

Bestuursverslag 2024

HOOGHEEMRAADSCHAP
**DE STICHTSE
RIJNLANDEN**

Inhoudsopgave

Bestuurlijk programma zuiveringsbeheer	10
1. Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair	11
1.1 Dynamische opgave	11
1.1.1 ZUIVERe ontwikkelingen (=circulair afvalwaterbeheer).....	11
1.2 Reguliere taken	18
1.2.1 Effluentnorm	18
1.2.2 Afnameverplichting	19
1.2.3 Proces automatisering	19
Bestuurlijk programma watersysteembeheer	20
2. Robuust en gezond water in een klimaatbestendig gebied	20
2.1 Dynamische opgaven	20
2.1.1 Gezond water	20
2.1.2 Bodemdaling veenweide	29
2.1.3 Toekomstbestendig watersysteem	30
2.2 De effecten van het Nationaal Programma Landelijk Gebied	36
2.3 Gebiedsgericht met de opgaven aan de slag	37
2.4 Reguliere taken	37
2.4.1 Watersysteem	37
2.4.2 Watergangen.....	39
2.4.3 Kunstwerken en oevers.....	40
3. Waterveilige leef- en werkomgeving	41
3.1 Dynamische opgave	41
3.1.1 Sterke Lekdijk	41
3.2 Reguliere taken	44
3.2.1 Primaire waterkeringen	44
3.2.2 Regionale keringen.....	45
3.2.3 Muskusrattenbeheer in eigen gebied	47
3.2.4 Crisisbeheersing	48
Programma bestuur en organisatie	49
4. Waterbewust leven en genieten van water	50
4.1 Reguliere taken	50
4.1.1 Waterbewust leven	50
4.1.2 Vaarwegbeheer	54

4.1.3 Monitoring zwemwater	55
5. Bestuur, middelen en maatschappij.....	56
5.1 Dynamische opgaven	56
5.1.1 Duurzaamheid	56
5.1.2 Digitale Transformatie.....	60
5.2 Reguliere taken	62
5.2.1 Dierenwelzijn.....	62
5.2.2 Communicatie en educatie	63
5.2.3 Internationale samenwerking	64
5.2.4 Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving.....	66
5.2.5 Toekomstbestendig begroten	67
5.2.6 Toekomstbestendige organisatie	67
Financiële verantwoording	74
6. 2024 in Cijfers.....	75
6.1 Exploitatieresultaat 2024	75
6.2 Investerings.....	77
6.3 Belastingen.....	87
6.4 Paragrafen	89
6.4.1 Overzicht van aangenomen moties in 2024.....	89
6.4.2 Incidentele baten en lasten.....	90
6.4.3 Reserves en voorzieningen.....	90
6.4.4 Weerstandsvermogen	90
6.4.5 Financiering	93
6.4.6 Verbonden Partijen	97
6.5 Bedrijfsvoering	109
6.6 EMU saldo (CONCEPT obv voorlopige jaarcijfers).....	111
6.7 Topinkomens 2024.....	113
6.8 Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid	113
Bijlage 1: Kosten en opbrengsten per programma.....	116
Bijlage 2: Realisatie en Prognose investeringsprojecten.....	122
Bijlage 3: Muskusrattenbeheer	125

Voorwoord

Voor u ligt het concept-Bestuursverslag voor het jaar 2024 van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR). Dit verslag beschrijft hoe HDSR in 2024 aan zijn doelstellingen heeft gewerkt.

Wij zijn alert!

‘We houden de Lekdijk tussen Amerongen en Schoonhoven nauwlettend in de gaten en treffen maatregelen waar nodig.’

Deze tekst stond in ons Liveblog over het hoge water in Neder-Rijn en Lek aan het begin van 2024. Dit roerige begin van het jaar benadrukt nog maar eens waarom wij als waterschap bestaan. Een grote groep medewerkers heeft zich, naast de gewone werkzaamheden, gedurende bijna twee maanden ingezet voor het inspecteren van de dijk langs de Lek en de Neder-Rijn en het monitoren van beveractiviteiten.

Hoe kijken we terug op 2024?

In 2024 hebben we veel bereikt en daar zijn we trots op.

Zo hebben wij als eerste waterschap in Nederland een cellulose-verwijderaar op onze RWZI Leidsche Rijn in gebruik genomen. Het eerste traject voor de versterking van de Lekdijk is opgeleverd en, ondanks de stopzetting van het NPLG-programma door het nieuwe kabinet, gaan de Provincie Utrecht, HDSR en vele andere partijen door met het realiseren van de doelen uit het UPLG. Maar ook op het gebied van Digitale Transformatie zetten we grote stappen vooruit. Dit stelt ons in staat nieuwe digitale technologieën beter te benutten, wat essentieel is om ons snel te kunnen aanpassen aan de continu veranderde digitale wereld. Met het programma Crisisbeheersing XL werken we aan een organisatie die nog beter voorbereid is op diverse dreigingen en die weerbaar is bij grote of langdurige crisis.

In 2024 hebben we minder uit de egalisatiereserves onttrokken dan begroot. Het verschil tussen de netto lasten en de netto baten was minder negatief, wat gunstig is gezien de grote opgaven die we in de komende jaren verwachten. Dit komt voornamelijk door incidentele en exogene onderschrijdingen, deels veroorzaakt door openstaande vacatures.

Wendbaarheid bij verandering

Niet alles ligt op koers. Voor Gezond water is de prognose dat we niet alle doelen eind 2027 zullen behalen. Ook de opgave voor CO₂-reductie in het veenweidegebied ligt niet op koers. Ten aanzien van duurzaamheid zijn er ook aspecten waarop we alert moeten blijven en mogelijk moeten bijsturen.

Een belangrijke verklaring is dat we afhankelijk zijn van factoren die we niet zelf kunnen beheersen, waaronder schaarste aan grondstoffen, energie, arbeid, ruimte of draagvlak. Daarnaast hebben de opkomst van (nieuwe) zorgwekkende stoffen en exotische soorten, zoals de Amerikaanse rivierkreeft, invloed op ons werk. Deze factoren maken ons werk complexer en vragen soms om tussentijdse koersaanpassingen. Een wereld die in beweging is, vraagt wendbaarheid, veerkracht, creativiteit en innovatief vermogen van onze organisatie.

Bestuursverslag en effectindicatoren

De effectindicatoren zijn opgesteld op basis van het waterbeheerprogramma (WBP) ‘stroomopwaarts’. Het WBP geeft de koers aan en geeft richting aan ons werk. De effectindicatoren geven inzicht of wij op de goede weg zijn en geven richting: waar we aan moeten werken, waar we aan willen werken en hoe we dat willen doen. We zijn ons ervan bewust dat de wereld verandert en dat we flexibel en adaptief moeten blijven.

De voortgang per effectindicator rapporteren we als volgt:

- **Op koers (groen):** De geplande werkzaamheden voor 2024 zijn gerealiseerd en het behalen van de doelen, die (mogelijk) later in de tijd liggen, blijft op koers.
- **Vereist aandacht (geel):** Het gaat nu goed, maar in de nabije toekomst voorzien we ontwikkelingen en/of wijzigingen waardoor bijsturen nodig kan zijn om op koers te blijven.
- **Niet op koers (oranje):** Het doel is niet behaald en met de huidige vastgestelde plannen en middelen zal dit ook niet gaan gebeuren.

Het bestuursverslag is onderverdeeld in drie (bestuurlijke) programma's, die elk dynamische en reguliere opgaven bevatten. Voor de dynamische opgaven zijn effectindicatoren opgesteld. Een overzicht van de programma's met de voortgang per effectindicator vindt u onder [Overzicht effectindicatoren](#).

Het college,

Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden

Zo staat het met onze koers

Zuiveringsbeheer

Circulaire waterketen

We zetten onze eerste stappen richting het verdergaand zuiveren van ons afvalwater. Het nuttig inzetten van effluent is nog erg nieuw, maar we hebben al mooie stappen gezet om grondstoffen uit ons effluent te halen. Zo halen we op RWZI-Leidsche Rijn cellulose uit ons afvalwater en op RWZI-Utrecht kunnen grondstoffen uit Nereda-korrels (Kaumera®) worden teruggewonnen. Met 14 waterketenpartners werken we aan de Ultieme Waterfabriek. Het doel is om te laten zien dat het mogelijk is om drinkwater te maken uit het gezuiverde afvalwater. We onderzoeken de uitstoot van lachgas op onze RWZI's en mogelijkheden om deze te verminderen.

Bestuur en organisatie

Waterbewust leven

We informeren en activeren (toekomstige) inwoners, overheden en bedrijven op het gebied van waterbewust leven. Er is onder meer aandacht besteed aan de doorbraak van de Lekdijk 400 jaar geleden, en de uitbetaling van de eeuwigdurende obligaties van 1638 en 1765. Verder was de visdeurbel ook dit jaar weer een groot succes, met aandacht van over heel de wereld.

Duurzaamheid

Met mooie projecten werken we aan onze duurzaamheidsdoelstellingen. We hebben als eerste in Nederland een TEA-installatie in gebruik genomen. We halen cellulose uit ons effluent en we hebben een marktplaats ingericht voor hergebruik van materialen. We streven ernaar onze CO₂-uitstoot te verminderen. Hiervoor hebben we een strategie vastgesteld en geïmplementeerd in onze werkwijze voor emissieloos bouwen. Ook op onze RWZI's werken wij eraan om de uitstoot te verminderen. De samenwerkingen met partners zijn belangrijk om onze circulaire doelen te behalen. Met ons actieplan Biodiversiteit werken we toe naar verdere biodiversiteitsherstel.

Digitale transformatie

We maken meer en meer gebruik van de mogelijkheden die digitale technologieën ons te bieden hebben. Een betrouwbare digitale infrastructuur is hiervoor onmisbaar. Informatie beschermen we en houden we veilig. Door gebruik van de juiste data kunnen we ons werk ook beter en slimmer doen. Een voorbeeld hiervan is de vangstregistratie applicatie voor het muskusrattenbeheer.

Watersysteembeheer

Gezond water

Om alle waterkwaliteitsdoelen voor eind 2027 te halen moeten we snel extra stappen zetten.

We hebben een tussenevaluatie uitgevoerd en op basis daarvan een Actieplan KRW opgesteld. Dit plan is begin 2025 vastgesteld. In 2024 hebben we de 100e vispassage gerealiseerd en een innovatieve vislift in ons gebied geplaatst. Daarnaast hebben we een unieke samenwerking opgezet met de gemeente Utrecht om verschillende waterkwaliteitsmaatregelen uit te voeren en de waterkwaliteit in de stad te verbeteren. Door optimalisatie en inzet van ons wettelijk instrumentarium om de chemische en ecologisch waterkwaliteit te verbeteren werken we gericht aan verbetering van de waterkwaliteit.

Bodemdaling veenweide

We werken actief samen met grondeigenaren en boeren om bodemdaling tegen te gaan. Dit doen we gebiedsgericht en met focus op kennisontwikkeling, om zo onze hoge ambitie te realiseren. De dynamische opgave bodemdaling veenweide is steeds meer onderdeel van een integrale gebiedsgerichte aanpak, waarbij we ernaar streven om deze opgave, samen met andere wateropgaven, actief in de gebiedsprocessen op te pakken.

Toekomst bestendig waterbeheer

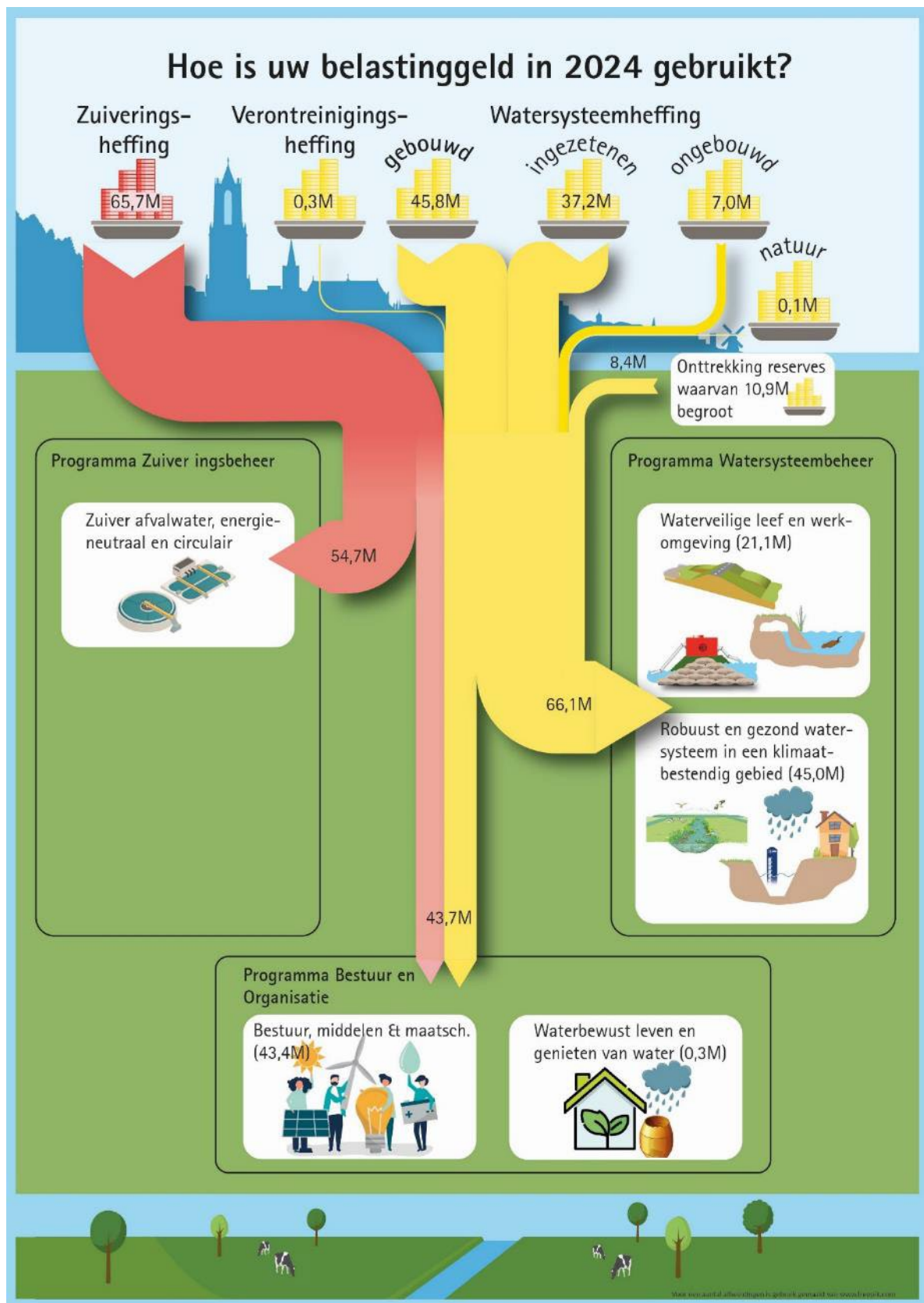
In 2024 hebben we ons watersysteem getoetst op normen voor waterafvoer. Dit heeft geleid tot verschillende acties en maatregelen, waarvan een aantal al zijn uitgevoerd. Zo hebben wij locaties voor waterberging nader onderzocht, en is ruimte gereserveerd bij RWZI Het Klaphek voor een extra uitlaat richting de Lek.

Daarnaast werkt HDSR samen met gemeenten aan verbetering van de leefomgeving in het stedelijk gebied, nu en in de toekomst. Het doel is om de waterkwaliteit en ecologie in het stedelijk gebied te verbeteren, om samen de gevolgen van extreme regen, langdurige droogte en hitte te verminderen en om het afkoppelen van regenwater te stimuleren. Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen adviseren we stroomopwaarts over waar en hoe klimaatbestendig te bouwen. Binnen de Blauwe Agenda werkt een groot aantal partijen samen om het watersysteem op en langs de Utrechtse Heuvelrug duurzaam en robuust te maken.

Waterveilige leef- en werkomgeving

In 2024 is het eerste deelproject Salmsteke opgeleverd. Een mooie mijlpaal! Het project Sterke Lekdijk richt zich naast waterveiligheid ook op duurzaamheid, cultuurhistorie, ruimtelijke kwaliteit en innovatie. Om de bever uit onze waterkeringen te weren, onderzoeken we op welke locaties graafwerende maatregelen genomen kunnen worden. Daarnaast toetsen we onze regionale keringen. Inmiddels voldoet 90% van de regionale keringen aan de gestelde veiligheidsnormen. In het geval van een crisis zijn we goed voorbereid, met een professioneel opgeleide crisisorganisatie die snel en adequaat kan handelen.

Financiële resultaten 2024

Figuur 1: Financiële resultaten 2024

Overzicht effectindicatoren

De effectindicatoren geven inzicht of wij de (water) opgaven, zoals opgenomen in het waterbeheerprogramma 'Stroomopwaarts', de juiste koers opsturen.

1. Bestuurlijk programma Zuiveringsbeheer

Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair

	Effectindicator	SvZ
1. Samen méér waarde halen uit de waterketen. In 2050:		
a) Zetten we al het gezuiverd water nuttig in;	1.1 Hoeveelheid nuttig ingezet effluent als percentage van de totale hoeveelheid effluent.	
b) Is de waterketen circulair en klimaatpositief	1.2 Mate van reductie van uitstoot broeikasgassen uit de waterketen, uitgedrukt in CO ₂ -equivalenten, en vermelden de milieu-impact.	
c) Is de waterketen-infrastructuur adaptief.	1.3 Percentage van het totaal aantal assets (rioolwaterzuiveringen) dat adaptief is.	

2. Bestuurlijk programma Watersysteembeheer

Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied

	Effectindicator	SvZ
Gezond water		
2. Het oppervlaktewater in ons beheergebied is leefbaar voor mens, dier en plant. Nú en in de toekomst.	2.1 Aantal KRW-waterlichamen dat voldoet aan KRW-doelen voor biologie (vissen, waterplanten en nutriënten) en chemie (prioritaire en nieuwe stoffen).	
	2.2 Het percentage stedelijk oppervlaktewater dat voldoet aan het waterkwaliteitsniveau <i>zichtbaar</i> of hoger.	
	2.3 Het gemiddeld waterkwaliteitsniveau van het oppervlaktewater in het landelijk gebied is levendig.	
	2.4 Het gemiddelde waterkwaliteitsniveau van het oppervlaktewater in natuurgebieden is levendig.	
Veenweide		
3. Bodemdaling en uitstoot broeikasgassen zijn beperkt:		
a) 50% minder bodemdaling in 2030 in het veenweidegebied	3.1 PM (De daadwerkelijk verminderde bodemdaling kan in 2024 nog niet in beeld worden gebracht.)	
b) Reductie van 0,06-0,08 Mton CO ₂	3.2 Mate waarin de te behalen opgave voor CO ₂ -reductie wordt gerealiseerd in procent (rekenmethode Somers).	

Klimaatadaptatie

4. Gebieden zijn waterrobuust en klimaatbestendig	4.1 De mate waarin wateroverlast schade veroorzaakt aan de functies in het gebied.	
	4.2 De mate waarin watertekort schade veroorzaakt aan de functies in het gebied	
5. Het regionaal watersysteem is toekomstbestendig	5.1 Wateroverlast: de mate waarin het watersysteem aan de provinciale wateroverlastnormen voldoet EN binnen 7 dagen kan herstellen van een extreme neerslag/wateroverlast situatie, zoals Limburg 2021.	
	5.2 Watervraag en -beschikbaarheid: de mate waarin het watersysteem zowel lokale als regionale (extreme) droogte- en watertekortsituaties kan opvangen.	
6. Grondwaterbeheer is toekomstbestendig	6.1 Grondwaterbeheer is toekomstbestendig, effectindicator wordt in 2025 opgesteld samen met de visie.	
Waterveiligheid		
7. Voor 2050 wordt minimaal het wettelijke beschermingsniveau tegen overstromingen geboden	7.1 Percentage van de primaire waterkeringen dat voldoet aan de rijksnormen	

3. Programma Bestuur en organisatie

Waterbewust leven en genieten van water

	Effectindicator	SvZ
8. Bewoners en professionals hebben water en klimaat gerelateerde acties ondernomen en hebben meer inzicht in de rol van het waterschap in het verleden en toekomst	8.1 Toegenomen percentage in aantal respondenten en in score van de enquête Publieksmonitor Waterpeil	
9. Duurzaam waterschap:		
a) Het waterschap is in 2030 energieneutraal, en in 2050 95% emissieloos	9.1 Mate van reductie van de totale uitstoot van broeikasgassen van HDSR, uitgedrukt in CO ₂ -equivalenten.	
b) Circulair materiaalgebruik	9.2 Vermeden milieu-impact door minder inkoop (viring/ruwe) grondstoffen en winning grondstoffen uit eigen bronnen.	
c) Bevorderen van de biodiversiteit	9.3 De mate van versterkte natuur door ons waterbeheer en op onze terreinen.	

Legenda

Op koers: De afgesproken resultaten zijn of worden gehaald

- Vereist aandacht: Er is extra aandacht nodig of er zijn ontwikkelingen die de koers beïnvloeden
- Niet op koers: Er moeten extra inspanningen en middelen worden aangewend
- Effectindicator kan niet worden ingevuld (zie toelichting per effectindicator)

Bestuurlijk programma zuiveringsbeheer

1. Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair

In Beeld Gezuiverd afvalwater:

Belangrijke mijlpalen in 2024 zijn o.a. de start van de Ultieme Waterfabriek, de oprichting van de coöperatie en de startup B.V. Kaamera en de ontwikkeling van gevelpanelen voor onze bedrijfsgebouwen uit de teruggewonnen cellulose van RWZI Leidsche Rijn.

De effluentkwaliteit van de zuiveringen was in 2024 op twee zuiveringen na op orde, met zuivering Utrecht en Zeist werd niet altijd voldaan aan de effluentnorm in 2024. Voor zuivering Zeist zijn we bezig met de voorbereidingen van een nieuwe zuivering en voor zuivering Utrecht worden, in samenspraak met AGV (bevoegd gezag) en gemeente Utrecht, diverse maatregelen getroffen om weer te voldoen aan de effluentnorm.

Een hoofdtaak van het waterschap is het zuiveren van afvalwater. Dat doen we doelmatig, efficiënt en ook op een steeds duurzamere manier. In 2024 hebben we met het oog hierop ingezet op het verder professionaliseren en uitbreiden van de organisatie. Het voldoen aan de effluentnorm en de afnameverplichting is en blijft een wezenlijk onderdeel van resultaatsinspanningen van het waterschap.

De doelstellingen voor Zuiver uit ons WBP en de bijbehorende effectindicatoren en scores zijn als volgt:

Hoofddoel Waterschap (WBP)	Effectindicatoren	Score
1. Samen méér waarde halen uit de waterketen: In 2050: a) zetten we al het gezuiverde water nuttig in; b) is de waterketen circulair en klimaatpositief; c) is de waterketen-infrastructuur adaptief.	1.1 Hoeveelheid nuttig ingezet effluent als percentage van de totale hoeveelheid effluent.	
	1.2 Mate van reductie van uitstoot broeikasgassen uit de waterketen, uitgedrukt in CO2-equivalenten, en vermeden milieu-impact.	
	1.3 Percentage van het totaal aantal assets (rioolwaterzuiveringen) dat adaptief is.	

Tabel 1: Tabel met effectindicatoren Zuiver

1.1 Dynamische opgave

1.1.1 ZUIVERe ontwikkelingen (=circulair afvalwaterbeheer)

In de [Zuiveringsvisie 2050](#) heeft het waterschap de belangrijkste trends en ontwikkelingen geschetst en de visie en ambities voor het zuiveren van afvalwater in de toekomst vastgelegd. De visie luidt: 'Samen meer waarde halen uit de waterketen'. Er zijn drie transitieposities onderscheiden in de zuiveringsvisie:

1. De ambitie om al het water uit de keten samen nuttig in te zetten;
2. De ambitie om samen alle waarde uit de waterketen te benutten;
3. De ambitie om samen met onze omgevingspartners de infrastructuur 100% adaptief te maken.

**Effectindicator 1.1 Hoeveelheid nuttig ingezet effluent als percentage van de totale hoeveelheid effluent:
Op Koers.**

Spoor 1: Samen zetten we al het water uit de keten nuttig in

Doel van dit eerste spoor is dat gezuiverd afvalwater een nuttige bestemming krijgt. We verlaten daarmee de lijn van lozen en afvoeren maar zoeken de meerwaarde van gezuiverd water. Dat kan voor vele toepassingen worden gebruikt, zoals het tegengaan van verdroging voor bedrijven en landbouw, maar minimaal voor de (water)natuur.

Op dit moment is het nuttig inzetten van effluent (ook op nationaal niveau) nog erg nieuw en moet er nog veel uitgezocht worden. De onderstaande verkenningen en pilotprojecten geven hier invulling aan. Voor wat betreft de inspanningen over 2024 liggen we op koers.

Ultieme Waterfabriek

Met 14 waterketenpartners (drinkwaterbedrijven, waterschappen en kennisinstituten) werken we aan een groot demonstratieproject: de Ultieme Waterfabriek. Hiermee willen we op lokaal, regionaal- en nationaal niveau laten zien dat het mogelijk is om rechtstreeks uit effluent drinkwater te maken. Naast de (zuiverings)techniek zijn ook acceptatie en regelgeving belangrijke aspecten van dit project dat een looptijd heeft van 4 jaar. Samen met drinkwaterbedrijf Oasen onderzoeken we hoe dit concept kan werken voor Rioolwaterzuivering (RWZI) Woerden. Dit is de eerste regionale pilot voor de Ultieme Waterfabriek. Een primeur, waarvan we de resultaten in 2025 verwachten.

Hergebruik effluent – RWZI Zeist

Samen met drinkwaterbedrijf Vitens is er een QuickScan uitgevoerd naar de nuttige inzet van het effluent bij alle RWZI's van ons waterschap. In deze QuickScan zijn drie RWZI's geselecteerd, waarvoor een verdiepingsslag is gemaakt. Voor infiltratie en het tegengaan van verdroging op de Utrechtse Heuvelrug is dat RWZI Zeist en voor de aanvulling van de drinkwaterwinning zijn dit RWZI Nieuwegein en De Bilt. Uit deze drie opties is RWZI Zeist geselecteerd als de meest kansrijke. In 2024 zijn we, samen met Vitens, een project gestart om te onderzoeken wat de impact op het grondwatersysteem is bij infiltratie van vergaand gezuiverd effluent van RWZI Zeist. De uitkomsten hiervan worden in 2025 verwacht.

Circulair Water City Nieuwegein

Samen met drinkwaterbedrijf Vitens en gemeente Nieuwegein is het waterschap bezig met de voorbereidingen om in Nieuwegein een klimaat adaptieve en waterneutrale binnenstad voor ca. 2000 inwoners te creëren. In 2024 is gestart met de uitwerking van het definitief ontwerp. Het voorkeursscenario is om (grijs) afvalwater lokaal te zuiveren en te hergebruiken. De verwachting is dat het ontwerp medio 2025 is afgerond, waarna besluitvorming in het algemeen bestuur kan plaatsvinden.

Nieuwe stoffen (medicijnresten, microplastics en nieuwe stoffen)

Met een na zuivering van effluent op RWZI Houten hebben we een eerste stap gezet om medicijnresten effectief en efficiënt uit effluent te verwijderen. Het aanvullend verwijderen van deze stoffen bij onze RWZI's is een belangrijke maatregel om de belasting van het oppervlaktewater door deze stoffen te verminderen. De ozoninstallatie op RWZI Houten laat zeer goede zuiveringsresultaten zien met een relatief lage (ozon)dosering en daarbij blijft de concentratie bromaat voldoende laag.

Figuur 2: Medicijnrestenverwijdering op RWZI Houten

In 2024 is de herziene Europese richtlijn stedelijk afvalwater goedgekeurd door het Europees Parlement. Hierin staat onder andere dat minimaal 80% van medicijnresten verwijderd moet worden bij lozing op kwetsbaar water. Wij gaan ervan uit dat voor 2045 op alle RWZI's medicijnresten moeten kunnen verwijderden. In ons strategisch zuiveringsplan is de planning voor onze zuiveringen opgenomen.

Voor het project vernieuwing RWZI Zeist is gekozen voor een combinatie van actief kool en ozon. In 2024 is samen met een marktpartij een voorontwerp van de installatie gemaakt. Hierbij is rekening gehouden met de nieuwe eisen vanuit de herziene Europese richtlijn stedelijk afvalwater. In 2025 wordt er een investeringsvoorstel voor de nieuwbouw van RWZI Zeist voorgelegd aan het algemeen bestuur, waarin de verwijdering van medicijnresten volgens deze technologie is opgenomen.

Ook voor de RWZI Woerden is, in navolging van RWZI Zeist, gekozen voor de toepassing van een combinatie van actief kool en ozon. Met deze technologie wordt voldaan aan de nieuwe Europese richtlijn voor stedelijk afvalwater. In 2024 heeft er een aanbesteding plaatsgevonden en is er een marktpartij gevonden voor het opstellen van het ontwerp. Eind 2025 zal op basis hiervan een investeringsvoorstel worden voorgelegd aan het algemeen bestuur.

Na RWZI Zeist en Woerden staan, conform het strategisch zuiveringsplan, de RWZI's van Nieuwegein en Utrecht op de planning om te worden voorzien van een installatie om medicijnresten te verwijderen.

Naast het verwijderen van medicijnresten op de zuiveringen zetten we ons in om medicijnresten in het rioolwater te verminderen via bronaanpak. Dit doen we samen met de Unie van Waterschappen. Bijvoorbeeld door onze deelname aan de Green Deal Duurzame Zorg en de Ketenaanpak Medicijnresten. In 2025 willen we op basis van de zuiveringsvisie en in afstemming met onze waterketenpartners een concreet plan opstellen voor de bronaanpak van medicijnresten, nieuwe stoffen en nutriënten.

Spoor 2: Samen benutten we alle waarde uit de waterketen

We werken aan een circulaire en klimaatpositieve waterketen. Hiervoor gaan we zoveel mogelijk energie en grondstoffen uit ons afvalwater halen, waarbij we streven naar hergebruik en vermindering van de uitstoot. Dat doen we omdat we toe willen naar een circulair en klimaatpositieve waterketen. Het ultieme doel is dat gezuiverd afvalwater en zuiveringsslib geen afvalstof meer zijn, maar dit kost tijd. Als één van de zeven aandeelhoudende waterschappen van de Slibverwerking Noord-Brabant (SNB) kunnen wij concreet werken aan onze eigen doelen in samenwerking met de andere deelnemende waterschappen. In 2024 zijn er voorbereidingen getroffen om de slibeindverwerking verder te verduurzamen. In 2025 komen hieruit concrete investeringsvoorstellen.

Masterplan Nieuwegein

Momenteel wordt het masterplan voor RWZI Nieuwegein opgesteld. Op deze RWZI willen we namelijk ons zuiveringsslib centraal vergisten voor de opwekking van biogas. Met deze energierugwinning wordt een grote stap gemaakt richting energieneutraliteit. Ons zuiveringsslib biedt tal van aanknopingspunten en kansen voor grondstoffenterugwinning en de energietransitie. Naast de bouw van de slibgisting moet ook de zuivering vernieuwd en uitgebreid worden. In het masterplan zoeken we uit hoe deze kansen elkaar beïnvloeden, wat de beste volgorde van projecten is en welke mee koppelkansen er zijn. Dit masterplan zal de basis vormen voor een toekomstig programma van samenhangende projecten om meer waarde uit afvalwater te halen.

Celluloseterugwinning

Eind 2023 is op de rioolwaterzuivering Leidsche Rijn in Utrecht de eerste installatie voor hergebruik van cellulose uit afvalwater geopend. Door de celluloseterugwinning besparen we energie, maken we minder reststoffen, reduceren we de CO₂-uitstoot en creëren we een 'groene' grondstof. De terugwinning draagt bij aan doelmatig zuiveringsbeheer en is een mooi voorbeeld van het sluiten van de waardeketen. Het laat zien dat de circulaire economie werkt. Samen met AquaMinerals en de afnemer van 'ons' cellulose Recell, hebben we de mogelijkheden aangetoond om uit de teruggewonnen cellulose oeverbeschoeiing of gevelbekleding voor onze bedrijfsgebouwen te maken. Daarmee snijdt het mes aan twee kanten: we ontwikkelen nieuwe en hoogwaardiger afzetroutes voor ons cellulose en we gaan circulaire bouwmaterialen gebruiken op onze gebouwen.

Figuur 3: Ontwerp gevelpanelen van cellulose voor bedrijfsgebouwen

Kaamera

Eind 2023 heeft het Algemeen Bestuur ingestemd met het, samen met nog drie waterschappen, oprichten van de Coöperatie Samenwerking Kaamera U.A. voor de productie van Kaamera. De coöperatie en RHDHV hebben in 2024 samen Kaamera Sales & Services B.V. opgericht en hiermee de eerste stappen gezet voor het vermarkten van Kaamera. Met de Nereda-technologie op de RWZI Utrecht kunnen grondstoffen uit Nereda-korrels (Kaamera®) worden teruggewonnen.

Kaamera is een biobased materiaal dat ingezet kan worden als vervanger van petrochemische stoffen. Door Kaamera uit het gezuiverde slib te halen, hoeft 20- 35% minder slib afgevoerd en vernietigd te worden. Dit heeft een gunstig effect op het energieverbruik en de CO2 uitstoot.

Figuur 4: Potje met Kaamera biobased materiaal

Warmtepomp RWZI Utrecht

Op 6 september openden Eneco en Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) in Utrecht de grootste warmtepomp van Nederland. Met deze pomp kan Eneco de warmte van het gezuiverde afvalwater van HDSR inzetten als nieuwe energiebron voor het warmtenet. Circa 20.000 huishoudens in de gemeenten Utrecht en Nieuwegein kunnen voortaan rekenen op de duurzame warmte.

De warmtepomp staat op het terrein van rioolwaterzuivering Utrecht. Dagelijks haalt de warmtepomp restwarmte uit zo'n 65 miljoen liter gezuiverd afvalwater. Dit is water afkomstig van douches, keukenkranen, vaat- en wasmachines en heeft een temperatuur van 12 graden in de winter tot ruim 22 graden in de zomer.

Met de komst van de warmtepomp vloeit de warmte niet meer weg, maar wordt de temperatuur van het gezuiverde water hergebruikt voor het warmtenet. Een warmtewisselaar haalt de warmte uit het afvalwater en de grote warmtepomp brengt de temperatuur vervolgens naar 75 graden. Daarna wordt dit water aan het warmtenet geleverd. Om continu te kunnen beschikken over voldoende warmte, maakt een warmtebuffer van ongeveer 18 meter hoog en een diameter van 18 meter onderdeel uit van de gehele installatie. Jaarlijks kunnen hiermee 20.000 woningen van duurzame warmte worden voorzien.

HDSR heeft de ambitie klimaatneutraal te worden. Met de nieuwe warmtepomp wordt 30.000 ton CO2 op jaarbasis bespaard.

Nanda van Zoelen: “In onze rioolzuiveringsinstallaties zuiveren wij het afvalwater van onze inwoners en bedrijven; een proces dat dag en nacht doorloopt. Het is mooi dat vanaf nu de warmte in dat gezuiverde afvalwater nuttig gebruikt gaat worden, voor de verwarming van zo’n 20.000 huishoudens. Door deze nieuwe toepassing zijn veel minder fossiele brandstoffen nodig. Hier zijn we natuurlijk erg trots op, want zo dragen we bij aan een duurzame en circulaire maatschappij.”

*Effectindicator 1.2 Mate van reductie van uitstoot broeikasgassen uit de waterketen, uitgedrukt in CO₂-equivalenten, en vermeden milieu-impact: **Op koers***

Reductie broeikasgasemissies

Lachgas is de voornaamste bron van broeikasgassen in het zuiveringsbeheer. In 2024 zijn de twee onderzoekstrajecten naar de uitstoot van lachgas op onze RWZI's verdergegaan, onder andere met een langdurige meetcampagne op de RWZI's Utrecht en Wijk bij Duurstede. Met deze onderzoekstrajecten krijgen we inzicht in de uitstoot van lachgas en handvatten om deze terug te dringen. We werken samen met verschillende universiteiten. Zo heeft Radboud Universiteit Nijmegen op RWZI Rhenen een innovatieve lasermeting voor broeikasgas-emissies getest en we dragen bij aan promotieonderzoeken van TU Delft.

De bijbehorende effectindicator voor dit thema is de mate van de reductie van de uitstoot van broeikasgassen uit de waterketen, uitgedrukt in CO₂-equivalenten en vermeden milieu-impact.

In 2024 is een dashboard gemaakt voor (de reductie van) onze uitstoot van broeikasgassen. Dit dashboard sluit nauw aan bij de Klimaatmonitor Waterschappen die jaarlijks wordt opgesteld door de Unie van Waterschappen. Met dit dashboard hebben we een kader om aan te geven hoe het staat met de realisatie van de bovenstaande effectindicator. Voor wat betreft de inspanningen over 2024 en reductie van uitstoot broeikasgassen uit de waterketen liggen we op koers.

*Effectindicator 1.3 Percentage van het totaal aantal assets (rioolwaterzuiveringen) dat adaptief is: **Op Koers***

Spoor 3: Samen maken we de infrastructuur van de waterketen adaptief

Er komt veel op de waterketen af: bevolkingsgroei, druk op de beschikbare ruimte, klimaatverandering, duurzaamheidsdoelen, doelmatigheidsopgaven, enzovoorts. Dat vraagt om proactief met de omgeving op ontwikkelingen in te spelen, maar ook om een andere manier van ontwerpen en bouwen, namelijk klimaat adaptief, modulair, duurzaam en circulair. De bijbehorende effectindicator is het percentage van het totaal aantal assets (zuivering technische werken, zoals gemalen, persleidingen en zuiveringen) dat adaptief is.

In 2024 zijn we gestart met het samenvoegen van de bouwfilosofie en onze doelstelling voor duurzaam opdrachtgeverschap (DOS). In de Werkwijzer Projecten hebben wij vervolgens opgenomen hoe wij onze werkzaamheden duurzaam uitvoeren. Zo bekijken we bij de start van een project verschillende aspecten zoals (her)gebruik van materiaal, energie, ecologie, ruimtegebruik en ruimtelijke kwaliteit. Onze ambitie is hiermee vertaald naar concreet handelingsperspectief en geborgd in onze activiteiten, zodat het onderdeel wordt van ons dagelijks werk.

Project nieuwbouw RWZI Zeist

Eind 2027 moet de effluentkwaliteit van RWZI Zeist voldoen aan de KRW-eisen. RWZI Zeist wordt daarom aangepast. In lijn met de Zuiveringsvisie wordt RWZI Zeist modulair, adaptief en circulair. Door toepassing van het innovatieve [Verdygo](#)-concept wordt invulling gegeven aan twee belangrijke doelen van de zuiveringsvisie, namelijk adaptief en modulair bouwen. Er is een samenwerkingsovereenkomst gesloten tussen zes waterschappen ten behoeve van de ontwikkeling van nieuwe modules. Vanuit deze samenwerking zijn wij ook betrokken bij het initiatief O-info om de ontwikkeling op het gebied van Onderhoud & Beheer vorm te geven voor verdere optimalisatie van het onderhoud van assets. Op RWZI Zeist gaan we ook cellulose terugwinnen en medicijnresten uit het afvalwater halen. In 2024 is een voorontwerp uitgewerkt en is het bestuurlijke traject voor het aanvragen van het realisatiekrediet gestart.

Figuur 5: Impressie nieuwe RWZI Zeist

Strategisch Zuiveringsplan

In 2024 is een eerste versie van het Strategisch Zuiveringsplan opgesteld. Hier komen de instandhouding van onze assets, de ambities uit zuiveringsvisie en de externe ontwikkelingen integraal bij elkaar, zodat we een totaalbeeld hebben van onze totale investeringsopgave (scope en investeringsomvang) uitgezet in de tijd. Hiermee kunnen op gestructureerde en planmatige wijze de toekomstige opgaven oppakken en geven we invulling aan het programma Circulaire Waterketen. Het focuspunt in 2025 is om de consequenties voor de kapitaallasten inzichtelijk te maken en wat dit betekent voor de zuiveringsheffing.

Herinrichting RWZI Utrecht

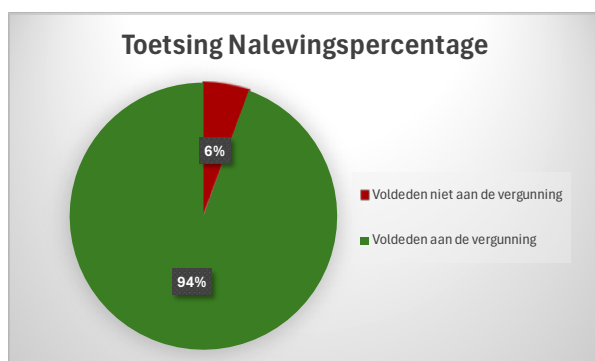
In februari 2023 heeft het AB ingestemd met het toekennen van het krediet voor de realisatie van een zonnepark met een ecologische inrichting op het vrijgekomen deel van RWZI Utrecht. Vervolgens is het ontwerp verder uitgewerkt tot een definitief ontwerp. Hierbij is een optimum gevonden tussen het aantal panelen en de ecologie tussen en onder de panelen. In 2024 is de omgevingsvergunning verleend en gestart met de realisatie van het zonnepark. Inmiddels is circa 75% van de panelen geplaatst en wordt gestart met de inrichting van het groen ten behoeve van de ecologie. Het zonnepark wordt begin 2025 opgeleverd, inclusief een laadvoorziening voor elektrisch aangedreven vrachtwagens die rijden op zonne-energie van zuivering Utrecht. Deze worden ingezet voor transport van (een deel) van ons zuiveringsslib.

Voor wat betreft de inspanningen over 2024 en het percentage van het totaal aantal assets dat adaptief is liggen we op koers.

1.2 Reguliere taken

1.2.1 Effluentnorm

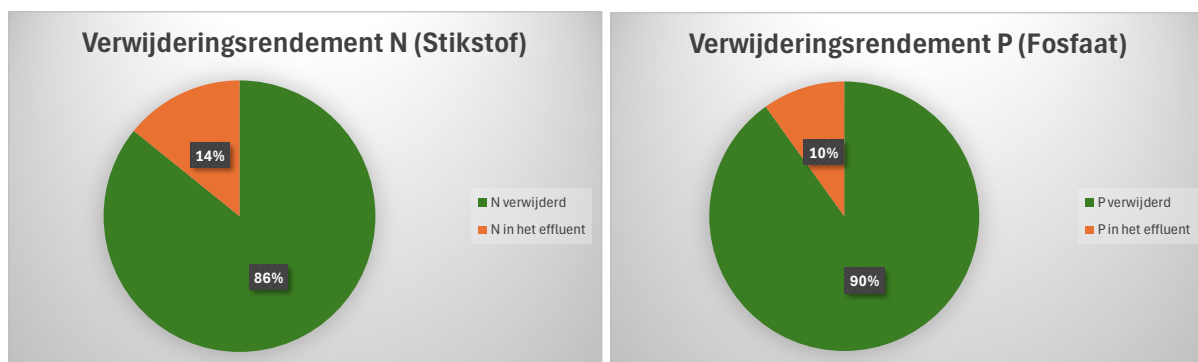
Een van de belangrijkste doelstellingen is om voor 100% te voldoen aan de effluentnorm. Het afgelopen jaar voldeed 94% van de genomen monsters aan de norm. Deze norm, die bestaat uit parameters zoals stikstof (N), fosfaat (P), droge stof en zuurstofbindende stoffen, kan per zuivering locatie verschillen. Dat is afhankelijk van het oppervlaktewater waarop het effluent wordt geloosd.

Figuur 6: Taartdiagram percentage dat voldoet aan de effluentnorm

Met RWZI Utrecht hebben we in 2024 niet voldaan aan de norm voor fosfaat (P) en vanaf half juli voldeden we niet aan de norm van stikstof (N). De oorzaak hiervan zijn falende beluchtingselementen in alle 6 Nereda reactoren. In 2024 zijn we begonnen met het vervangen hiervan. De verwachting is dat in 2026 alle elementen zijn vervangen. We zijn hierover in constructief overleg met waterschap Amstel Gooi en Vecht (AGV), de waterkwaliteitsbeheerder van het ontvangende oppervlaktewater de Vecht. Dit heeft geresulteerd in een nieuwe gedoogbeslissing om zo de tijd te krijgen om de elementen te vervangen en mogelijke extra aanpassingen te onderzoeken. De huidige gedoogbeslissing loopt tot eind 2025 en kan 2 keer met een jaar verlengd worden tot 2027. Hierover blijven we in gesprek met AGV.

Voor RWZI Zeist voldeden we tot half maart niet aan de norm. De rest van het jaar voldeden we hier wel aan de norm. De RWZI Zeist wordt volledig nieuw gebouwd om aan de toekomstige eisen te gaan voldoen. Vooral de problemen bij RWZI Utrecht hebben bijgedragen aan het percentages effluent dat niet voldeed aan de norm en de verwijderingsrendementen voor N en P.

Figuur 7: taartdiagram verwijderingsrendement percentage stikstof (links) en percentage fosfaat (rechts)

1.2.2 Afnameverplichting

Naast een goede effluentkwaliteit is het waterschap ook verantwoordelijk voor het afnemen van afvalwater dat gemeenten via de riolering aanleveren. Daarvoor hebben we met alle gemeenten in ons gebied een afvalwaterakkoord. In 2024 hebben we waarschijnlijk niet altijd aan de afnameverplichting voldaan. De mate waarin we niet voldeden is op basis van de huidige afspraken en metingen echter lastig te bepalen. Daarom zijn we gestart met het inmeten van al onze niveausensoren op de rioolgemalen, zodat we betere informatie hebben wat via de gemeentelijke riolering bij onze RWZI binnenkomt. Met betere informatie kunnen beter sturen en kunnen we inzichtelijk maken waar eventuele aanpassingen aan rioolgemalen nodig zijn. Met de gemeenten zijn we in gesprek over de afvalwaterakkoorden en daar waar nodig worden deze herzien.

1.2.3 Proces automatisering

Dit is opgenomen onder 5.1.2 Digitale Transformatie.

Bestuurlijk programma watersysteembeheer

2. Robuust en gezond water in een klimaatbestendig gebied

In beeld: Bestuurlijk programma Waterbeheer

Ons waterschap werkt aan een toekomstbestendig watersysteem. We houden rekening met het veranderende klimaat en bereiden ons voor op extremen in tijden van teveel of te weinig water. We werken hiervoor samen met onze partners om te zorgen dat ons watersysteem past bij het huidige én toekomstige klimaat. Zo zorgen we voor een gebiedsgerichte, regionale en geïntegreerde opgave. Mocht er een extreme situatie ontstaan, dan **hebben we een sterke en professionele crisisorganisatie. Daarmee bereiden we ons voor op verschillende soorten crises.** Naast ons werk aan dynamische opgaven, gaan onze reguliere taken ook gewoon door. We onderhouden onze watergangen, kunstwerken en (natuurvriendelijke) oevers. Hoe we ons werk uitvoeren kan invloed hebben op de waterkwaliteit en biodiversiteit. Daarom zaaien wij onze dijken in met bloemrijke zaaimengsels en **optimaliseren we ons maaibeheer en -onderhoud van onze watergangen.** Met het project **Sterke Lekdijk** zorgen we ervoor dat deze dijk ook in de toekomst voldoende veilig is.

2.1 Dynamische opgaven

2.1.1 Gezond water

Terugblik Gezond water 2024:

Het jaar 2024 kenmerkte zich door een steeds groter groeiend urgentiebesef voor de waterkwaliteitsopgave. Zowel bij ons waterschap zelf, als landelijk en in de media. En dat is hard nodig. Want zowel de landelijke tussenevaluatie als die van ons waterschap zelf concluderen dat er snel méér inzet nodig is voor schoon en gezond oppervlaktewater.

Intern hebben vooral de uitgevoerde risicoanalyse en de juridische KRW-scan geleid tot meer urgentiebesef. Deze maken duidelijk dat we echt op korte termijn extra stappen moeten zetten voor het verbeteren van ons wettelijk instrumentarium en de uitvoering van onze VTH taken voor de waterkwaliteit. Ook moeten we kritischer zijn op de lozingen van onze rioolwaterzuiveringen en meer inzetten op bronaanpak. Deze extra inzet is verwoord in het Actieplan KRW 2025. Ook landelijk heeft de tussenevaluatie de gesprekken op scherp gezet. We zullen als regionale overheden moeten blijven aandringen op aanscherping van het landelijke stoffenbeleid en een grootschalige aanpak uitheemse rivierkreeften.

Naast de tussenevaluatie en het formuleren van extra acties in het Actieplan KRW, zijn er meer belangrijke stappen gezet in 2024. Zo is er een unieke samenwerking opgezet met de gemeente Utrecht voor de uitvoering van waterkwaliteitsmaatregelen voor schoon water in de stad. En voor het sneller reduceren van de emissies van nutriënten bij de rioolwaterzuivering Zeist is een versnellingstraject ingezet voor de totale nieuwbouw. Deze versnelling is gedreven vanuit de urgentie voor de KRW. Ook is de 100^e vispassage in ons beheergebied gerealiseerd. Deze wordt in 2025, tijdens het vismigratieseizoen feestelijk geopend.

Een groeiend urgentiebesef dus zowel binnen als buiten ons waterschap over de KRW. En daarnaast gelukkig ook het besef dat we nog meer moeten, maar ook kúnnen doen. Daarmee gaan we in 2025 volop aan de slag. We zullen alles op alles blijven zetten. Dit doen we niet alleen voor de KRW-doelen, maar vooral voor de planten, dieren, onszelf én de toekomstige generatie. Want schoon en gezond water is en blijft een randvoorwaarde voor mens, dier en plant.

Het programma Gezond water staat en gaat voor 'Leefbaar water voor mens, plant en dier, nú en in de toekomst'. Met de maatregelen uit het programma werken we aan het verbeteren en beschermen van de kwaliteit en ecologie van ons oppervlaktewater. Het streven is om zowel de doelen voor de [Europese Kaderrichtlijn Water \(KRW\)](#) in onze KRW-waterlichamen als de doelen voor het overig water te bereiken. Ook dragen we met de maatregelen en activiteiten in het programma Gezond Water mede bij aan het aquatische deel van het thema biodiversiteit (opgenomen onder het programma 5.1.1 Duurzaamheid). De maatregel 'citizen science' wordt besproken bij het thema 4.1.1 Waterbewust leven. En de voortgang van KRW-maatregel 'Emissiereductie RWZI Zeist' wordt besproken in het hoofdstuk over 1.1.1 ZUIVERe ontwikkelingen (=circulair afvalwaterbeheer).

Voor de dynamische opgave Gezond Water richt de inzet van het waterschap zich op de vier hieronder genoemde effectindicatoren.

<i>Hoofddoel Waterschap WBP</i>	<i>Effectindicator</i>	<i>Percentage</i>	<i>Scores</i>
Het oppervlaktewater in ons beheergebied is leefbaar voor mens, dier en plant. Nú en in de toekomst.	2.1 Aantal KRW-waterlichamen dat voldoet aan de biologische (vissen, waterplanten en nutriënten) en chemische (prioritaire stoffen) KRW-doelen	0	Niet op koers
	2.2 Het % stedelijk oppervlaktewater dat voldoet aan het waterkwaliteitsniveau zichtbaar of hoger (doel is 100%).	Zichtbaar: 69%*	Op koers
	2.3 Het gemiddelde waterkwaliteitsniveau van het oppervlaktewater in het landelijk gebied (streefwaarde: levendig).	Levendig: 21%	Op koers
	2.4 Het gemiddelde waterkwaliteitsniveau van het oppervlaktewater in natuurgebieden (streefwaarde: levendig).	Levendig: 44%*	Op koers

Tabel 2: Tabel met effectindicatoren programma Gezond Water

*Effectindicator 2.1 Het aantal KRW-waterlichamen dat voldoet aan de biologische (vissen, waterplanten en nutriënten) en chemische (prioritaire stoffen) KRW-doelen: **Niet op koers***

Een toelichting op de KRW-toetsresultaten van het jaar 2024 is gegeven in de notitie '[Waterkwaliteit in Beeld: Toelichting KRW-toetsresultaten 2024](#)'. uit deze toetsresultaten blijkt dat met het "one out - all out principe" momenteel nog geen enkel KRW-waterlichaam voldoet aan de KRW-doelen. Daarbij is in de KRW-Tussenevaluatie de prognose afgegeven dat niet alle doelen op alle KRW-maatlatten gehaald gaan worden. Dit maakt dat we 'niet op koers' rapporteren op de effectindicator van de KRW-doelen.

Uitsplitsing naar onderliggende matlatten chemie, waterplanten, vissen en nutriënten geeft een beter inzicht in de stand van zaken.

KRW-maatlat	Watergangen voldoet (totaal aantal = 30)	
	Aantal	Percentage
Chemie totaal oordeel (45 stoffen)	0	0%
Chemie, prioritaire stoffen, <u>ubiquitair</u> ¹ (11 stoffen)	0	0%
Chemie, prioritaire stoffen, <u>non-ubiquitair</u> (34 stoffen)	13	43%
Biologie totaal oordeel	1	3%
Algen (fytoplankton)	13	43% ²
Waterdierpjes (macrofauna)	11	37%
Vissen	19	63%
Waterplanten (<u>macrofyten</u>)	5	17% ³
Fysische chemie totaal oordeel	23	77%
Doorzicht	19	63%
Nutriënten, fosfor	17	57%
Nutriënten, stikstof	29	97%
Zoutgehalte (chloride)	30	100%
Zuurgraad (pH)	30	100%
Zuurstof	30	100%
Specifiek verontreinigende stoffen (77 stoffen)	0	0%

Tabel 3: Tabel met percentages aantal watergangen wat voldoet aan KRW-doelen

Activiteit uitgelicht: Tussenevaluatie 2024 en actieplan

In 2024 is gewerkt aan diverse evaluaties en analyses, die aanbevelingen en handelingsperspectief hebben opgeleverd voor wat we nog meer kunnen en moeten doen voor de KRW. Het betreft de volgende drie producten:

- *KRW-tussenevaluatie, die in beeld brengt hoe het er, buiten in de KRW-waterlichamen, voor staat met de waterkwaliteit en wat nog extra moet of kan.*
- *Adviesrapport juridische KRW-scan van de Universiteit Utrecht, dat advies geeft over de stappen we als waterschap nog moeten zetten om te voldoen aan de KRW-verplichtingen.*
- *Interne KRW-risicoanalyse geeft inzicht in de knoppen waar het waterschap aan kan draaien om de waterkwaliteit te verbeteren, of we dit nu maximaal doen, welke risico's we hierbij zien en welke beheersmaatregelen we kunnen nemen.*

Bovenstaande analyses hebben geleid tot het [Actieplan KRW](#). Deze is in februari 2025 in het Algemeen Bestuur besproken. Met het Actieplan zet HDSR de nodige stappen om de KRW-doelen dichterbij te brengen en te voldoen aan onze KRW-verplichtingen.

Gijs Stigter: “2024 was voor mij het jaar van bewustwording van de KRW. Ik ben mij bewust geworden dat de KRW van ons allemaal is en niet alleen iets van HDSR. Dit heeft geleid tot een goed actieplan om alles op alles te zetten om de doelen voor gezond water te halen. We zijn nog niet op koers en moeten met zijn allen extra stappen zetten”

Maatregel uitgelicht: Optimaliseren wet- en regelgeving

In 2024 is vanuit vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) meegewerkt aan verbetermogelijkheden voor de waterkwaliteit binnen ons wettelijk instrumentarium zoals de waterschapsverordening, onderhoudsverordening en de schouw. Dit heeft mede geresulteerd in een eerste verrijkingsvoorstel voor de waterschapsverordening en een eerste inzicht om ruimte te bieden aan ecologisch beheer en onderhoud

uitgevoerd door derden. Daarnaast leveren we een bijdrage aan de emissiereductie van nutriënten door te starten met de procedure om strengere lozingseisen voor de RWZI's vast te leggen via maatwerkvoorschriften. In 2025 werken we verder aan een optimalisatie en inzet van ons wettelijk instrumentarium om de chemische en ecologische waterkwaliteit te verbeteren.

Indicator Chemie en specifiek verontreinigende stoffen

Maatregel uitgelicht: Meer aandacht voor microverontreinigingen

In 2024 is de aandacht voor stoffen en met name KRW-probleemstoffen in een stroomversnelling geraakt. De bronnen, de normen en mogelijke maatregelen om het aantal probleemstoffen te reduceren, zijn zowel door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (I&W), de Werkgroep Stoffen van Rijn-west, marktpartijen als door onszelf nader geanalyseerd. Door de waterschapslaboratoria zijn er nieuwe methodieken ontwikkeld om lagere stofconcentraties te kunnen meten. Ook is op aanraden van experts kritisch naar bepaalde normstellingen gekeken en is onderzocht hoe er bij het toetsen aan normen beter rekening gehouden kan worden met regionale verschillen in achtergrondconcentraties. In 2025 gaan we deze nieuwe methodieken toepassen voor ons eigen gebied, gaan we een aantal stoffen met de lagere stofconcentraties meten en brengen we in beeld in welke stofconcentraties probleemstoffen in ons afvalwater zitten.

Indicator Waterplanten

Maatregel uitgelicht: Ecologisch beheer en onderhoud

Met de maatregel 'Ecologisch Waterbeheer' werken we aan het (beter) afstemmen van het dagelijks beheer en onderhoud (maai- en baggeronderhoud, inlaat- en peilbeheer) in watergangen en oevers. Dit doen we voor verbetering van de ecologie en het verbeteren van kroos- en exotenbeheer. In 2024 hebben we extra ingezet op de bestrijding van ondergedoken waterplanten die van nature niet in Nederland voorkomen en overlast veroorzaken. Ook de bijdrage aan de aanpak van rivierkreeften (pilot Slimmenwetering) is gecontinueerd. Er zijn grote stappen gezet in het optimaliseren van het maaibeheer en -onderhoud van onze watergangen. In het overgrote deel van onze watergangen wordt ecologisch maaibeheer toegepast, wat inhoudt dat we (oever)vegetatie (deels) laten staan omwille van de ecologie.

Maatregel uitgelicht: realisatie natuurvriendelijke oevers

Het afgelopen jaar is wederom ingezet op de uitbreiding van natuurvriendelijke oevers. Op 3 locaties zijn in 2024 nieuwe natuurvriendelijke oevers gerealiseerd, onder andere bij het nieuw ingerichte natuurgebied Willeskop, waarbij extra waterberging en een nieuwe doorvoerroute gerealiseerd worden. Alleen het inzaaien van een aantal percelen gebeurt nog in het voorjaar 2025. Het betreft hier in totaal 1,2 kilometer aan aangelegde natuurvriendelijke oevers. Daarnaast is er eind 2024 ruim 3 kilometer aan natuurvriendelijke oevers in aanleg.

Figuur 8: Foto van Krabbescheer en Wateraardbei, Arthur de Bruin

Activiteit uitgelicht: Pilot en onderzoeken uitheemse rivierkreeften

Rondom de uitheemse rivierkreeften zijn meerdere acties uitgevoerd in 2024:

- **Pilot Slimmenwetering:** De wegvangpilot in de Slimmenwetering (Zegveld) voortgezet. Dit jaar is met meer vangtuigen gevist en is er in totaal 3.018 kg rivierkreeft weggevangen (t.o.v. 3.512 kg in 2023). Er is nog geen duidelijke afname te zien. In 2025 zal de wegvangpilot worden voortgezet.
- **Onderzoek weerbaarheid watersysteem:** Naast de wegvangpilot zijn we betrokken bij een groter onderzoek wat in opdracht van BIJ12 wordt uitgevoerd, namelijk “Robuuste en weerbare laagveensystemen tegen uitheemse rivierkreeften”. Resultaten van dit onderzoek worden eind 2025 verwacht.
- **Quickscan gemeente Houten:** In Houten zijn in de KRW-watergang Westerlaak en in een gemeentelijke watergang, quickscans “Rivierkreeften” uitgevoerd. Deze quickscans zijn uitgevoerd om te bepalen of rivierkreeften de oorzaak zijn van het ontbreken en/of afnemen van waterplanten. In beide wateren zijn grote hoeveelheden geknobbeld Amerikaanse rivierkreeften aangetroffen. In de Westerlaak lijkt het zeer aannemelijk dat de grote populatie rivierkreeften mede bijdraagt aan de achteruitgang van de ecologische waterkwaliteit. In het gemeentelijk water kon de achteruitgang niet direct worden gelinkt aan de aanwezigheid van rivierkreeften, al zal de grote populatie rivierkreeft niet helpen bij het herstel van de ecologische waterkwaliteit.
- **Agenderen bij ministerie LVVN:** De waterschappen blijven op het standpunt staan dat het ministerie van LVVN aan de lat staat voor een grootschalige kreeftenaanpak. De juridische KRW-scan van de Universiteit Utrecht bevestigt dit standpunt. Daarom blijven we dit agenderen bij het ministerie van LVVN. Naast

deelname aan de ambtelijke en bestuurlijke kopgroep rivierkreeften, is er – wederom – een brandbrief gestuurd naar het ministerie. Ditmaal vanuit het samenwerkingsverband Rijn-west. In 2025 vinden er naar verwachting (opnieuw) gesprekken plaats met de minister over de verdeling van de verantwoordelijkheden op basis van een nieuw governance rapport wat in opdracht van het ministerie is opgesteld.

Indicator Vissen

Maatregel uitgelicht: Opheffen knelpunten voor vismigratie

Het afgelopen jaar is verder gewerkt aan de optimalisatie van onze sluis-vispassages. Bij de sluis-vispassage bij gemaal Haarrijn is een lokstroom gerealiseerd. Deze bleek tijdens de voorjaarmigratie al meteen succesvol. Een vergelijkbaar concept wordt nu op meerdere locaties uitgerold, waarbij de uitvoering bij onze 2^e optimalisatielocatie bij gemaal Bijleveld inmiddels in volle gang is.

Bij het gemaal Galecop is tijdens de renovatie, in samenwerking met Rijkswaterstaat (RWS), een sluisvispassage aangelegd. Hiermee is een verbinding met rijkswater (Amsterdam-Rijnkanaal) gerealiseerd. De vispassage bij gemaal Galecop is de 100^e vispassage die HDSR heeft gerealiseerd. Tijdens het vismigratieseizoen in 2025 wordt hier feestelijk bij stilgestaan. De realisatie van een nieuwe sluisvispassage bij gemaal Rappijnen zit in de afrondende fase. Bij het nieuw ingerichte natuurgebied Willeskop is een [kamervispassage](#) gerealiseerd.

Maatregel uitgelicht: Onderzoek vismigratie rijk-regio en andere grensovergangen

Naar aanleiding van de visaanbodstudie uit 2023 bij de Zuiderluis is RWS gestart met de voorbereiding van een vismigratievoorziening op deze locatie. Deze voorziening zorgt voor een verbeterde verbinding voor vis tussen het Amsterdam-Rijnkanaal en het Merwedekanaal. Een aanvraag voor een bijdrage hieraan vanuit HDSR is opgenomen in de Voorjaarsnota 2025.

Er is een eerste technische analyse uitgevoerd naar de stroomsnelheden in de inlaat Oude Sluis in Vreeswijk. Op basis hiervan lijkt deze inlaat voldoende tweezijdig passeerbaar voor vis te zijn. Een soortgelijke analyse is ook uitgevoerd voor de inlaten bij Wijk bij Duurstede. Hieruit volgt mogelijk nog een aanvullend visonderzoek. Ook bij gemaal de Koekoek is een haalbaarheidsstudie voor aanleg van een vispassage uitgevoerd.

De vismigratiemogelijkheden bij sluis Bodegraven zijn ook onderzocht (verbinding HDSR-Rijnland). Gebleken is dat er voldoende mogelijkheden zijn voor vismigratie via schutten, rinketten en de spuikoker. Er worden geen (grote) aanpassingen aanbevolen.

Effectindicator 2.2 Het % stedelijk oppervlaktewater dat voldoet aan het waterkwaliteitsniveau zichtbaar of hoger: Op Koers

In het stedelijk gebied streven we naar schoon gezond water in de stad met minimaal waterkwaliteitsniveau 'zichtbaar'. Dit is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van gemeenten en het waterschap. Hiervoor moeten het waterbeheer én het rioolbeheer op orde zijn. Schoon en gezond water in de stad draagt bij aan een prettiger leefmilieu en kan de waarde van de wijk vergroten.

Activiteit uitgelicht: Ecoscans uitgevoerd, resultaten nog niet beschikbaar

De kwaliteit van het oppervlaktewater in het stedelijk gebied meten we één keer in de drie jaar. In 2024 zijn

Figuur 9: Illustratie van waterkwaliteitsniveau 'zichtbaar'

er weer Ecoscans uitgevoerd. Het veldwerk is in juli en augustus uitgevoerd door Aquon, met ondersteuning van TAUW, die dit in eerdere jaren heeft gedaan. Het gaat in 2024 om 278 locaties, 11 meer dan in 2021. De conceptresultaten worden in de zomer van 2025 verwacht.

Wanneer deze beschikbaar zijn, worden de resultaten besproken met gemeenten en onze gebiedscollega's. Samen kijken we waar welke maatregelen voor verbetering nodig zijn.

Maatregel uitgelicht: Samenwerking gemeente Utrecht

Dit jaar is een intensievere samenwerking met gemeente Utrecht van start gegaan via een uitvoeringsprogramma. Dit programma omvat een plan met meer dan 100 maatregelen om de waterkwaliteit van het overig water in de stad Utrecht te verbeteren. Voor de uitvoering is een gezamenlijke projectorganisatie opgestart. Eind 2024 is het uitvoeringsplan goedgekeurd in het algemeen bestuur en de bijbehorende financiën vrijgegeven. De eerste maatregelen zullen in 2025 plaatsvinden. De planning is dat alle maatregelen in 2028 zijn uitgevoerd.

Maatregel uitgelicht: Samenwerkingsprogramma gemeenten

Naast gemeente Utrecht zijn we ook met andere gemeenten in ons gebied in gesprek over mogelijke waterkwaliteitsmaatregelen en lange termijn doelen voor het overig water, waaronder met de gemeenten Woerden, Stichtse Vecht, Wijk bij Duurstede en Utrechtse Heuvelrug. Deze maatregelenpakketten zullen de basis vormen voor de aanvragen op het gebied van waterkwaliteit voor de Impulsregeling Water in de Leefomgeving en kunnen meegenomen worden in meer integrale Meerjarenprogramma's.

Maatregel uitgelicht: Impulsregeling Water in de Leefomgeving

De beschrijving van activiteiten in 2024 is opgenomen onder het thema 2.1.3 Toekomstbestendig watersysteem.

Maatregel uitgelicht: Samen meten met inwoners (citizen science)

De beschrijving van activiteiten in 2024 is opgenomen onder het thema 4.1.1 Waterbewust leven.

Effectindicator 2.3 Het gemiddelde waterkwaliteitsniveau van het oppervlaktewater in het landelijk gebied (streefwaarde: levendig): **Op Koers.**

In het landelijk gebied is 80% van de sloten in eigendom van derden. Een groot deel hiervan is agrariër. Het waterschap werkt al lang samen met de agrariërs aan het verminderen van emissies van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen naar het oppervlaktewater. Ander speerpunt is verbeteren van de ecologie door het stimuleren van ecologisch beheer en onderhoud. In het landelijk gebied streven we naar levendige boerensloten met het waterkwaliteitsniveau levendig.

In onderstaande tabel zijn de scores op basis van de monitoringsresultaten van 2023 en 2024 weergegeven. Hierin is te zien dat het gemiddelde waterkwaliteitsniveau nog steeds 'zichtbaar' is, maar het aantal afvoergebieden in niveau levendig is gestegen.

	Scores 2023		Scores 2024	
Waterkwaliteitsniveau	Aantal gebieden	Percentage	Aantal gebieden	Percentage
laag	7	15%	8	17%
zichtbaar	33	71%	29	63%
levendig	6	13%	9	20%
Levendig plus	0	0%	0	0%
<i>totaal</i>	<i>46</i>	<i>100%</i>	<i>46</i>	<i>100%</i>

Tabel 4: Overzicht van het aantal afvoergebieden in de verschillende waterkwaliteitsniveaus in 2023 en 2024

Ontwikkeling uitgelicht: gebiedsprocessen met agrariërs

Afgelopen jaar zijn in meerdere gebiedsprocessen de doelen voor Gezond Water ingebracht. We koppelen dit aan de opgave voor biodiversiteit (zie programma Duurzaamheid) en het realiseren van een groen blauwe dooradering door het landelijk gebied. Meer diversiteit in en langs levendige watergangen is belangrijke voor het realiseren van de verbindingen voor fauna tussen (natuur)gebieden.

Figuur 10: Foto van bloeiende boerensloot te Zegveld, Arthur de Bruin

In Spengen en Oudewater Noord is, samen met een kernteam van agrariërs, de zogenoemde 'fact finding fase' afgerond. Gezamenlijk hebben we de huidige toestand bepaald en is er overeenstemming over welke doelen we hebben. De beheerpakketten vanuit het agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLB) zijn een zeer belangrijke schakel om de doelen te kunnen realiseren. Een goed verdienmodel voor de agrariërs is een essentiële randvoorwaarde. Hier moeten nog stappen in gezet worden. In samenwerking met provincie Utrecht, provincie Zuid-Holland en met het ministerie van LNV gaan we aan de slag om maatregelen te realiseren.

In het kader van de GLB-subsidie die de provincie beschikbaar had gesteld hebben eind 2024 meerdere agrariërs aanvragen ingediend om natuurvriendelijke oevers aan te leggen om de biodiversiteit te verbeteren en om oeverafkalving tegen te gaan. Momenteel worden de aanvragen door de provincies beoordeeld.

Maatregel uitgelicht: Regionaal partnerschap voor bodem en water, onderdeel waterkwaliteit

Met de subsidieregeling Regionaal partnerschap voor water en bodem stimuleren we kleinschalige, fysieke investeringen waarmee een agrariër de waterkwaliteit kan verbeteren. In 2024 hebben 56 agrariërs subsidie ontvangen. Dat is vergelijkbaar met de vorige jaren. Sinds de openstelling van de regeling in 2018 hebben 285 agrariërs één of meerdere subsidieaanvragen ingediend, dat is ruim een kwart van alle agrariërs in ons beheergebied. De meeste subsidieaanvragen in 2024 zijn aanvragen voor weidedrinkbakken en bredere banden voor op een tractor of aanhanger om bodemverdichting tegen te gaan.

Effectindicator 2.4 Het gemiddelde waterkwaliteitsniveau van het oppervlaktewater in natuurgebieden (streefwaarde: levendig): Op Koers

Vanaf 1 januari 2025 hebben we een raamovereenkomst ecologie waarbinnen we de analyses van deze gebieden gaan uitvragen. Hierdoor worden veel analyses van monitoringsonderzoek uit 2024 pas in 2025 uitgevoerd. Een update van de scores van de natuurgebieden op de waterkwaliteitsniveaus is dan ook op dit moment niet te geven.

Wel is inmiddels duidelijk dat het doel “gemiddeld Levendig” conform huidige streefbeelden niet overal haalbaar is. Denk hierbij in bossen met veel beschaduwing waarvoor er niet of nauwelijks vegetatie in de sloten aanwezig is en kan zijn. We gaan in 2025 onderzoeken of er voor natuurgebieden met veel bossen een apart streefbeeld kan worden opgesteld.

Maatregel uitgelicht: Natuurwater vol leven

In het kader van het project Natuurwater vol leven is een inhoudelijke onderbouwing over de verbinding tussen de Schraallanden langs de Meije en de Nieuwkoopse plassen, ook daadwerkelijk aangelegd en werkend.

De natuurgebieden Niënhof en Kadelanden zijn gemonitord en hiervan zijn alle gegevens beschikbaar. De laatste monitoringsgegevens over natuurgebied Broek- en Blokland en het aanvullende onderzoek bij Willeskop komen, op het moment van schrijven van dit bestuursverslag, langzaam binnen. Analyses van deze onderzoeken worden in 2025 uitgevoerd.

Voor komend jaar zijn er monitoringsplannen opgesteld voor Haarzuilens, natuurgebied Kamerik Teylingens en Hekendorpse Boezem. Ook dragen we bij aan de kennisontwikkeling bij N2000 gebied Nieuwkoopse plassen (waar de Schraallanden langs de Meije en de Haeck onder vallen) door aanvullende monitoring en advisering van de op te stellen watersysteemanalyses.

Vanuit de Terrein beherende organisaties (TBO's) komt er steeds meer interesse voor meer inzicht in waterkwaliteit, hetgeen tot een prettige samenwerking zorgt. Er wordt weinig gebruik gemaakt van de mogelijkheid voor aanvullende financiering voor maatregelen voor verbetering van de waterkwaliteit. Meestal worden maatregelen via andere (veelal provinciale gelden) gefinancierd. Dit jaar is er aanvullend een samenwerkingsovereenkomst getekend voor de aanleg van een natuurvriendelijke oever bij een particulier met een natuurbestemming. De aanleg van deze oever staat voor 2025 gepland.

2.1.2 Bodemdaling veenweide

HDSR telt ongeveer 19.000 ha bodemdalingsgevoelige veengronden. Sinds 2017 werkt HDSR actief samen met grondeigenaren en boeren om veenbodemdaling tegen te gaan. Dit doen we 'bottom-up', op polderniveau en met een gebiedsgerichte aanpak. Ook kennisontwikkeling is een belangrijk onderdeel van de uitwerking. Onze ambitie om veenbodemdaling te reduceren is hoog (50% reductie in 2030) en gaat gelijk op met de landelijke opgave voor CO₂-reductie van de jaarlijkse emissie met 1,0 Mton in 2030.

De doelstellingen in ons WBP en bijbehorende effectindicatoren zijn als volgt:

Hoofddoel WBP	Effectindicatoren	Score
3. Bodemdaling en uitstoot broeikasgassen veenweidegebied zijn beperkt: a) 50% minder bodemdaling in 2030 in veenweidegebied b) Reductie van 0,06-0,08 Mton CO ₂	3.1 PM (De daadwerkelijk verminderde bodemdaling kan in 2024 nog niet in beeld worden gebracht).	Nog niet in beeld
	3.2 Mate waarin de te behalen opgave voor CO ₂ -reductie wordt gerealiseerd in % (rekenmethode Somers)	Niet op koers

Tabel 5: Tabel met effectindicatoren bodemdaling veenweide

Effectindicator 3.1 Daadwerkelijk verminderde bodemdaling: Nog niet in beeld

De daadwerkelijke verminderde bodemdaling kan in 2024 nog niet in beeld worden gebracht. Veen kent een jaarlijkse natuurlijke krimp en zwel van de bodem. Om de (definitieve) bodemdaling als gevolg van oxidatie te kwantificeren zijn meerdere meetjaren (circa 10 jaar) nodig zodat de bodembeweging als gevolg van het proces van krimp en zwel eruit gehaald kan worden.

Effectindicator 3.2 Mate waarin de te behalen opgave voor CO₂-reductie wordt gerealiseerd in % van de totale opgave (rekenmethode Somers): Niet op koers.

Met het rekenprogramma SOMERS 2.0 van het Nationaal Onderzoeksprogramma Broeikasgassen Veenweide (NOBV) kan de effectiviteit van maatregelen zoals waterinfiltratiesystemen en peilverhogingen worden doorgerekend. De landelijke bevindingen van het NOBV zijn te vinden onder [NOB – Veenweiden](#).

De dynamische opgave bodemdaling veenweide is steeds meer onderdeel van een integrale gebiedsgerichte aanpak, waarbij we ernaar streven om deze opgave, samen met andere wateropgaven, in de gebiedsprocessen in te vullen. Het college heeft in 2023 gekozen voor een integrale aanpak van bodemdaling (zie onder het kopje 'Effect op een robuust watersysteem'). Dat betekent dat we prioriteit geven aan een integrale afweging, in plaats van alleen aan de dynamische opgave bodemdaling. Het gevolg is wel dat de ambitie 50% reductie in 2030 naar verwachting vertraging oploopt. De sectorale versnelling voor de realisatie van de opgave bodemdaling in 2030 heeft HDSR niet ingezet. Meer informatie hierover kunt u teruglezen onder het kopje '[Gebiedsgericht met de opgaven aan de slag](#)'.

Effect op een robuust watersysteem

Het nemen van bodemdaling remmende maatregelen (infiltratiesystemen voor het verhogen van het grondwaterpeil en/of verhogen van oppervlaktewaterpeilen) leidt tot een toename van het risico op wateroverlast en het vergroten van de watervraag. De uitwerking van bodemdaling gebeurt dan ook in samenhang met de dynamische opgaven Gezond water en Toekomstbestendig waterbeheer. De Deltabeslissing

(verwacht 2026) zal invloed hebben op de uitwerking en de mate van doelbereik van diverse opgaven. Pas dan zal duidelijk worden of er aanvullend beleid nodig is.

Bovenregionale samenwerking

De bovenregionale samenwerkingsprojecten “Boer aan het roer” en “Klimaatlim Boeren op Veen” zijn in 2024 afgerond. In het project Boer aan het Roer hebben agrariërs vier toekomstplannen voor hun polders opgesteld. Met als uitgangspunt dat boeren en hun eventuele opvolger een goede boterham kunnen blijven verdienen. En dat óók duurzaamheidsdoelen voor klimaat, natuur en omgeving worden gerealiseerd. We bewegen toe naar een meer integrale uitwerking van opgaven in gebiedsprocessen, die passen in de context van de opgestelde provinciale gebiedsagenda’s voor het landelijk gebied. Zie ook de [website van Boer aan het roer op veen](#).

De resultaten van Klimaatlim Boeren op Veen zijn in een eindsymposium in 2024 gedeeld. Veel partijen, zoals de boeren, agrarische collectieven, provincies en de waterschappen in het Groene Hart, hebben de meerwaarde van de polderaanpak ervaren. Om deze reden is een kwartiermakersfase voor een polderaanpak 2.0 gestart. Deze kwartiermakersfase heeft in 2024 geresulteerd in een vervolg op Klimaatlim Boeren op Veen: Klimaatlim Boeren Groene Hart. Op 24 januari 2025 tekenden de provincies, waterschappen en agrarische collectieven in het Groene Hart hier een intentieovereenkomst voor. Dit nieuwe initiatief richt zich op bodemdaling en biodiversiteit in polders en pakt ook meekoppelkansen mee als bedrijfsmaatregelen voor reductie van stikstof.

Kennisontwikkeling en participatie in landelijke de reductie van stikstof. onderzoekstrajecten

HDSR heeft een eigen kennis- en onderzoeksprogramma om de consequenties van bodemdaling remmende maatregelen voor een toekomstbestendig watersysteem in beeld te brengen. Langjarige projecten als de monitoring van de pilots op de effectiviteit op de bodemdaling maatregelen, gevolgen voor waterbeheer en biodiversiteit zijn in 2024 gecontinueerd. Daarnaast zijn we partner in het Nationale Onderzoek Broeikasgassen Veenweiden (NOBV) en het nationale Veenweide Innovatie Programma (VIP-NL). VIP_NL werkt aan onderzoeken als boeren op hoog water, klei in veen, natte teelten en veenmos, greppelinfiltratie en veenweidesloot van de toekomst.

2.1.3 Toekomstbestendig watersysteem

Hoofddoel WBP	Effectindicatoren	Score
Gebieden zijn water robuust en klimaatbestendig	4.1 De mate waarin wateroverlast schade veroorzaakt aan de functies in het gebied	Op koers
	4.2 De mate waarin watertekort schade veroorzaakt aan de functies in het gebied	Op koers

Tabel 6: Tabel met effectindicatoren toekomstbestendig watersysteem

Wateroverlast

Effectindicator 4.1 De mate waarin wateroverlast schade veroorzaakt aan de functies in het gebied: Op koers.

Relatie aanpak bodemdaling en gezond water

In het veenweidegebied wordt via gebiedsprocessen gewerkt aan de reductie van broeikasgassen en bodemdaling (de vernattingsopgave). Daarnaast worden maatregelen bedacht om te voldoen aan de KRW. Met name het vernatten van veengebieden heeft veel impact op het watersysteem. De drooglegging wordt minder, waardoor het risico op wateroverlast op percelen en ook bij bebouwing toeneemt. De verwachting is dat HDSR

hierdoor niet meer overal zal voldoen aan de huidige normen voor wateroverlast. Ook verdampt er meer water in de zomermaanden, wat leidt tot extra zoetwatervraag.

Om keuzes te kunnen maken in de gebieden met tegenstrijdige opgaven is vanuit de verschillende programma's een afwegingskader opgesteld. Dit moet bijdragen aan het transparant maken van keuzes.

Klimaat adaptief bouwen

HDSR is bij diverse gemeenten actief betrokken bij de planvorming van nieuwbouwlocaties en herontwikkeling. Het belang van klimaat adaptief bouwen wordt steeds meer herkend. Echter ontbreekt borging in wettelijke regelgeving. Hierdoor worden ambities soms naar beneden bijgesteld. Om onze waterbelangen veilig te stellen is, in samenwerking met andere waterschappen, gewerkt aan een advies voor standaardisering van regels in de Waterschapsverordening. Verder is HDSR aangesloten bij het convenant Toekomstbestendig Bouwen en sturen we aan op de versterking en integratie van verschillende regionale en nationale initiatieven voor klimaat adaptief bouwen. We willen komen tot eenduidige, uniforme standaarden en regels, omdat dit een gelijk speelveld biedt voor marktpartijen en zo klimaat adaptief bouwen stimuleert.

Water- en bodem sturend

In 2024 heeft HDSR samen met de Utrechtse waterpartners (4 waterschappen, 3 drinkwaterbedrijven en Rijkswaterstaat Midden-Nederland) de digitale viewer voor nieuwe woon- en werklocaties opgesteld. Deze kaart geeft inzicht in de geschiktheid voor nieuwe woon- en werklocaties vanuit het water- en bodemsysteem. De kaart vormt daarmee de ruimtelijke vertaalslag van het principe 'water- en bodem sturend'. Voor meer informatie en de kaart, zie hier: [Digitale viewer geschiktheidskaart zoomt in op geschiktheid nieuwe woon- en werklocaties per gemeente - HDSR](#).

Daarnaast zit HDSR stroomopwaarts aan tafel bij verschillende regionale processen en ruimtelijke ontwikkelingen, zoals Groen Groeit Mee, de NOVEX-gebieden Groene Hart en Utrecht-Amersfoort, en het MIRT onderzoek Rijnenburg en A12-zone. Op 11 december 2024 tekende HDSR het Akkoord van Rijnenburg met als doel om tot een klimaatbestendige en toekomstbestendige inrichting van Rijnenburg te komen. Zie ook [HDSR tekent akkoord voor duurzame ontwikkeling Rijnenburg - HDSR](#).

Els Otterman: "Of we in de ruimtelijke ordening nu 'rekening houden met water en bodem' of 'water en bodem sturend laten zijn', vanzelf gaat het niet. Daarom zette HDSR zich in 2024 in om Nederland klimaatrobuust en waterbestendig in te richten. En dat blijven we natuurlijk doen in de komende jaren."

Impulsregeling Water in de Leefomgeving

Via de Impulsregeling Water in de Leefomgeving werkt HDSR samen met gemeenten aan verbetering van de leefomgeving in het stedelijk gebied. Het doel van de regeling is om de waterkwaliteit en ecologie in het stedelijk gebied te verbeteren (programma Gezond Water), om samen de gevolgen van extreme regen, langdurige droogte en hitte te verminderen (programma Klimaatadaptatie) en om het afkoppelen van regenwater te stimuleren (programma Circulaire Waterketen).

In 2024 was de financiële bijdrage in totaal € 1.875.000,-. Diverse gemeenten hebben deze bijdrage mede gebruikt voor het uitvoeren van klimaat adaptieve en waterkwaliteit projecten. Meer informatie is te vinden op de website www.hdsr.nl/impuls. Hier is ook te terug te vinden aan welke projecten een bijdrage is geleverd.

Om invulling te geven aan de wens om de impulsregeling om te vormen tot meerjarige samenwerking, is een onderzoek gedaan naar de mogelijkheden en in hoeverre gemeentes deze vorm van samenwerking zien zitten.

De uitkomst verschilt per gemeente, maar ze ervaren het in ieder geval positief om langer vooruit te kunnen plannen.

Netwerk Water en Klimaat

Het [Netwerk Water en Klimaat \(NWK\)](#) is een samenwerkingsverband tussen de Provincie Utrecht, GDD, Veiligheidsregio, de gemeenten en HDSR. Het Netwerk is op veel onderwerpen in het stedelijk gebied de trekker om kennis te delen en klimaat adaptief handelen te stimuleren. Dit zijn de belangrijkste projecten van het NWK voor HDSR:

- Gezamenlijke uitvoering stresstesten en risicodialogen. In 2024 zijn de voorbereidingen getroffen voor de nieuwe ronde stresstesten.
- Demonstratieprojecten welke gericht zijn op vergroening en afkoppelen, zoals in Zeist. Deze worden (deels) gefinancierd vanuit het Life-IP, een landelijk programma met cofinanciering door de Europese Unie.
- Er wordt gewerkt in zes werkgroepen welke initiatief nemen, ervaringen uitwisselen en elkaar ondersteunen waar mogelijk. De werkgroepen zijn Bewonersparticipatie, Stedelijk water, Meten & monitoren, Bedrijventerreinen, Gevolgenbeperking (overstroming) en Stresstesten.

Participatie en acties

Het waterschap stimuleert bewoners om actief aan de slag te gaan met klimaatadaptatie. Deze bewonersparticipatie organiseren we vooral samen met partners in het NWK en via de [Blauwe Bewoners](#) initiatieven.

Ook in 2024 is vervolg gegeven aan de regenton winactie. De vraag “Wat zou jij doen met een ton?” leverde weer veel reacties op. Deze actie draagt bij aan waterbewustzijn en geeft bewoners handelingsperspectief.

Klimaatadaptatie in bestaand stedelijk gebied

Gemeentes komen steeds vaker met initiatieven voor het afkoppelen van hemelwater van de riolering. Dit heeft een positief effect op ons watersysteem, de waterkwaliteit, waterkwantiteit en het zuiveren van afvalwater. Bij een samenwerkingsverzoek in de vorm van een watertoets, subsidieaanvraag of ondersteuning weegt HDSR af of we mee kunnen en willen werken aan het initiatief. Er wordt een integrale afweging gemaakt van de verschillende effecten door middel van een transparant afwegingskader. Wij werken aan dit afwegingskader en aan hernieuwd beleid.

Er wordt nauw samengewerkt met onze relatiemanagers, RO adviseurs en de plantoetsers die werken aan de weging van het waterbelang. We benadrukken hierbij het belang om klimaatadaptatie mee te nemen in de gesprekken die zij voeren met de gemeenten en geven input voor bestuurlijke overleggen.

Watertekort

*Effectindicator 4.2 De mate waarin watertekort schade veroorzaakt aan de functies in het gebied: **Op koers***

Duurzame fruitteelt

In 2024 heeft HDSR steun geleverd aan twee proeven met als doel water te besparen. De eerste was een financiële bijdrage aan een meerjarige proef bij perenteelt op proeftuin Randwijk, samen met Waterschap Rivierenland. Ook stimuleerden wij een proef met een vernevelingssysteem dat ingezet kan worden tegen zonnebrand en als nachtvorstbestrijding.

De Blauwe Agenda

In de periode november 2023 tot en met juli 2024 is extreem veel neerslag gevallen en zijn de grondwaterstanden enorm gestegen op de Utrechtse Heuvelrug. Dit heeft tot veel overlast gezorgd in de

stedelijke kernen. HDSR kreeg veel meldingen binnen van volgelopen kelders en water op straat. Ook het landelijk gebied kampte met wateroverlast. HDSR heeft samen met gemeenten een aantal bewonersavonden georganiseerd op de Heuvelrug om voorlichting te geven over deze problematiek. Ook is er met de Blauwe Agenda een standpunt ingenomen over hoe om te gaan met de grondwateroverlast.

Binnen de Blauwe Agenda werkt een groot aantal partijen samen, waaronder overheden, terreinbeheerders en Vitens. Het doel is om het watersysteem op en langs de Utrechtse Heuvelrug duurzaam en robuust te maken. Binnen het samenwerkingsverband Blauwe Agenda loopt een aantal uitvoeringsprojecten. In 2024 zijn de volgende projecten afgerond:

- Onderzoek naar [hydrologisch herstel Kromme Rijnstreek](#). In dit onderzoek is gekeken naar hydrologische maatregelen die bijdragen aan het herstel van landgoed Kolland en Overlangbroek en de NNN-gebieden in de Langbroekerwetering.
- Onderzoek naar [infiltratie van gezuiverd effluent](#) op de Heuvelrug in samenwerking met het programma Zuiver.

De volgende resultaten zijn in 2024 geboekt:

- Samen met het Netwerk Water en Klimaat werkte HDSR in 2024 aan een plan voor het afkoppelen van een aantal grote dakoppervlakken in Zeist en meer water vasthouden in sprengen in Driebergen.
- HDSR heeft veldbezoeken uitgevoerd op 15 landgoederen rondom Leersum (project de Blauwe Ader) met als doel om landgoederen klimaatbestendiger te maken.
- In het verleden zijn door HDSR en de provincie maatregelen genomen tegen de verdroging in de Langbroekerwetering. Deze zijn geëvalueerd. Uit de evaluatie kwam naar voren dat op een aantal locaties extra maatregelen zinvol zijn. De uitkomsten worden opgepakt in de gebiedsprocessen die (gaan) lopen.
- Er is een project opgezet op het gebied van monitoring van grondwater op de Heuvelrug. Het project heeft als doel om het grondwaterverloop beter in beeld te krijgen. Ook is er verkennend onderzoek gedaan naar de haalbaarheid van het project 'Boerenstuwen'. Het plan is om agrariërs op de hoge flanken van de Heuvelrug water te laten vasthouden met stuwtjes in het tertiair systeem. Hiermee kunnen zij droge perioden overbruggen en tegelijk het systeem (de zoetwaterbel) voeden.
- De Blauwe Agenda heeft haar communicatiestrategie gepresenteerd.

Bert de Groot: "2024 was een jaar met veel wateroverlast aan de voet van de Utrechtse Heuvelrug. Hierdoor zijn we ons bewust geworden van de grilligheid van het klimaat, en dat we balans moeten zoeken tussen acceptatie en actie. We zien dat er veel in het agrarisch gebied aan de hand is, waar ons waterschap een belangrijke rol in speelt. Tijdens de door ons georganiseerde avond keken de agrariërs kritisch naar ons werk, maar willen zij ook helpen en meedenken."

Het regionaal watersysteem is toekomstbestendig

Hoofddoel WBP	Effectindicatoren	Score
Het regionaal watersysteem is toekomstbestendig	5.1 Wateroverlast: de mate waarin het watersysteem aan de provinciale wateroverlastnormen voldoet EN binnen 7 dagen kan herstellen van een extreme neerslag/wateroverlast situatie, zoals Limburg 2021	Op koers

	5.2 Watervraag en -beschikbaarheid: de mate waarin het watersysteem zowel lokale als regionale (extreme) droogte- en watertekortsituaties kan opvangen	Op koers

Tabel 7: Tabel met effectindicatoren regionaal watersysteem

Het doel is om inzichtelijk te maken of het watersysteem toekomstbesteding is, met onderstaande toetsingscriteria:

1. Voldoen aan de wateroverlast normen;
2. Voldoen aan dagelijkse afvoernorm (hydraulisch functioneren);
3. Binnen 7 dagen herstellen van een extreme neerslaggebeurtenis.

*Effectindicator 5.1 Wateroverlast: de mate waarin het watersysteem aan de provinciale wateroverlastnormen voldoet EN binnen 7 dagen kan herstellen van een extreme neerslag/wateroverlast situatie, zoals Limburg 2021: **Op koers**.*

Hertoetsing watersysteem

De voorgaande hertoetsing dateert uit 2014. Om verschillende redenen is er aanleiding om de hertoetsing opnieuw uit te voeren. Natuurlijk speelt hierbij het veranderend klimaat een belangrijke rol. We maken daarom gebruik van de nieuwe KNMI-klimaatscenario's. Ook meer extreme buien (die boven normatief zijn) worden in beeld gebracht, zoals het Limburgse weersysteem in 2021. Daarbij wordt ook de impact van de bodemdaling aanpak doorgerekend.

Fase 1 van de hertoetsing, het bouwen van een nieuw model van het watersysteem, is nagenoeg gereed. Dit model is de basis voor fase 2 van de hertoetsing, namelijk het inzichtelijk maken van knelpunten, maar ook voor het doorrekenen van diverse scenario's met oplossingsrichtingen. Voor fase 2 heeft een aanbesteding plaatsgevonden, de opdracht is verstrekt en de werkzaamheden bevinden zich in de opstartfase.

Hydraulisch functioneren

In 2024 is de doorrekening van het hydraulisch functioneren van het watersysteem op de afvoernorm bijna afgerond. Dit heeft in kaart gebracht waar in het waterprofiel ruimte over of tekort is. Ruimte die over is kan eventueel ingezet worden voor andere doeleinden, zoals waterkwaliteitsmaatregelen.

Vitaal en kwetsbare infrastructuur

Ook het onderzoek naar het herstelvermogen van het watersysteem is bijna afgerond. In dit onderzoek is gekeken naar het herstelvermogen van het watersysteem bij een zeer extreme regenbui (of andere vorm van neerslag) of bij het bezwijken van een regionale waterkering. Er is in beeld gebracht wat de meest kwetsbare assets zijn (zoals RWZI's en hoofdgemalen) en wat de impact is van een dergelijke extreme situatie op deze assets. De resultaten van dit onderzoek worden gebruikt om de assets klimaatbestendiger te maken.

Waterberging

Een aantal locaties ten oosten van het Amsterdam-Rijnkanaal, die potentie hebben om ingezet te worden als waterberging, is nader onderzocht. Het lijkt mogelijk om, met (relatief kleine) aanpassingen, in deze gebieden water vast te houden en het Amsterdam-Rijnkanaal te ontlasten.

Ook is er een onderzoek gestart naar het bergen/vasthouden van water in het veenweidegebied.

Onderzoek extra uitlaat Lek

Eerder onderzoek naar extra uitlaatmogelijkheden richting de Lek, als ontlasting van het Amsterdam-Rijnkanaal, bracht de locatie nabij het Klaphek als doelmatige locatie naar voren. Er is op de locatie van de zuivering Klaphek daarom ruimte gereserveerd om te zijner tijd eventueel een gemaal te kunnen bouwen.

Na onderzoek naar de effectiviteit van een spuifunctie bij de Oude Sluis, is besloten om de spuimogelijkheid te integreren in de planvorming van de renovatie van de Oude Sluis. Deze spuifunctie is geen vervanging voor een gemaal bij Klaphek.

Waterberging en Doorvoer Willeskop

Het natuurgebied Willeskop wordt aangepast om ingezet te kunnen worden als waterbergingsgebied en om water door de Lopikerwaard af te voeren naar de Lek. Het project is in 2024 nog niet geheel afgerond als gevolg van het natte najaar 2023 en voorjaar 2024. Eind 2024 zijn er droneopnames gemaakt van het 70 ha groot projectgebied. De verandering in het gebied zijn hier goed zichtbaar:

<https://www.youtube.com/watch?v=dbO4lieUMro>.

Effectindicator 5.2 Watervraag en -beschikbaarheid: de mate waarin het watersysteem zowel lokale als regionale (extreme) droogte- en watertekortsituaties kan opvangen: *Op koers*.

Zoetwatervoorziening West-Nederland

In de aanloop naar een nieuwe Deltabeslissing in 2026 wordt gewerkt aan maatregelen om de Zoetwatervoorziening op orde te houden, met regie van het Rijk. In 2024 is gewerkt aan de knelpuntenanalyse met keuzevarianten. In de voorgaande Deltabeslissing waren diverse grote maatregelen in ons watersysteem opgenomen, zoals de KWA en de Inlaat Kromme Rijn. De komende jaren zijn geen grote maatregelen in ons gebied aan de orde, wat betekent dat HDSR ook niet opgevoerd heeft. Nu voert HDSR geen grote maatregelen op, andere waterbeheerders binnen de Zoetwaterregio West-Nederland doen dat wel.

Verdringingsreeks droogte

Het inzetprotocol voor de verdringingsreeks is verder uitgewerkt en afgestemd met de provincie en andere waterpartners. Deze is vastgesteld door het college. Met dit protocol verwachten we in staat te zijn om adequaat te reageren op zeer droge zomers. In 2024 is, onder leiding van de crisisorganisatie, een oefening uitgevoerd met de droogteaanpak en de inzet van de verdringingsreeks als onderwerp. HDSR traint daarmee over de volle breedte om klaar te zijn voor een langdurig neerslagtekort. Daarbij ontstaat steeds meer bewustwording van een calamiteitsituatie door droogte, die langer kan duren dan een wateroverlastsituatie.

Met diverse partners en agrariërs in het oostelijk deel van ons gebied voeren we risicodialogen en zijn we in gesprek om handelingsperspectief te bieden bij langdurige droogte. Het actief vasthouden van water kan helpen om de gevolgen van droogte te verkleinen. De bestaande regeling Regionaal Partnerschap Water- en Bodem sturend is daarom uitgebreid, waardoor kleinschalige waterbesparing- of vasthoudmaatregelen subsidiabel zijn geworden.

Klimaatbestendige Wateraanvoer (KWA+)

De laatste maatregelen van het laatste KWA+ deelproject, de Lopikerwaardroute, zijn in 2024 nagenoeg afgerond. Dit is echter wel met enige vertraging, als gevolg van het natte najaar 2023 en voorjaar 2024. We hebben gebaggerd, natuurvriendelijke oevers, beschoeiingen en bruggen aangelegd, watergangen verbreed en opnieuw ingericht. Hiermee hebben we de benodigde toename van doorstroming gerealiseerd en gezorgd voor een stabiel talud en verbetering van de waterkwaliteit, met aandacht voor landschappelijke en cultuurhistorische waarden.

Gemaal Kromme Rijn

In 2024 is de verkenningfase van het project Gemaal Kromme Rijn afgerond met het vaststellen van het voorkeursalternatief door het college en het bijbehorende krediet door het AB. De omgeving is betrokken bij het ontwerp met onder andere een klankbordgroep, keukentafelgesprekken en een informatieavond. Eind 2024 heeft de aanbesteding plaatsgevonden en werken we samen met de aannemer in een bouwteam. De planuitwerkingsfase is daarmee gestart, waarin onderzoeken worden uitgevoerd. Het voorkeursalternatief wordt samen met de aannemer verder uitgewerkt naar een gedetailleerd ontwerp.

Grondwater

Hoofddoel WBP	Effectindicatoren	Score
Grondwaterbeheer is toekomstbestendig	6.1 PM	Effectindicator wordt in 2025 opgesteld

Tabel 8: Tabel met effectindicator grondwater

Effectindicator 6.1 Grondwaterbeheer is toekomstbestendig, effectindicator wordt in 2025 opgesteld samen met de visie.

Visie grondwater

In het Waterbeheerprogramma heeft het bestuur de ambities voor grondwaterkwantiteit en -kwaliteit vastgesteld. Ook is het doel gesteld om deze ambities uit te werken in een bestuurlijke visie op grondwater. In april stelde het algemeen bestuur de startnotitie met de voorgestelde aanpak vast. Mede door het consulteren van het AB is in 2024 een grote stap gezet in de uitwerking van het visiedocument.

2.2 De effecten van het Nationaal Programma Landelijk Gebied

In de eerste helft van 2024 werd volop doorgewerkt aan het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) om in samenhang de doelen voor natuur, water en klimaat dichterbij te brengen. Provincie Utrecht stelde een kaderstellende notitie voor het Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG) vast met belangrijke uitgangspunten zoals het richten op de lange termijn en een natuurlijk en robuust water- en bodemsysteem. Ook stelde HDSR de Koersnotitie NPLG HDSR 1.0 vast, met een stevige inzet op voortzetting van de integrale aanpak en in samenwerking met het gebied uitvoeren wat er kan, ondanks de onzekerheid over het vervolg van het NPLG.

Het nieuwe kabinet schrapte vervolgens het transitiefonds en het NPLG (inclusief de voorbereidingskosten voor de waterschappen), maar wilde wel vasthouden aan de doelen. Vanwege deze opgaven zijn de provincies doorgegaan met de gebiedsgerichte aanpak en het opstellen van gebiedsagenda's. De provincie Utrecht werkte door aan een ontwerp-UPLG met een meer leidende rol voor water en bodem. En in de deelgebieden werden de eerste versies van gebiedsagenda's opgesteld. De provincie Zuid-Holland heeft gekozen om geen ZH-PLG meer op te stellen, maar een aantal thema's direct aan het omgevingsbeleid te gaan verbinden.

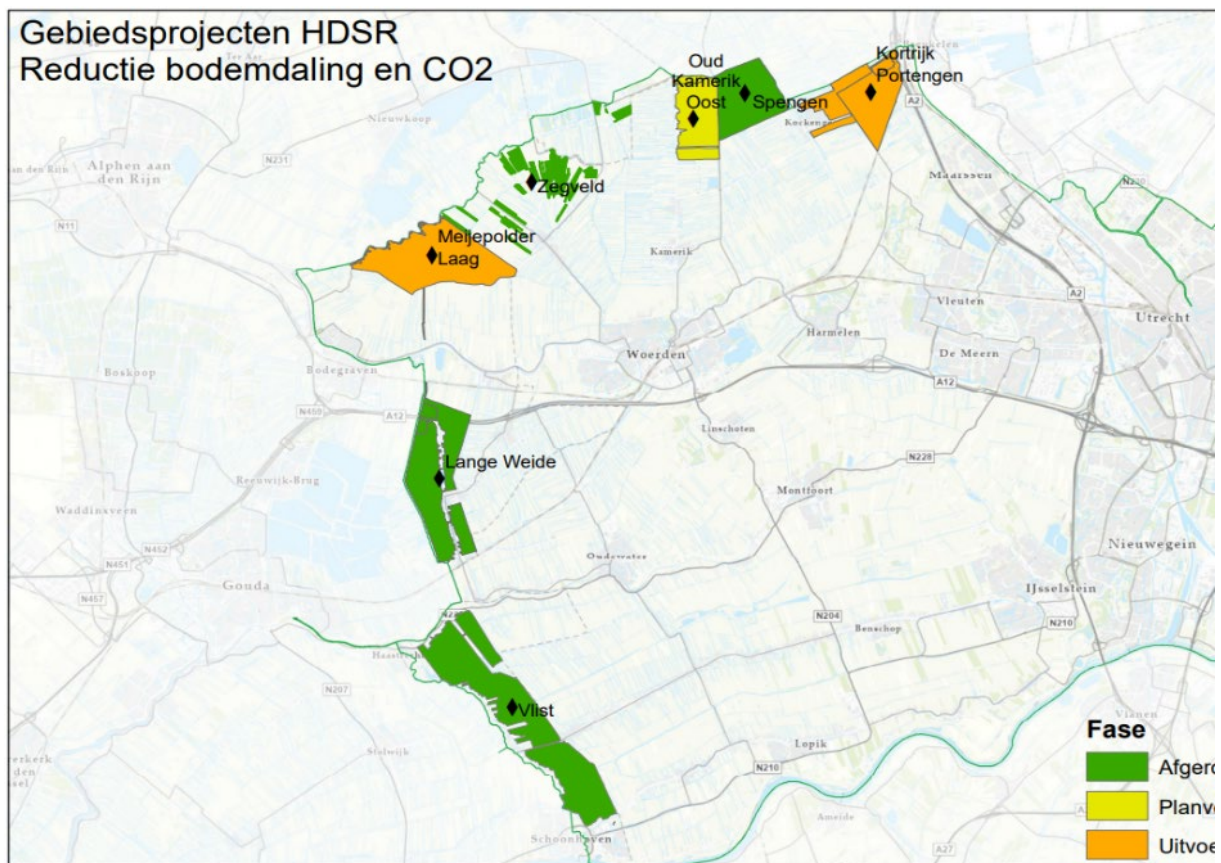
HDSR kon inzet blijven leveren aan integrale plannen op verschillende schaalniveaus, wat aansluit bij onze beweging naar gebiedsgericht werken. Zo is er onder meer een bestemmingsreserve 'revolving fund' opgenomen in de voorjaarsnota 2024 om in te kunnen spelen op vragen uit gebiedsprocessen. Door de intensieve samenwerking zijn er binnen de Utrechtse maatregelpakketten relatief veel middelen beschikbaar voor watermaatregelen de komende jaren. Er is gewerkt aan het voorbereiden van samenwerkingsovereenkomsten om te kunnen starten met de uitvoering. Voor de langere termijn blijft het de vraag hoe stevig kan worden doorgepakt op de benodigde transities.

2.3 Gebiedsgericht met de opgaven aan de slag

Ook in 2024 heeft HDSR een proactieve rol vervuld in lopende polderpilots in Spengen, Oud-Kamerik, Meijepolder Laag, Lange weide, Kortrijk-Portengen en Vlist (ongeveer 1200 ha). Daarnaast hebben samenwerkingsverbanden van boeren in 2024 een subsidieaanvraag ingediend in het kader van de regeling 'Samenwerking in veengebieden en Natura 2000 overgangsgebieden' van het Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Het waterschap heeft kennis van het watersysteem ingebracht en heeft financieel ondersteund om tot een aanvraag te komen. Het betreft de polders Spengen en Oud Kamerik, en de initiatieven Boeren rond de Wiericke, Kamerik Teylingens en Zegveld.

De integrale aanpak is in 2024 in de volgende gebiedsprojecten tot uiting gebracht:

- In Oud-Kamerik wordt ingezet op bodemdaling, wateroverlast en gezond water.
- Het gebiedsproces Spengen, pilot voor het Utrechtse Plan Landelijk Gebied, heeft stappen gezet om eind van het jaar tot een te realiseren polderplan te komen met opgaven voor een robuust watersysteem, reductie van bodemdaling/CO₂, extensivering, weidevogels en reductie stikstof.
- Ook heeft HDSR initiatieven voor natuurvriendelijke oevers in de polders Lange Weide, Westeinde van Waarder, Hekendorp en Oud-Kamerik Oost in 2024 gefaciliteerd om tot een subsidie-aanvraag te komen.

Figuur 11: Gebiedsprojecten HDSR reductie bodemdaling en CO₂

2.4 Reguliere taken

2.4.1 Watersysteem

In 2024 is verder invulling gegeven aan de implementatie van assetmanagement. Assetmanagement helpt ons om beter inzicht te krijgen in de conditie en de prestaties van onze assets binnen het watersysteem. Hierdoor

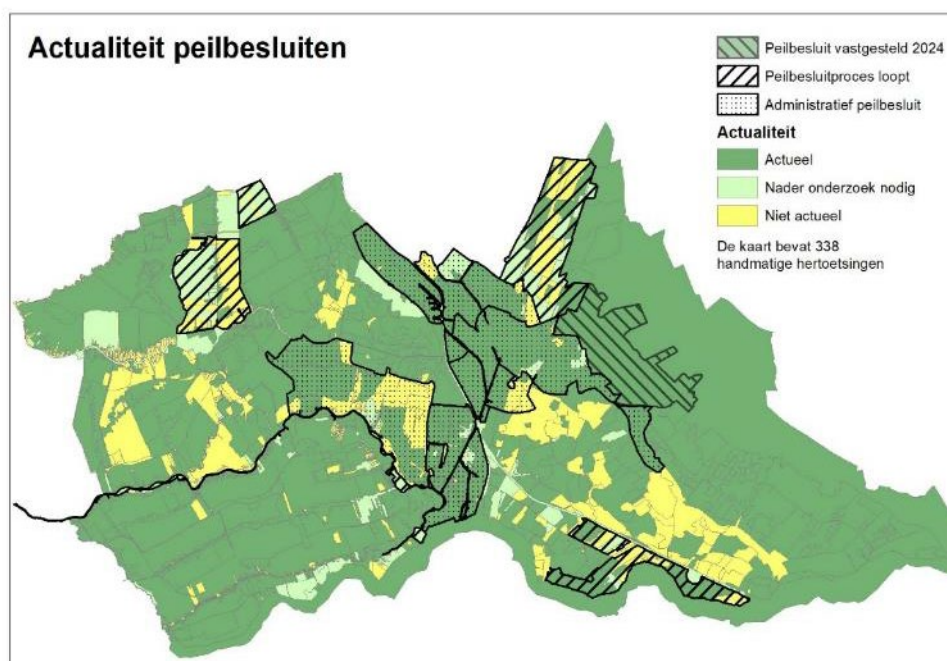
kunnen we een robuust watersysteem beter waarborgen. Concreet zijn er in 2024 bijvoorbeeld goede vorderingen gemaakt met de implementatie van ons onderhoudsbeheersysteem, het data-gedreven werken en het bepalen van de conditie van diverse assets ten behoeve van onder andere de lange termijn assetplanning. De doorvertaling van (strategische) assetmanagementdoelstellingen en -principes naar de werkvloer blijkt in de praktijk een ingewikkeld proces wat ook de nodige doorlooptijd vereist; hiervoor is dan ook in 2024 de nodige aandacht geweest.

Peilbesluiten

In 2024 is de beleidsnota peilbeheer 2019 geëvalueerd. De conclusie is dat de nota nog toereikend is voor het afwegingsproces dat leidt tot een peilbesluit. Wel is ook geconstateerd dat diverse thema's die invloed hebben op het peilbeheer in ontwikkeling zijn en dat dit kan leiden tot de behoefte aan een nieuwe nota.

Sinds 2022 wordt de actualiteit van de peilbesluiten jaarlijks getoetst. Het resultaat van de toetsing 2024 staat in figuur 11. Op basis van vier criteria vindt een automatische toetsing plaats. Waar nodig wordt een aanvullende analyse uitgevoerd. De resultaten van deze analyse zijn verwerkt op de kaart. Een belangrijk criterium van de toetsing is de drooglegging: het verschil tussen waterpeil en maaiveldniveau. Dat laatste wordt bepaald met het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN). Dit wordt eens in de circa drie jaar ingemeten. In 2024 is een nieuwe AHN vrijgegeven (AHN5). Deze is de basis van de toetsing en wijkt daarmee enigszins af van de toetsing 2023.

Een peilbesluitproces kan gestart worden om de peilen te actualiseren maar kan ook volgen uit een gebiedsproces. Tijdens een peilbesluitproces wordt gezocht wat het meest passende oppervlaktewaterpeil is

Figuur 12: Overzicht actualiteit peilbesluiten

bij de functies in het gebied. Hierbij houden we rekening met de verwevenheid van functies die we kennen in ons hele beheergebied en met de maatschappelijke opgaven. Tijdens dit proces organiseren we meestal gebiedsavonden, keukentafelgesprekken en veldbezoeken. Dan gaan we met belanghebbenden in gesprek over de hoogte van het peil, knelpunten en eventuele kansen in het gebied.

In 2024 zijn we actief geweest in de volgende gebieden:

- Peilbesluit Zeist in 2024 is vastgesteld.

- Peilbesluit Maartensdijk heeft ter inzage gelegen en is begin 2025 is vastgesteld. In en direct naast dit gebied heeft de natte winter en voorjaar tot (grond-) wateroverlast geleid. In diverse gebiedsavonden en gesprekken is dit aan de orde geweest. Helaas kan het peilbesluit deze problemen niet verhelpen.
- Peilbesluit Utrecht en Nieuwegein hebben in 2024 ter inzage gelegen. Begin 2025 zijn de administratieve correcties van deze peilbesluiten vastgesteld.
- Een peilbesluittraject is opgestart binnen het gebied van raamwaterplan Eiland van Schalkwijk. In het watersysteem zijn maatregelen uitgewerkt om knelpunten op te lossen. Vanwege de aanpassingen aan het watersysteem moet het peilbesluit voor dit deelgebied worden geactualiseerd. Het peilbesluit proces hiervoor loopt inmiddels.
- In het westen van ons beheergebied lopen nog twee peilbesluitprocessen die onderdeel zijn van een gebiedsproces.

2.4.2 Watergangen

Baggeren

Afgelopen jaar is weer daadkrachtig aan de opgaven voor het baggeren gewerkt. Net als vorig jaar zien we dat de hoge inflatie en het inzetten van duurzaam materieel kostenverhogend werkt. Daarnaast zorgen beperkte afzetmogelijkheden voor prijsstijgingen. Dit legt de nabije toekomst druk op de programmering en realisatie van de gehele baggeropgave. Vanuit kostenefficiëntie hebben we gekeken naar samenloop en koppelkansen. Waar mogelijk hebben we vanuit een gezamenlijke gebiedsopgave opnieuw de samenwerking opgezocht met onze omgevingspartners zoals gemeenten, terrein beherende instanties en (rijks)overheden. Ook hebben we weer een verbeter slag gemaakt in het effectief werken en toestandsafhankelijk baggeren. Hierdoor blijven we breed kijken naar onze opgave en doen we dit niet alleen vanuit het kwantitatieve deel, maar ook vanuit de kwalitatieve opgave (waterkwaliteit) en ecologische verbetering.

Bij de uitvoering van de baggerwerkzaamheden zagen we in landelijk gebied dat de omgeving steeds kritischer wordt op de uitvoering van deze werkzaamheden. Vaak is problematiek in het kader van afkalvende oevers en verschralingsbeleid hier de oorzaak van.

Voor baggeren geldt dat de kostenontwikkeling behoorlijk onvoorspelbaar is, wat komt door onder andere de veranderende marktsituatie, omgevingsfactoren, onvoorspelbaarheid van de hoeveelheden en kwaliteit van de vrijkomende baggerspecie. Per 1 januari 2024 is het GOP baggeren omgezet naar een bestemmingsreserve. Een bestemmingsreserve geeft ons meer flexibiliteit ten aanzien van het beschikbaar hebben van financiële middelen, omdat deze kalenderjaar overschrijdend zijn. Vanuit de begroting is voor 2024 besloten een dotatie van € 4.115 miljoen toe te kennen aan het voortrollende GOP baggeren, waaruit de baggerwerkzaamheden worden gefinancierd. Er is een flinke achterstand in de baggerwerkzaamheden geconstateerd. De hoofdredenen voor het ontstaan van de achterstand zijn: meegenomen achterstand uit het verleden, de sterk gestegen kosten en onjuiste voorspelling van het beheersysteem. Voor 2025 ligt er de taak om dit vraagstuk verder uit te werken en bestuurlijk af te stemmen.

Woekerende exotische water- en oeverplanten

De grote waternavel hebben we sinds een aantal jaren goed onder controle als gevolg van data gestuurd werken, goede afspraken (zowel intern als met externen) en een effectieve opsporings- en verwijderingsmethode. Het aantal groeihaarden houden we hiermee structureel laag en de omvang van de aangetroffen groeihaarden blijft doorgaans beperkt.

De bestrijding van ondergedoken exotische waterplanten is in 2024 ondergebracht bij de aannemers die ook de watergangen maaien. Ook hebben we de capaciteit voor toezicht kunnen opplussen. Samenwerking met gemeenten voor de bestrijding van ondergedoken exotische waterplanten vraagt veel energie en vasthoudendheid vanuit HDSR. In 2024 hebben we geprobeerd om diverse gemeenten mee te krijgen in een

structurele vorm van bestrijding. Dit is deels gelukt maar heeft tijd nodig. Tussentijds wordt met name ingezet op nazorg binnen op de eerder bestreden groeihaarden binnen de (eigen) primaire watergangen.

2.4.3 Kunstwerken en oevers

Kunstwerken

Het assetteam kunstwerken laat voorafgaand aan grote renovatieopdrachten inspecties uitvoeren aan deze objecten. In 2024 is een verbeter slag gemaakt in de wijze waarop deze inspecties uitgevoerd worden. Dit heeft geresulteerd in een beter overzicht van hetgeen dat moet gebeuren, en helpt ons prioriteren in de planning van het groot onderhoud. Door het inrichten van meerdere (kleine) inspectiemomenten door het jaar heen houden we een actueel overzicht van de stand van zaken. Komend jaar wil het assetteam wederom een verbeter slag maken in het uitvoeren van inspecties.

Voor onze meest cruciale kunstwerken hebben we in 2024 onderhoudsmodellen gemaakt en geprogrammeerd. Met dit preventieve periodieke onderhoud zorgen we ervoor dat deze kunstwerken in de juiste conditie blijven om te doen waar zij voor gemaakt zijn. Door deze maatregelen kunnen we vroegtijdig potentiële problemen identificeren en oplossen, waardoor de betrouwbaarheid en efficiëntie van onze kunstwerken behouden blijft. Het onderhoudsbeheersysteem Ultimo helpt ons met de programmering en de registratie van werkzaamheden. In 2025 gaan wij verder met deze onderhoudsmodellen ook voor de overige kunstwerken in te richten.

Oevers

Met de gemeente Utrecht is in 2021 een 'Wijzigingsovereenkomst beheersituatie oeverconstructies' afgesloten. Hierin is afgesproken dat de beheersituatie van de oeverconstructies in de stad Utrecht overgaan naar de gemeente Utrecht. Om deze overdracht mogelijk te kunnen maken, knapt het waterschap ongeveer de helft van de oevers op die in een te slechte staat zijn. Het herstellen van de oevers voeren we gefaseerd uit binnen een periode van 10 jaar. In 2024 is weer een slag gemaakt met deze overdrachtsopgave. Fase I, waarin een groot deel van de oevers wordt hersteld, is op twee oeverstrekkings na gereed. In fase II, het traject in de Leidsche Rijn waar woonboten liggen, wachten we op samenwerking met gemeente Utrecht, gezien de zware omgevingscomponent. Fase III is gestart, wat betekent dat we harde oevers zoveel mogelijk proberen om te vormen naar natuurvriendelijke oevers. Voor de overige oevers binnen ons watersysteem lag de focus afgelopen jaar op het in beeld brengen en houden van de conditie (met name harde oevers). Voor de harde oevers is in 2024 het tweede deel van de pilot oeverinspectie in uitvoering gebracht. In deze pilot verkennen we op welke wijze we als waterschap op een efficiënte en kwalitatieve manier oeverdata kunnen verkrijgen, managen en beheren.

3. Waterveilige leef- en werkomgeving

De hoogwatergolf waar we begin 2024 mee werden geconfronteerd, leverde geen gevaar op voor de waterveiligheid. Precies 400 jaar geleden was dat wel anders. Toen brak de Lekdijk door bij 't Waal (nu gemeente Houten). Het water van de Lek stond na een paar dagen tot in de grachten van Amsterdam en reikte tot ver achter Gouda. Een nationale ramp.

Het beschermen tegen overstromingen is dan ook een belangrijke kerntaak van ons waterschap. We zijn verantwoordelijk voor de Neder-Rijn- en Lekdijk (primaire waterkeringen), de regionale waterkeringen langs ons boezemsysteem en de overige waterkeringen. We versterken deze waterkeringen als ze niet meer aan de norm voldoen. Daarnaast voeren we regulier beheer en onderhoud uit en hebben we een sterke en professionele crisisorganisatie ingericht voor het geval dat er zich toch een (dreigende) crisis voordoet.

Een bijzonder onderdeel van het beheer vormt het muskusrattenbeheer. De graafschade door muskusratten kan een risico voor de waterveiligheid zijn. Dat geldt zeker ook voor de graafschade door de bever. De bever rukt op in Nederland en vraagt extra aandacht.

3.1 Dynamische opgave

3.1.1 Sterke Lekdijk

In 2017 zijn in de Waterwet (inmiddels Omgevingswet) strengere veiligheidsnormen vastgesteld voor de belangrijkste dijken in Nederland: de zogenoemde primaire waterkeringen. De Neder-Rijn- en Lekdijk zijn primaire waterkeringen. In 2017 zijn we gestart met de voorbereiding van de versterking van deze dijken, die wettelijk uiterlijk in 2050 klaar moet zijn. Het project Sterke Lekdijk bestaat uit zeven deelprojecten. De planning is om in 2031 de versterking te hebben afgerond.

Vanuit het WBP hebben we het volgende doel en bijbehorende effectindicator:

Hoofddoel Waterschap (WBP)	Effectindicatoren	Score
7. Voor 2050 wordt minimaal het wettelijke beschermingsniveau tegen overstromingen geboden	7.1 Percentage van de primaire waterkeringen dat voldoet aan de rijksnormen	Op koers

Tabel 9: Tabel met effectindicator primaire waterkeringen

Figuur 13: Schematische weergave stand van zaken versterkingsopgave primaire waterkeringen

Effectindicator 7.1 Percentage van de primaire waterkeringen dat voldoet aan de rijksnormen: Op Koers.

Wat hebben we in 2024 gedaan?

- De verkenningfase is voor alle deeltrajecten afgerond. Dit betekent dat voor alle deeltrajecten een voorkeursalternatief is vastgesteld.
- Door nieuwe (innovatieve) rekenmethodieken en aanvullend grondonderzoek kan nauwkeuriger de sterkte van de dijk worden bepaald. Hierdoor is de versterkingsopgave kleiner geworden. Voor alle projecten is aanvullend (grond)onderzoek gedaan en zijn deze (innovatieve) rekenmethodieken ingezet.
- In december 2024 is de dijkversterking van deelproject Salmsteke opgeleverd en overgedragen. Daarmee is het eerste deel van onze 900 jaar oude dijk weer klaar voor de toekomst. Op 9 december 2024 is deze mijlpaal gevierd met alle betrokken partners en omwonenden.
- De uiterwaard bij Salmsteke werd in juni 2023 al opgeleverd. Deze werd opnieuw ingericht met natuur, een watergeul die tevens dient als zwemplas en andere voorzieningen. Ook is de polsstokverspringbak verplaatst in samenspraak met de gemeenschap en de plaatselijke vereniging. Samen met onze partners heeft het waterschap waterveiligheid gecombineerd met prachtige natuur en recreatieve voorzieningen. En daar zijn we trots op!
- De totale resterende versterkingsopgave is 35,7 kilometer. Op dit moment is 4,5 kilometer dijkversterking uitgesteld voor versterking en is de verwachting dat, door voortschrijdend inzicht in de

beoordelingsinstrumenten, ook daarna geen versterking nodig zal zijn. In totaal is op 1 januari 2025 14,7 kilometer (ca. 27%) veilig en voldoet aan de gestelde norm.

- Het deelproject Wijk bij Duurstede – Amerongen heeft de planuitwerking zo goed als afgerond. We zijn volop bezig om de verwachte start van de uitvoering medio 2025 voor te bereiden. Op 27 november 2024 heeft het waterschap de subsidiebeschikking voor de realisatiefase van dit deelproject ontvangen van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Daarmee is er voor ons waterschap, voor dit deelproject duidelijkheid over de dekking en zicht op de inkomsten die we de komende jaren gespreid gaan ontvangen.
- Het verkleinen van de versterkingsopgave heeft ertoe geleid dat het koppelen van groot onderhoud aan de dijkversterking kosten opdrijvend werkt. Daarom is besloten dat op die delen waar de dijk niet versterkt hoeft te worden, het groot onderhoud wordt losgekoppeld van de dijkversterking en dat dit groot onderhoud later wordt uitgevoerd. Daar waar wel een versterkingsopgave is, wordt het groot onderhoud meegenomen in de plannen van de dijkversterking, zodat de omgeving slechts één keer wordt belast met de realisatie van de versterking en het groot onderhoud.
- Het algemeen bestuur heeft op 6 maart 2024 besloten de 2e tranche van het uitvoeringskrediet beschikbaar te stellen op basis van de geactualiseerde prognoses van uitgaven en inkomsten voor Sterke Lekdijk;
- Het algemeen bestuur heeft op 9 oktober 2024 ingestemd met het voorstel van de Unie van Waterschappen om de solidariteitsbijdrage aan het HWBP, onder voorwaarden, te verhogen gedurende de periode 2030 – 2036. Dit is nodig omdat meer dijken dan aangenomen versterkt moeten worden en omdat de kosten van dijkversterking sterk zijn gestegen. Zodra de financiële consequenties van dit voorstel voldoende concreet zijn, worden deze via de voorjaarsnota in de meerjarenbegroting verwerkt.

Figuur 14: foto oplevering dijkversterking Salmsteke december 2024. Van links naar rechts: Laurens de Graaf (burgemeester van Lopik), Els Otterman, (hoogheemraad HDSR), Gerwin van der Hoek (directeur Mourik B.V.) en Eric Withaar (directeur Hoogwaterbeschermingsprogramma)

Overige ambities

Naast waterveiligheid heeft het project Sterke Lekdijk doelstellingen en ambities op het gebied van duurzaamheid, cultuurhistorie, ruimtelijke kwaliteit en het ontwikkelen van innovaties. Daarbij streeft het project naar tevredenheid van alle betrokkenen.

Het vergroten van de biodiversiteit is één van onze duurzaamheidsdoelstellingen. Daarvoor leggen we bloemrijke dijken aan. We zetten ook stevig in op emissiereductie. Dit doen we door de inzet van circulair materiaal, zoals kunststof damwanden en het ontwikkelen van productinnovaties.

Bij Salmsteke is de innovatie ProLock filterscherm succesvol ontwikkeld en toegepast. Daarnaast is bij de realisatie gebruik gemaakt van emissieloos materieel van onze partner Mourik, zoals een kraan op waterstof en elektrisch materieel. Hierdoor hebben we het deelproject Salmsteke kunnen realiseren met 40% minder uitstoot.

Figuur 15: aanbrengen Prolock filterscherm bij Salmsteke

Een groot project kent ook uitdagingen. De ambitie was van 40% reductie op uitstoot bij de realisatie van het eerste deelproject te groeien naar 100% emissieloos bij de uitvoering van het laatste deelproject. Echter netcongestie en beperkte mogelijkheden van energievoorziening op het werk aan de dijk zorgen voor een ongewenst groot kosten opdrijvend effect. Terwijl de noodzaak vanuit de benodigde vergunningen ontbreekt. Dit heeft ons doen besluiten om deze ambitie bij te stellen naar een ondergrens van 40% vermindering van schadelijke uitstoot voor alle deelprojecten en meer emissiereductie waar kan of nodig is.

Het grondverwervingsbeleid van ons waterschap leidt in de omgeving nog altijd tot onrust. Ook de afhandeling van schade aan eigendommen door de dijkversterking is een zorg onder bewoners aan de dijk. Sterke Lekdijk hanteert een schaderegeling die de omgeving faciliteert om schadegevallen via één loket bij ons waterschap af te handelen.

Resultaat

Op peildatum 1 januari 2025 voldoet 27% van onze primaire waterkeringen aan de rijksnormen. De planning is om in 2030 de versterking te hebben afgerond en het percentage van 100% te hebben behaald. Dat is ruim voor 2050.

3.2 Reguliere taken

3.2.1 Primaire waterkeringen

De zorgplicht voor de Neder-Rijn- en Lekdijk vraagt blijvend om een grote inspanning (naast de extra inzet die vanuit de beheerafdeling nodig is voor het project Sterke Lekdijk). Voorbeelden van werkzaamheden die binnen de zorgplicht worden uitgevoerd zijn inspecties, vergunningverlening en handhaving, veiligheidsbeoordeling, onderhoudswerkzaamheden en databeheer. Net als bij versterken hebben we bij het beheer en onderhoud veel aandacht voor bloemrijke dijken.

De uitvoering van het Groot Onderhoudsprogramma (GOP) primaire waterkeringen is deels gekoppeld aan de uitvoering van het project Sterke Lekdijk. Het gaat om een grote beheeropgave die niet onder het Hoogwaterbeschermingsprogramma valt. Omdat de versterkingsopgave binnen het project Sterke Lekdijk kleiner is geworden, kan een kleiner deel van het GOP gecombineerd worden uitgevoerd met de

dijkversterking. Het deelproject Salmsteke is eind 2024 afgerond. Het beheren van dit dijkvak wordt onderdeel van de reguliere taken.

De bever doet het goed in Nederland. Deze dieren kunnen graafschade aan onze waterkeringen veroorzaken. Dit vormt een risico voor de waterveiligheid. Om deze reden wordt in het project Sterke Lekdijk afgewogen op welke locaties graafwerende maatregelen kunnen worden genomen.

Voor een uitgebreide beschrijving van de in 2024 uitgevoerde activiteiten in het kader van de (wettelijke) zorgplicht waterkeringen verwijzen we naar [de waterveiligheidsrapportage 2024](#). In deze rapportage is ook opgenomen welke tekortkomingen en aandachtspunten er binnen de zorgplicht waterkeringen zijn en hoe we daar (verder) mee aan de slag gaan.

Resultaat

Het resultaat: ons waterschap is 'in control' bij de uitvoering van de zorgplicht waterkeringen. Aan de tekortkoming en aandachtspunten binnen de zorgplicht waterkeringen wordt gewerkt.

3.2.2 Regionale keringen

Ons waterschap heeft 330 kilometer aan regionale waterkeringen in beheer. We moeten deze waterkeringen aan de wettelijke waterveiligheidsnormen laten voldoen. De provincies Utrecht en Zuid-Holland zien hierop toe.

Als een regionale waterkering bezwijkt, kan dat tot een overstroming vanuit het regionale watersysteem leiden. De kans dat dit tot slachtoffers leidt, is klein, maar een overstroming kan wel aanzienlijke (economische) schade en wateroverlast op lokaal en regionaal niveau veroorzaken.

Toetsen regionale waterkeringen

Ons waterschap toetst de regionale waterkeringen periodiek aan de waterveiligheidsnormen. Sinds 2012 vindt deze toetsing eens per 12 jaar plaats. Voor de toetsing geldt peildatum 1 januari 2024. Op deze peildatum voldeed in totaal 295 kilometer waterkering aan de norm. Het gaat daarmee om ongeveer 89% van de 330 kilometer genormeerde regionale waterkering die we in beheer hebben. Ongeveer 35 kilometer (11%) waterkering voldeed op de peildatum niet aan de norm. In de eerste toets ronde (2008-2012) voldeed 153 kilometer (46%) niet aan de norm. We hebben dus een enorme inhaalslag gemaakt in het op orde brengen en houden van de regionale waterkeringen.

Om de waterveiligheidsrisico's op de afgekeurde kilometers te beheersen hanteren we verschillende processen. De belangrijkste beheersmaatregel is het uitvoeren van groot onderhoud zodat de afgekeurde waterkering weer aan de norm voldoet. Ongeveer 16 kilometer van de 35 kilometer afgekeurde waterkeringen maakt inmiddels deel uit van een lopend verbeterproject. De overige afgekeurde kilometers worden hier op basis van urgentie aan toegevoegd. De risico's voor deze keringen zijn beperkt en worden in de tussentijd op basis van de zorgplicht (inclusief crisisbeheersing) beheerst. Met de voltooiing van de tweede toets ronde hebben we een actueel en representatief inzicht verkregen in de veiligheidstoestand van de regionale waterkeringen. Hiermee zijn wij beter in staat om risico's te beheersen. De uitkomsten van de tweede toets ronde zijn in het najaar van 2024 met Gedeputeerde Staten van beide provincies gedeeld. Over de uitvoeringstermijn van de nieuwe verbeteropgave worden nieuwe afspraken met de provincies gemaakt.

Op orde brengen en op orde houden

Voor de uitvoering van groot onderhoud gebruikt ons waterschap Groot Onderhoudsplannen (GOP's). Ons doel is om het areaal op orde te brengen én vervolgens het op orde te houden. Na de eerste toets ronde (2012) is begonnen met het programmatisch op orde brengen van de regionale waterkeringen. Daarbij is gestart met de meest urgente opgaven in het landelijk gebied. Daarna volgden de minder urgente, maar complexere projecten

binnen de bebouwde kernen. Op deze opgave rust een resultaatverplichting waar de provincies op toezien. Nadat in 2023 de laatste opgave binnen de provincie Zuid -Holland was voltooid, is in 2024 de realisatie van de laatste opgaven binnen de provincie Utrecht van start gegaan. Hiermee is de opgave uit de eerste toets ronde (2012) voltooid. In totaal is in 2024 voor 12,5 kilometer aan groot onderhoud uitgevoerd. Hiervan is ruim 4 kilometer op orde gebracht (verbeterd) en ruim 8 kilometer onderhouden om het op orde te houden.

Mooie voorbeeldprojecten zijn onder meer de Korte Linschoten, de Korenmolenvliet-Dwarsdamweg en Willeskop. Aan de Korte Linschoten hebben we een vervangende waterkering aangebracht. Hierbij zijn wij een intensieve samenwerking aangegaan met de gemeente Montfoort. Door de keuze voor een vervangende damwand is met één ontwerp de oever- en waterkeringsopgave voltooid. Met deze keuze is de kap van een groot aantal bomen en de demping van teensloten voorkomen. Leuk om te vermelden is dat tijdens de werkzaamheden een duizend jaar oud zwaard is gevonden (zie foto hieronder).

Figuur 16: foto van gevonden zwaard bij Korte Linschoten

Figuur 17: foto van dijkverbetering project Korte Linschoten

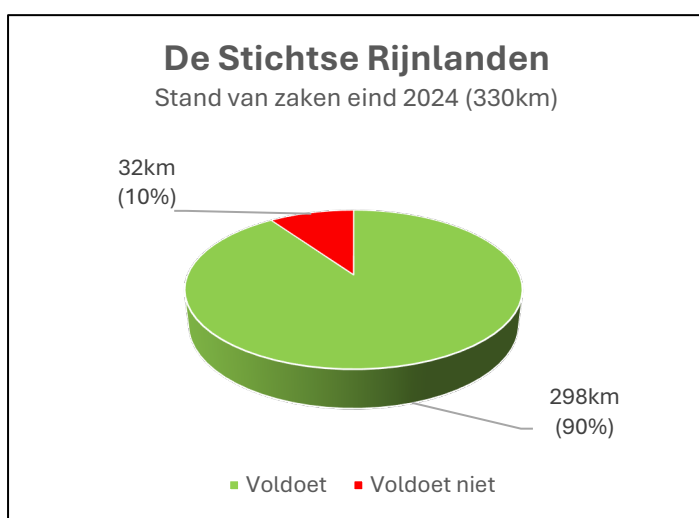
Figuur 18: foto van dijkverbetering project Korenmolenvliet-Dwarsdamweg

Binnen het project Korenmolenvliet-Dwarsdamweg is ook volop synergie benut. De verbetering van deze waterkeringen is in gezamenlijkheid met de aanleg van waterbergingsgebied Willeskop uitgevoerd. Hiermee heeft ons waterschap in één aanbesteding meerdere grote werken kunnen combineren en uitgevoerd

Alle hiervoor beschreven werkzaamheden maken deel uit van de zorgplicht voor de regionale waterkeringen. Voor deze zorgplicht worden veel meer werkzaamheden uitgevoerd, zoals het uitvoeren van inspecties, vergunningverlening en handhaving en databeheer. Voor een uitgebreide beschrijving van de in 2024 uitgevoerde activiteiten verwijzen we naar de [waterveiligheidsrapportage 2024](#).

Resultaat

De uitkomsten van de tweede toets ronde geven een volledig geactualiseerd veiligheidsbeeld van het areaal regionale waterkeringen. Wanneer in dit veiligheidsbeeld de voortgang van het verbeterprogramma over 2024 wordt verdisconteerd kan de toestand van het areaal per 1 januari 2025 worden gepresenteerd. Zie hiervoor figuur 18. Het resultaat: we liggen op koers. 90% van de regionale waterkeringen voldoet aan de gestelde veiligheidsnormen. De overige 10% wordt verbeterd.

Figuur 19: stand van zaken regionale waterkeringen eind 2024

Dijkverbetering Willeskop ligt aan de zuidoever van de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel, tussen de dorpskernen van Oudewater en Montfoort. Binnen dit project combineert ons waterschap de opgave voor de waterkering met een onderhoudsopgave voor de oeverwerken. Waar mogelijk worden binnen het project natuurvriendelijke oevers gerealiseerd. Naast een verbetering van waterkwaliteit draagt dit bij aan de belevingswaarde van de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel. Met de realisatie van het project Willeskop wordt de opgave uit de eerste toetsronde voltooid

3.2.3 Muskusrattenbeheer in eigen gebied

Muskusratten worden in Nederland bestreden, omdat zij graven in waterkeringen en daarmee aanzienlijke schade en een risico voor de waterveiligheid veroorzaken. Ook vormen muskusratten een bedreiging voor de biodiversiteit. De organisatie 'Muskusrattenbeheer West- en Midden-Nederland' is ondergebracht bij HDSR. In dit samenwerkingsverband van zes westelijke waterschappen bestrijden we de muskusratten in het hele gebied van West- en Midden-Nederland.

Aantal vangsten hoger dan vorig jaar

In 2024 zijn er in het werkgebied van HDSR 3.432 muskusratten gevangen. Een stijging vergeleken met het jaar 2023 (2.806 stuks). De meeste muskusratten zijn gevangen in het westelijk en noordwestelijk deel van het beheergebied. Het aantal gevangen muskusratten kwam in 2024 uit op ongeveer 1 per 4 km watergang. Hiermee blijft het veiligheidsniveau voor HDSR hoog en op koers en voorkomen we schade aan keringen.

Terugdringen van de muskusrat tot de landsgrens; de landelijke strategie

Sinds 2019 is de landelijke bestrijdingsstrategie voor muskusratten gericht op het 'terugdringen tot de landsgrens'. In een periode van 10 tot 15 jaar moet dit doel worden bereikt. Aan de landsgrens wordt hiervoor een defensielijn in stand gehouden. Dat vraagt van de grenswaterschappen extra inzet van uren. Voor deze extra inzet heeft de ledenvergadering van de Unie van Waterschappen in 2022 een solidariteitsfinanciering tussen de waterschappen ingesteld. Deze solidariteitsheffing is getrapt ingevoerd met een staffel van 25% per keer. Voor het eerst in 2023. De volgende stap staat gepland voor 2027.

3.2.4 Crisisbeheersing

Als waterschap bereiden we ons zo goed mogelijk voor op verschillende soorten crises. HDSR werkt doorlopend aan een Crisisorganisatie die professioneel en goed opgeleid is. Dat zijn bij HDSR circa 350 collega's voor aan de crisistafel en voor de dijkbewaking. Dat we op 'watercrises' zo goed mogelijk zijn voorbereid is logisch.

In de winter 2023/2024 is dat bij de opschaling bij hoogwatergolven op de Lek voor ongeveer 2 maanden ingezet. Niet erg spannend maar wel drukte voor ongeveer 130 collega's. De inwoners van Nederland kregen veel beelden en uitleg bij de hoogwatersituatie, de stormen en de hoge grondwaterstanden. Het nut van waterbeheer en waterschappen werd elke dag weer duidelijk gemaakt. Verder was het rustig wat betreft opschalingen. We hebben alleen nog tegen een opschaling aangezet in verband met vissterfte en een lichte verhoging van Legionellawaardes bij een zuivering.

Crisisbeheersing doen wij als waterschap niet alleen maar samen met onze crisispartners. Die samenwerking is belangrijk omdat we als elkaar als crisispartners aanvullen en van elkaar leren. Bijvoorbeeld met de veiligheidsregio's, buurwaterschappen, KNMI en ook met kennisinstituten.

Figuur 20: foto van beveractiviteiten waargenomen tijdens hoogwater patrouilles januari 2024

In 2024 is gestart met de uitwerking van het programma crisisbeheersing XL dat eind 2025 afgerond moet zijn. Eind 2024 liggen we goed op schema en zijn vele CB XL-cellen al min of meer uitgewerkt. Deze flexibele schil maakt HDSR zelfredzamer bij een grote en/ of langdurige crisis die bijvoorbeeld ontstaat na heel veel neerslag in ons beheergebied of door de gevolgen van een langdurige stroomuitval. De inzet van (mogelijk) meer HDSR medewerkers helpt bij de betrokkenheid van deze hoofdtaak van het waterschap: crisisbeheersing om schade zo veel mogelijk te voorkomen.

Er is gestart met een onderzoek of ook burgers kunnen helpen bij een grote watercrisis. Gekeken wordt hoe dat dan vorm kan krijgen en georganiseerd moet worden. Daarvoor is in het voorjaar 2024 een

samenwerkingsovereenkomst getekend tussen HDSR (en 6 andere waterschappen) met het Rode Kruis, te weten Ready 2Help. Daarmee is ook geoefend. De samenwerking met het Rode Kruis heeft potentie, vooral omdat het Rode Kruis bij een crisis snel ondersteunende teams kan organiseren. Ook werken we nauw samen met HHNK om te leren hoe die samenwerken met loonbedrijven die bij wateroverlast pompen plaatsen op vooraf beschreven locaties. Tijdens een thema-avond voor het AB in november 2024 is toegelicht op welke wijze wij samenwerken.

Jeroen Haan: “De weersextremen van nu zijn mogelijk het nieuwe normaal van de toekomst. Om beter voorbereid te zijn op calamiteiten en crisisbeheersing, werken we bij De Stichtse Rijnlanden aan 'CrisisXL' om als organisatie te professionaliseren. Maar ook bekijken hoe het samenwerken met inwoners en ondernemers kunnen bevorderen hoort daarbij.”

Medewerkers in de crisisbeheersing zijn goed zijn in scenario denken en op worst-case denken. Zo zijn er aandachtspunten naar boven gekomen die in 2024 zijn verkend en in 2025 verder worden uitgewerkt. Zoals omgang met beverholen in onze dijken, uitvoering van de werkzaamheden bij de Sterke Lekdijk, en de notie dat een enorme regenbui ook een keer HDSR gebied kan raken.

Eind 2024 is met een brief van de ministers van Justitie en Veiligheid en Defensie opgeroepen tot meer weerbaarheid van overheidsorganisaties op hybride dreigingen. Ook HDSR zal zich (nog meer) moet voorbereiden op een bewuste verstoring van onze werkzaamheden en onze assets.

Programma bestuur en organisatie

4. Waterbewust leven en genieten van water

4.1 Reguliere taken

4.1.1 Waterbewust leven

In 2024 is focus in de opdracht waterbewust leven aangebracht. We informeren (toekomstig) bewoners, overheden en bedrijven enerzijds over waterbewust leven en anderzijds activeren we deze groepen om zelf iets te doen aan klimaatverandering met de focus op de wateropgave. Onderdelen van waterbewust leven zijn onder andere educatie, de subsidieregeling voor de Blauwe Bewoners Initiatieven, cultuurhistorie en watererfgoed, citizen science (onderdeel van programma Gezond Water) en klimaatcampagnes (onderdeel van programma Klimaatadaptatie). Het thema waterbewust leven heeft raakvlakken in de hele organisatie.

Hoofddoel Waterschap (WBP)	Effectindicatoren	Score
8. Bewoners en professionals hebben water en klimaat gerelateerde acties ondernomen en hebben meer inzicht in de rol van het waterschap in het verleden en toekomst	8.1 Toegenomen percentage in aantal respondenten en in score van de enquête Publieksmonitor Waterpeil	Op koers

Tabel 10: Tabel met effectindicator Waterbewustzijn

Publieksmonitoring Waterpeil (Ons Water)	2020	2024
Respons (aantallen)	2201	3023
Spullen in veiligheid, op 1 meter hoogte	51%	56%
Noodpakket in huis		18%
Regenwater opvangen	39%	
Inrichting waterbeheer wateroverlast		38%
Zelfmaatregelen nemen: minder tegels meer groen	55%	60%

Tabel 11: Resultaten Publieksmonitor Waterpeil (afkomstig van [Publieksmonitor](#) | [Waterpeil 2024 - Klimaatadaptatie](#))

Effectindicator 8.1 Toegenomen percentage in aantal respondenten en in score van de enquête Publieksmonitor Waterpeil: Op koers.

Waterpeil is een publieksmonitor waarmee het waterbewustzijn en gedrag van Nederlanders, in hun eigen beleving, in kaart wordt gebracht. Waterpeil is een initiatief van Ons Water, een samenwerkingsverband van waterschappen, waterbedrijven, watermusea, Rijkswaterstaat, provincies, gemeentes, ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Unie van waterschappen, Vewin, VNG en IPO.

In 2024 is een vernieuwde Waterpeil meting uitgevoerd. Het onderzoek is daarbij op diverse punten aangepast en geactualiseerd om aan te sluiten bij de behoefte van Ons Water en de diverse samenwerkende organisaties die hieraan verbonden zijn. Door de wijzigingen zijn de resultaten met eerdere metingen niet meer één-op-één te vergelijken. Het rapport dient als een 'peilstok' voor de huidige situatie en als een nieuw startpunt voor de komende jaren.

Bijna drie kwart van de Nederlanders maakt zich enigszins of veel zorgen over het veranderende klimaat in Nederland. De meeste Nederlanders beschouwen waterbeheer in Nederland als belangrijk of zelfs noodzakelijk, en noemen het deskundig. Respondenten geven aan afgelopen jaren te maken hebben gehad met hinder die te maken heeft met 'water'. Vooral wateroverlast door regen komt vaker voor. Een kleinere groep heeft te maken gehad met een tekort aan drinkwater door droogte of een overstroming van de zee of een rivier. In het algemeen lijkt het waterbewustzijn wat toegenomen. Hier spelen recente gebeurtenissen

zoals wateroverlast in het voorjaar, en eerdere droge zomers en overstromingen in Limburg een rol. Wat daarnaast opvalt, is dat voor Nederlanders de termen wateroverlast en overstromingen dicht bij elkaar liggen. Wanneer hiernaar gevraagd wordt, worden de begrippen door sommige Nederlanders door elkaar gehaald.

Nederland is goed beschermd, maar blijft kwetsbaar en klimaatverandering zorgt voor andere uitdagingen voor waterbeheer. Het vertrouwen in de kwaliteit van waterbeheer in Nederland is hoog, zo blijkt uit de antwoorden van respondenten aan Waterpeil. Op het gebied van waterveiligheid is Nederland maatgevend in de wereld en de kwaliteit van ons kraanwater is hoogstaand. Daar zit een keerzijde aan. Om te kunnen zorgen dat het waterbewustzijn op peil blijft en de Nederlandse maatschappij voorbereid is op mogelijke gevolgen van klimaatverandering, is inzicht in het bewustzijn, de houding en het gedrag van de Nederlandse bevolking essentieel.

Subsidieregeling Blauwe Bewoners Initiatieven (BBI)

De BBI-subsidie loopt goed. Via deze regeling stimuleert het waterschap particuliere initiatieven op het gebied van duurzaam waterbeheer, die een collectief, maatschappelijk element hebben. We faciliteren deze initiatieven met een financiële bijdrage.

In totaal was er in 2024 €200.000 beschikbaar. Er is aan 44 projecten subsidie verleend voor het vergroenen en watervriendelijk maken van schoolpleinen en speeltuinen, de aanschaf van regentonnen, de aanleg van groene daken, een verduurzaming van de watervoorziening in een pluktuin en de realisatie van een waterelement in een Ecopark.

Daarnaast is er subsidie gegeven aan enkele clean-up acties, een nationale conferentie van het Europees jeugdparlement met een debat over de Europese Kaderrichtlijn Water in Utrecht en aan de aanleg van kleine landschapselementen langs watergangen met behulp van ondersteuning van een nieuw kennisnetwerk door de Stichting Natuur en Milieufederatie Utrecht.

Cultuurhistorie

In 2024 is de update van het beleid voor cultuurhistorie en watererfgoed ambtelijk afgerond. Dit zal naar verwachting in 2025 aan het bestuur worden voorgelegd. Ook stond het hele jaar in teken van de herdenking van de doorbraak van de Lekdijk, precies 400 jaar geleden. Via items op RTV Utrecht, gastlessen op scholen in Houten, een fietsroute, de uitbetaling van rente op de oudste nog rentegevende obligatie ter wereld en de documentaire 'Toen de Lekdijk doorbrak...' was er het hele jaar in de media en op social media veel aandacht voor waterbewust leven en waterveiligheid in verleden, heden en toekomst.

Vooraf de rente uitbetalingen op de eeuwigdurende obligaties van 1638 en 1765 aan de Amsterdamse Beurs en die van 1624 aan de New York Stock Exchange hebben bijzonder veel media-aandacht getrokken. Deze obligaties zijn ooit uitgegeven door één van onze rechtsvoorgangers, Hoogheemraadschap Lekdijk Bovendams, om het herstel van de Lekdijk na dijkdoorbraken te financieren. De obligatie van 1624 is de oudste obligatie ter wereld waarop nog steeds rente wordt uitbetaald. Alle landelijke media en zelfs de Financial Times besteedden aandacht aan de komst van de twee New Yorkers naar Utrecht om de rente van 299,42 euro te innen!

Figuur 21: ‘Kameraar’ (hoogste ambtenaar financiën) Tanja van Gorp schrijft de rente bij op de bijlage bij de obligatie van 1624, precies vierhonderd jaar nadat haar voorganger Dirck Modé deze uitgaf. Dijkgraaf Jeroen Haan (r) en David D’Onofrio en Peter Ash van

We waren in 2024 ook nauw betrokken bij het beter zichtbaar en beleefbaar maken van de anti-tankgracht in Nieuw Wulven, onderdeel van UNESCO Werelderfgoed Hollandse waterlinies.

De vrijwilligers van gemaal Kamerik Teylingens hebben met bijdragen van particulieren en een subsidie van HDSR een stoomketel aangeschaft. Het doel is om het voormalige stoomgemaal echt op stoom te laten draaien.

Binnen het project Sterke Lekdijk is er ook geregeld aandacht voor watererfgoed. Bij het traject Jaarsveld – Klaphek zijn onder andere de IJsseldam en de grenspalen van de hoogheemraadschappen Lekdijk Boven- en Benedendams beter zichtbaar gemaakt. En bij het traject Salmsteke - Schoonhoven is er aandacht voor de oude afwatering naar de Lek en het behoud van het gemeentelijk monument de Heul.

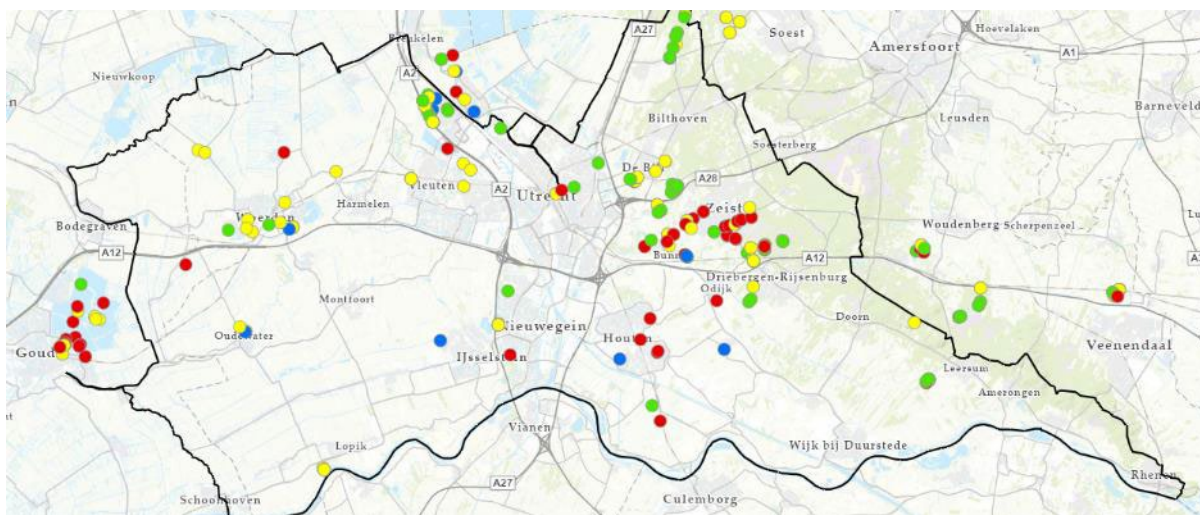
Samen meten (Citizen Science)

Het aantal deelnemers in het stedelijk gebied is redelijk stabiel, mede omdat de universiteit van Utrecht ook dit jaar weer de waterkwaliteit op de Utrechtse Heuvelrug heeft gemeten. De deelnemende boeren natuur organisatie waren druk met de EU-regelgeving, waardoor we in het landelijk gebied geen actieve werving bij de agrariërs hebben gedaan. Voor meer informatie over Meet Je Waterkwaliteit, kijk dan op

hdsr.nl/meetjewaterkwaliteit.

2024	Meet Je Waterkwaliteit
Aantal agrariërs	4
Aantal inwoners	66
Aantal ecologen	40
Aantal scholieren	209

Tabel 12: Tabel met aantal deelnemers Meet Je Waterkwaliteit

Figuur 22: Overzicht van de locaties waar door deelnemers gemeten is en de ecologische scores. Zwart omlijnd is het beheergebied van het waterschap. De ecologische scores, welke zijn berekend aan de hand van de antwoorden uit de vragenlijst, zijn in kleur weergegeven.

Visdeurbel

Figuur 23: Barry de Baars

De visdeurbel met Barry de Baars in de hoofdrol was dit jaar weer enorm populair bij Utrechtse en daarbuiten. Met een vernieuwde, tweetalige website en een wekelijks visdeurbeljournaal door ecooloog Mark van Heukelum was de visdeurbel interactief voor de hele wereld. Ook was Barry de Baars enkele weken te bewonderen bij de Weerdsuis. Barry, een indrukwekkende opblaasvis, bracht het unieke onderwaterleven even boven water.

We zagen in 2024 jaar ook weer vele, bijzondere vissoorten voorbijkomen, zoals tientallen palingen en karpers, een meerval en een zeelt. De baars, brasem en blankvoorn, kwamen het meest voorbij.

De visdeurbel trok wederom zeer veel visliefhebbers. Mensen belden maar liefst ruim 150.000 keer aan om duizenden vissen door de sluis te helpen. Vorig jaar was dat ruim 105.000 keer. De website kent ongelooflijke cijfers met 20 miljoen bezoekers, waarvan 2,6 miljoen unieke bezoekers. Vorig jaar werd de website 8,2 miljoen keer bezocht. Het merendeel van de website bezoekers kwam uit de Verenigde Staten, Verenigd Koninkrijk en Brazilië.

Over de hele wereld was er in 2024 aandacht voor de visdeurbel. Onder meer The New York Times, Spiegel, CNN en BBC besteedden er aandacht aan, maar ook The Sunday Times South Africa, UOL Brazil en The New Zealand's Breakfast Show.

Figuur 24: Samen genieten van de onderwaterbeleving. Het bereik van de visdeurbel is wereldwijd, zie hier onze kijkers zitten.

4.1.2 Vaarwegbeheer

Ons vaarwegbeheer is volop in ontwikkeling: Er is nieuw vaarwegbeleid, de functie vaarwegbeheerder is weer succesvol ingevuld en het ligplaatsenbeleid langs de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel is grotendeels geactualiseerd. Er zijn kennismakingsgesprekken gevoerd met collega's bij diverse gemeentes en Rijkswaterstaat. Hierbij is uitgesproken dat de samenwerking in 2025 een vervolg krijgt. Daarnaast geldt per 1 januari 2025 een verbod op varen met een brandstofmotor op de benedenloop van de Kromme Rijn.

In het voorjaar van 2024 heeft het algemeen bestuur het nieuwe vaarwegbeleid vastgesteld, wat in de zomer van 2024 in werking is getreden. De nota vaarwegbeleid beschrijft de visie van HDSR ten aanzien van de nautische beheertaken en geeft richting voor tactisch beleid, handhaving en vergunningverlening. Zo zijn er afwegingskaders opgesteld voor het aanwijzen van vaarwegen, vaarsnelheid en ligplaatsen, en wordt er verwezen naar landelijke richtlijnen.

Een overzicht van de uitvoerende taken die in 2024 hebben plaatsgevonden:

- **Verkeersbesluiten:** Per ingang van 1 januari 2025 geldt er op de benedenloop Kromme-Rijn een verbod op gemotoriseerd varen met een brandstofmotor. Ook wordt het verbod op gemotoriseerd vaarverkeer op de

bovenloop van de Kromme Rijn gecontinueerd^[1]. In 2024 is gestart met het opstellen van een overkoepelend ontwerp-verkeersbesluit Gekanaliseerde Hollandsche IJssel ter vervanging bestaande verkeersbesluiten.

- *Ligplaatsenbeleid* Gekanaliseerde Hollandsche IJssel: Langs de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel zijn tien zones aangewezen om permanent een boot aan te mogen leggen, mits men over een overeenkomst met ons beschikt. Voor acht locaties zijn de overeenkomsten inmiddels geactualiseerd. De overeenkomsten voor de laatste twee locaties worden in 2025 geactualiseerd. *Bebording*: Voor de Kromme Rijn is bepaald welke aanvullende bebording er moet komen i.v.m. het verbod op brandstofmotoren vanaf januari 2025. Voor de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel is de bestaande bebording geïnventariseerd en gecontroleerd en is een opzet gemaakt voor aanvullende bebording die generiek geldt voor deze vaarweg.
- *Vaarwegbeheerovereenkomsten*: In 2024 is de vaarwegbeheerovereenkomst met de provincie Utrecht geactualiseerd. De gesprekken met de provincie ronden we in 2025 af. Na inwerkingtreding dient de overeenkomst als voorbeeld voor de overeenkomst met provincie Zuid-Holland.
- *Handhaving*: In 2024 zijn twee vaartuigen via Last onder Bestuursdwang weggesleept van een 3x24 uur passantenhaven op de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel. Er zijn ca. 10 wrakken geborgen, verdeeld over de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel, Leidsche Rijn, Oude Rijn en Grecht. Deze vormden een gevaar voor de waterkwaliteit en/of het overige vaarverkeer. Gezien de toename van het aantal vaarbewegingen op de Vlist is besloten om een actualisatieslag te slaan in de (verbod)borden langs de Vlist. Doel is om de bebording vóór de start van het vaarseizoen 2025 gereed te hebben. Tevens zal er ingezet worden op extra voorlichting, alvorens er uiteindelijk handhavend opgetreden zal worden.

Het nieuwe vaarwegbeleid en de uitgevoerde acties in 2024 dragen bij aan de mogelijkheid om te genieten van water, waarbij er rekening wordt gehouden met de leefbaarheid voor mens, dier en plant.

4.1.3 Monitoring zwemwater

Onze inzet op het thema zwemwater betreft hoofdzakelijk het monitoren van de waterkwaliteit in de 7 officiële zwemwaterlocaties in ons beheergebied. Dit blijven we ook in 2025 doen. Op basis van de waterkwaliteit van de laatste vier jaar (2021 t/m 2024) vallen vijf locaties onder de kwaliteitsklasse uitstekend. Er is 1 locatie die score goed heeft. Er is 1 locatie waar er begonnen is met een nieuwe meetreeks. Dit omdat er maatregelen zijn genomen om de waterkwaliteit te verbeteren. Deze locatie scoorde in het verleden slecht. Vanuit het programma Gezond Water blijft HDSR samenwerken met provincie, gemeenten en eigenaren om de waterkwaliteit te verbeteren in het overige oppervlaktewater. Gemeente Utrecht is bezig met een haalbaarheidsonderzoek naar potentieel zwemwater. HDSR is daar actief bij betrokken.

---

^[1] Er is bezwaar gemaakt tegen het verbod op gemotoriseerd vaarverkeer op de bovenloop van de Kromme Rijn. De rechtbank Midden-Nederland heeft het beroep ongegrond verklaard, waardoor het verbod wordt gecontinueerd (zaaknummer UTR 23/5364).

5. Bestuur, middelen en maatschappij

In beeld: programma Bestuur en Organisatie

Met mooie projecten zoals de bouw van een zonnepark en reductie van CO₂-uitstoot, fijnstof en stikstof, werken we aan onze duurzaamheidsdoelstellingen. We werken ook aan maatschappelijke projecten, zoals het stimuleren en aanjagen van aquathermieprojecten. Er is een fysieke materialen marktplaats ingericht, waarmee gebruikte materialen worden hergebruikt.

Het actieplan biodiversiteit is vastgesteld. Hierin staat naar welk toekomstbeeld we toewerken (biodiversiteitsherstel) en wat we daarvoor als HDSR de komende jaren gaan doen

Een betrouwbare digitale infrastructuur is voor onze organisatie onmisbaar. We maken meer en meer gebruik van de mogelijkheden die digitale technologieën ons te bieden heeft. Informatie beschermen we en houden we veilig. Door gebruik van de juiste data kunnen we ons werk beter en slimmer doen.

We hebben verder gebouwd aan de professionalisering van onze integrale, strategische communicatiedienstverlening, waarbij communicatie naar jongeren een aparte plek innemen. De kennis en kunde van onze medewerkers worden internationaal gedeeld. Doel is om mensen elders in de wereld te helpen aan schoon, voldoende en 'veilig' water.

5.1 Dynamische opgaven

5.1.1 Duurzaamheid

Afgelopen jaar zijn weer mooie resultaten behaald die bijdragen aan onze duurzaamheidsdoelstellingen. Dat doen we met specifieke projecten, zoals de bouw van het zonnepark op RWZI Utrecht. Maar ook met 'reguliere' projecten die door een duurzame werkwijze (duurzaam opdrachtgeverschap) bijdragen aan de duurzaamheidsdoelstellingen.

De doelstellingen in ons WBP en bijbehorende effectindicatoren zijn als volgt:

<i>Hoofddoel Waterschap voor Duurzaamheid (WBP)</i>	<i>Effectindicatoren</i>	<i>Score</i>
9a) Het waterschap is in 2050 95% emissieloos waaronder in 2030 energieneutraal 9b) Circulair materiaalgebruik 9c) Bevorderen van de biodiversiteit	9.1 Mate van reductie van de totale uitstoot van broeikasgassen, uitgedrukt in CO ₂ -equivalenten	
	9.2 Vermijden milieu-impact door minder inkoop (virgin/ruwe) grondstoffen en winning grondstoffen uit eigen bronnen	
	9.3 De mate van versterkte natuur door ons waterbeheer en op onze terreinen	

Tabel 13: Tabel met effectindicatoren duurzaamheid

Effectindicator 9.1 Mate van reductie van de totale uitstoot van broeikasgassen door HDSR, uitgedrukt in CO₂-equivalenten¹: Oogje in het zeil.

Deze effectindicator draagt bij aan de doelstelling in 2050 95% minder CO₂-uitstoot te hebben dan in 1990.

Emissies

Op het thema emissies hebben o.a. de volgende ontwikkelingen plaatsgevonden:

- Om (meer) zicht te krijgen op de doelrealisatie van onze emissies van broeikasgassen zoals CO₂, methaan en lachgas hebben we (samen met andere waterschappen) een dashboard aangeschaft en (door)ontwikkeld. Met dit dashboard krijgen we zicht op het effect van onze (beoogde) maatregelen.
- We kunnen toekomstige ontwikkelingen en maatregelen uitzetten in de tijd en zien of we onze doelstellingen gaan halen en wat daarvoor nodig is. In navolging van de landelijke besluitvorming in 2023 hebben we dit jaar onze eigen HDSR-strategie vastgesteld en geïmplementeerd in onze werkwijze voor [schoon en emissieloos bouwen](#). Het doel is om de emissies in de tijd uit te faseren, waarbij het gaat om reductie van CO₂-uitstoot, fijnstof en stikstof. Onze scope is echter breder.
- We focussen ons ook op onderhouds- en exploitatiewerkzaamheden zoals slibtransport. Bij het project Sterke Lekdijk voor de dijkversterking van traject Salmsteke zijn we erin geslaagd het werk voor 40% emissieloos uit te voeren.
- We nemen deel aan meerdere – elkaar aanvullende – onderzoeken naar de mogelijkheden om de emissie van lachgas en methaan uit het zuiveringsproces te verminderen. Deze onderzoeken moeten ons inzicht bieden hoe we relatief eenvoudig – door optimalisatie van het zuiveringsproces – tot een forse reductie van de uitstoot van lachgas en methaan gaan komen.¹

Om de CO₂-uitstoot verder te reduceren, zijn in 2024 ook onderstaande activiteiten opgestart/uitgevoerd:

- We zijn wederom 'geslaagd' voor de audit voor CO₂-prestatieladder. Dit betekent dat we aan hebben kunnen tonen dat we ons energieverbruik, energieopwekking en CO₂-uitstoot duidelijk in beeld hebben gebracht². We geven hiermee invulling aan een aanbeveling van de Rekenkamercommissie.
- We hebben een verkenning uitgevoerd naar de mogelijkheden van waterkracht. Aanpassing van bestaande kunstwerken blijkt niet rendabel. De investering in geld en milieubelasting is te hoog. Bij de realisatie van nieuwe assets of grootschalige renovatieprojecten is er wel potentie. De meerkosten zijn relatief beperkt en het biedt kansen voor synergie met vismigratie.
- We zijn gestart met een verkenning naar de mogelijkheden om onze eigen mobiliteit versneld te verduurzamen. De resultaten worden in 2025 verwacht.
- We zijn beland op de 4e plek in de top 25 van duurzame aanbesteders en zijn het hoogst genoteerde waterschap in de lijst.
- Ons energieverbruik heeft veel invloed op de uitstoot van CO₂. Naast het verminderen van ons energieverbruik is het van belang om de inkoop te vergroenen. Daarom hebben we bij de aanbestedingsprocedure voor de inkoop van energie als eis meegegeven dat we alleen duurzame energie van Nederlandse oorsprong inkopen (m.b.v. GVO's). Door deze eis op te nemen, reduceren we in 2025 onze CO₂-uitstoot met ca. 18.000 ton.³

Netcongestie

Netcongestie vraagt dat we met hernieuwde aandacht naar een aantal ontwikkelingen kijken. Zo vindt er onderzoek plaats naar de mogelijkheden van kleine windturbines en wordt de maximale potentie van zonnepanelen in kaart gebracht. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar zon op dak, maar ook naar bijvoorbeeld zon tegen gevel of zon boven beluchtingstanks. Op bedrijventerrein Rhenen kijken we samen met ondernemers naar mogelijkheden om een zogenaamde [energiehub](#) te vormen door opwek en verbruik op elkaar af te stemmen. Dit alles vanuit de gedachte om minder afhankelijk te worden van het elektriciteitsnet en meer zelfvoorzienend, zodat de continuïteit van de bedrijfsvoering geborgd blijft.

¹ Lachgas is een 298x sterker broeikasgas dan CO₂ en het uiteindelijke doel is om deze emissies met tenminste 50% te reduceren.

² T.b.v. de CO₂-prestatieladder hebben we een managementsysteem opgezet met een reductieplan voor vier jaar. Het plan is gericht op het reduceren van de zogenaamde scope 1 en 2 emissies (afkomstig van de directe bedrijfsvoering). Uitbesteed werk en procesemissies maken (nog) geen onderdeel uit van de voetprint en het plan.

³ T.o.v. 2023 toen CO₂-uitstoot bijna 43.982 ton bedroeg.

Aquathermie

We continueren ook onze inzet aan maatschappelijke projecten, zoals het stimuleren en aanjagen van aquathermieprojecten. Hierin maken we het onderscheid tussen thermische energie uit afvalwater (TEA) en uit oppervlaktewater (TEO). In 2024:

- Is de [TEA-installatie op de RWZI Utrecht](#) (TEA = Thermische energie uit afvalwater) opgeleverd en in gebruik genomen, als eerste in Nederland. Dit is het resultaat van een samenwerking tussen Eneco en HDSR. Hiermee worden 20.000 woningen van duurzame warmte (i.p.v. gas) voorzien. Voor meer informatie, zie het [hoofdstuk Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair](#).
- Hebben we vergunning verleend voor de TEO-installatie (TEO = Thermische energie uit oppervlaktewater) in het Merwedekanaal. Hiermee zullen uiteindelijk ca. 6.500 woningen op een duurzame manier worden verwarmd.
- Is er gewerkt aan het opnemen van regels en voorwaarden voor TEO-projecten in de nieuwe waterschapverordening.
- Nemen we nog steeds actief deel aan de verdere uitwerking van de TEA-projecten op de RWZI's in Driebergen, De Bilt en Nieuwegein.
- Nemen we deel aan de warmtetafel van de RES U16 om aquathermie te promoten.
- Adviseren we gemeenten over de mogelijkheden van aquathermie o.a. voor hun warmte transitievisie.
- Denken we mee met gemeenten over het verduurzamen van bedrijventerreinen met aquathermie.

Figuur 25: foto indrukken knop start TEA-installatie

Effectindicator 9.2 Vermeden milieu-impact door minder inkoop (virgin/ruwe) grondstoffen en winning grondstoffen uit eigen bronnen: **Oogje in het zeil.**

Deze effectindicator draagt bij aan bij de doelstelling in 2050 circulair te zijn.

Circulariteit

Op het gebied van circulariteit is aan veel zaken gewerkt, maar we zijn nog niet zo ver als bij de emissies en energie. We weten dat we (kwalitatief) aan de goede dingen werken, maar verwachten dat onze activiteiten pas op termijn te kwantificeren zijn.

De afgelopen jaren is veel tijd en aandacht gestoken in het opstellen van een HDSR-strategie voor de circulaire economie.⁴ Met deze strategie volgen we de visie die door de Unie van Waterschappen is opgesteld, maar geven we daar ook onze eigen invulling aan. Zo worden eerdere vastgestelde circulaire doelstellingen geconcretiseerd, nieuwe kaders vastgesteld en tegelijk de ontwikkelingen in ogenschouw genomen. De strategie krijgt richting met zes zogenaamde ontwikkelijnen. Met drie daarvan zijn we al langer aan de slag (circulair assetmanagement, duurzaam opdrachtgeverschap en terugwinning van grondstoffen). De ontwikkelijnen geven aan wat nodig is om een 'volledig circulair' waterschap te worden.

In het licht van circulair assetmanagement hebben we gewerkt aan het meetbaar maken van materialen in assets. Samen met andere waterschappen ontwikkelen we daarvoor een '[materialenpaspoort](#)', waardoor we

⁴ De strategie is begin 2025 vastgesteld.

meer grip krijgen op ons materiaalgebruik. Dit is belangrijk, omdat we daarmee bijvoorbeeld de afweging kunnen maken om in te zetten op levensduurverlenging en/of hoogwaardig hergebruik van materialen.

Vanuit Duurzaam Opdrachtgeverschap wordt op terrein van Gooyerbrug een fysieke materialenmarktplaats ingericht. Hier kunnen materialen, die uit bestaande assets worden gedemonteerd, (tijdelijk) worden opgeslagen tot het moment waarop ze opnieuw kunnen worden gebruikt. Hieraan gekoppeld is de inzet van een app; de licentie is er, de volgende stap is de inrichting van een bijbehorend platform.

Rondom de terugwinning van grondstoffen verkennen we de mogelijkheden om van de cellulose die we terugwinnen uit de RWZI Leidsche Rijn damwandplanken en gevelbekleding te maken (zie ook Celluloseterugwinning). Deze producten worden momenteel beproefd (o.a. op kracht, brandbestendigheid en uitloging). De damwanden die zijn vrijgekomen bij de kadeverbetering van de Gekanaliseerde Hollandse IJssel, hebben een nieuwe bestemming gekregen op de gevel bij ons gezamenlijk laboratorium Aquon. Bij het onderwerp Zuiver is ook de ontwikkeling rondom de grondstof Kaumera beschreven.

Op tactisch-uitvoerend niveau zijn we gestart met een in-company training over MKI voor 60-80 medewerkers (binnen waterbeheer, zuiver en het ingenieursbureau). MKI staat voor milieukostenindicator⁵; het is een indicator die vergelijkbaar is met CO₂-uitstoot voor emissies, maar dan voor circulariteit. De training heeft niet alleen tot doel om kennis te vergaren, maar ook om inzicht te verkrijgen in hoe deze tool kan worden toegepast, op tactisch en uitvoerend niveau. In 2024 zijn de eerste stappen gezet richting monitoring; zowel intern, als met andere overheden zoals de Unie van Waterschappen en het Ministerie van I&W.

Samenwerkingen met partners zijn belangrijk om onze circulaire doelen te behalen. In 2024 geïnvesteerd in (betere) samenwerking met de Unie van Waterschappen, andere waterschappen, de Hogeschool Utrecht, Provincie Utrecht, TNO, etc. Wij proberen samen te werken aan oplossingen, waarbij de problematiek het waterschap overstijgt (zoals microplastics, drinkwatergebruik, etc.).

Effectindicator 9.3 *De mate van versterkte natuur (door ons waterbeheer en) op onze terreinen. Op koers.*

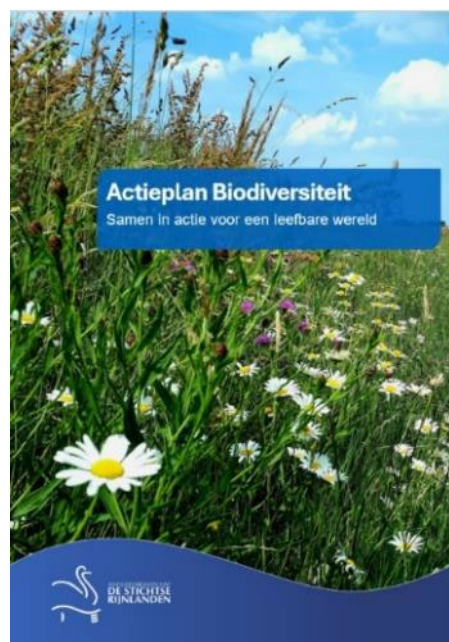
⁵ De MKI voegt alle relevante milieueffecten van een product samen in één enkele score van milieukosten die de milieu schaduw prijs /schaduwkosten van het product of project aantoont.

Deze effectindicator draagt bij aan de doelstelling in 2050 biodiversiteit in stand te houden en versterken waar mogelijk.

Biodiversiteit

Het afgelopen jaar is de inzet op het behouden en versterken van de biodiversiteit gecontinueerd. Hieronder de resultaten voor biodiversiteit op het land⁶:

- Het college heeft het [Actieplan Biodiversiteit](#) vastgesteld. Hierin staat naar welk toekomstbeeld we toewerken (biodiversiteitsherstel) en wat we daarvoor als HDSR de komende jaren gaan doen.
- We zijn begonnen met het opstellen van een bomenvisie en bijbehorend handelingskader voor de kap en herplanting van bomen. HDSR is verantwoordelijk voor het beheer van ongeveer 2.500 bomen en tientallen bosschages. Daarbij worden bij projecten soms bomen verwijderd, die al dan niet herplant moeten worden. Richtlijnen daartoe ontbraken. In de visie geven we aan wat de ambities zijn en welke richting we op willen met bomen, bosplantsoenen en houtwallen. De bomenvisie is gereed in 2025.
- Er zijn biodiversiteitsverbeterende maatregelen uitgevoerd op een aantal zuiveringsterreinen. Dit betrof vooral het uitdunnen van bomenranden, waardoor de bomenranden biodiverser worden en daardoor van grotere waarde voor diverse faunasoorten. Ook zijn op diverse locaties, zoals de Sterke Lekdijk, bloemenmengsels ingezaaid, nestkasten geplaatst en nog enkele andere kleine maatregelen uitgevoerd.
- Het ecologisch beheer op de regionale kering (eigen beheer) is vergroot naar 21%.
- We zijn gestart met onderzoek naar de potentie voor biodiversiteit op RWZI Driebergen. Dit terrein heeft unieke potenties vanwege de ligging op de flank van de Utrechtse Heuvelrug en grenst aan het Natuur Netwerk Nederland (NNN).
- Landelijk waren we actief als deelnemer aan het Deltaplan Biodiversiteitsherstel, hebben we meegeschreven aan het adviesrapport monitoring groenblauwe dooradering en zijn we een [icoonproject](#) van de Agenda Natuurinclusief.

Figuur 26: foto voorblad Actieplan Biodiversiteit

Willem van der Steeg: “Door versnippering van het landschap zijn geïsoleerde gebieden ontstaan. Ons waterschap wil deze gebieden met elkaar te verbinden waardoor de biodiversiteit wordt versterkt. Waar mogelijk combineren we maatregelen voor biodiversiteit met andere opgaves zoals klimaatmaatregelen of maatregelen voor verbetering van de waterkwaliteit. Zo ontstaat er een win-win situatie.”

5.1.2 Digitale Transformatie

Digitale Transformatie is één van de strategische lijnen van HDSR voor 2022 – 2027. In 2024 hebben wij verder invulling gegeven aan de wettelijke voorschriften voor digitale dienstverlening, vooral door implementatie van de Wet open overheid (op schema) en de Wet modernisering bestuurlijk elektronisch verkeer (voltooid). De voorbereidingen voor het dienstverleningsconcept van HDSR zijn in gang, we verwachten hier tweede helft

⁶ Voor biodiversiteit op in het water wordt verwezen naar de dynamische opgave Gezond Water.

2025 het DB en AB in te kunnen betrekken. Servicenormen en het KTO volgen daarna. Hiermee hebben we invulling gegeven aan de aanbevelingen vanuit de rekenkamercommissie.

De organisatie brede architectuurprincipes en het informatiebeveiligingsbeleid – waaraan alle ontwikkelingen dienen te voldoen – zijn in 2023 vastgesteld. Daarna kon gestart worden met de realisatie van de thema's uit de visie. In 2024 is gewerkt aan 6 van de 9 thema's uit de visie:

1. Betrouwbare & schaalbare infrastructuur

Om te zorgen dat onze waterzuiveringsinstallaties, gemalen, stuwen en inlaten altijd functioneren, en alle HDSR-collega's hun werk kunnen doen, is een betrouwbare infrastructuur onmisbaar. Afgelopen jaar is daarvoor het cloudplatform van Microsoft ingericht en operationeel geworden. Dit platform draagt bij aan de schaalbaarheid en wendbaarheid van onze IT-omgeving zodat wij sneller kunnen inspelen op veranderende behoeftes uit de organisatie en daarbij de kosten beperken en de bescherming van gegevens verbeteren.

2. Beheerst & betrouwbaar applicatielandschap

HDSR maakt gebruik van ca. 400 verschillende applicaties. Veel daarvan hebben we in eigen beheer, andere nemen we af bij een leverancier. Hoe meer applicaties, verschillende technologieën en koppelingen (tussen applicaties om onderling gegevens uit te wisselen), hoe moeilijker ons applicatielandschap te beheren. Om de actuele situatie van het applicatielandschap goed in beeld te krijgen, is een zogenaamde applicatiewasstraat ingericht. Dit is een methode om de status van elke applicatie inzichtelijk te maken. Op basis daarvan wordt een verbeterplan voor meer grip en controle opgesteld. Door meer grip en controle is de kans op beveiligingsincidenten geringer en zijn de kosten beter beheersbaar.

3. Informatiebeveiliging en privacy op orde

Zonder de juiste gegevens kunnen we niet zorgen voor veilige dijken en voldoende en schoon water. We zijn hiervoor sterk afhankelijk van data en informatie. Onze informatie beschermen en veilig houden, is dus van levensbelang voor onze organisatie. De rijksoverheid heeft minimale kwaliteitsnormen voor informatieveiligheid opgesteld en vastgelegd in de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). In november 2023 heeft een audit op de BIO plaatsgevonden bij HDSR. Deze laat een stevige groei in volwassenheid zien. In 2024 is in de breedte gewerkt aan de groei naar volwassenheidsniveau 3 en HDSR ligt op koers naar ten minste BIO-volwassenheidsniveau 3 in deze bestuursperiode. Dat is de ondergrens die in het coalitieakkoord is afgesproken. Een belangrijk onderdeel van dit volwassenheidsniveau is het vergroten van het bewustzijn bij medewerkers over veilig omgaan met bedrijfsinformatie. Met de extra beschikbaar gestelde middelen worden vanaf 2024, alle medewerkers voortdurend getraind.

Tevens hebben we voorbereidingen getroffen om aan te sluiten bij het gemeenschappelijke Security Operations Center (SOC) van de waterschappen en we gaan onze digitale toegangsbeveiliging verbeteren door het continu controleren van de identiteit én toegangsrechten van gebruikers. Beide activiteiten waren gepland voor 2024 maar door vertraging van de aanbesteding SOC, welke is uitgevoerd door het Waterschapshuis, worden deze activiteiten in 2025 uitgevoerd.

4. Data gedreven & asset georiënteerd werken

Met de juiste data kunnen wij (en onze partners) ons werk beter en slimmer doen. Om dat te faciliteren is het dataplatform operationeel gemaakt. Ook is er voor diverse datagerelateerde onderwerpen (zoals databeleid, -strategie, -kwaliteit en -definities) een basis gelegd. Daarmee kunnen deze onderwerpen verder uitgewerkt worden op relevante plekken in onze organisatie.

Een voorbeeld van zo'n uitwerking is de ontwikkeling van eenduidige stuurinformatie voor de landelijke Werkgroep Muskus- en Beverratten. Die stuurinformatie wordt gebaseerd op data uit de vangstregistratie-app, die door alle acht bestrijdingsorganisaties gebruikt gaat worden. Er is ook een proef of concept voor het

gebruikmaken van virtuele rekenservers afgerond waarmee we zelf ‘big data’ analyses kunnen doen. Bij de oplevering van Salmsteke is gebruik gemaakt van een zogenaamde Object Type Library. Hiermee kunnen we het onderhoud aan onze fysieke assets op de juiste manier inrichten. Tenslotte is er een vervolg gegeven aan Building Information Modelling (BIM). BIM is een standaard manier om onze fysieke assets te ontwerpen en te realiseren met behulp van 3D-modellen.

5. Duurzame & toegankelijke informatie

Efficiënt samenwerken gaat beter als je snel en makkelijk toegang hebt tot de juiste informatie. Ook de wet stelt verplichtingen aan het opslaan, beheren en toegankelijk houden van onze gegevens. We moeten veel informatie actief openbaar maken of deze op verzoek kunnen verstrekken.

Onze toezichthouder is positief over het feit dat HDSR geïnvesteerd heeft in (beleidsmatige) capaciteit die nodig is om het informatiebeheer op orde te krijgen en de verbeterde score op de KPI-rapportage. Dankzij de extra capaciteit is al een aantal noodzakelijke verbeteracties in gang gezet en uitgevoerd. Zo wordt periodiek het Strategisch Informatie Overleg gevoerd en worden de achterstanden in de vernietiging van analoge bestanden weggewerkt. Het huidige Document Management systeem is technisch op orde gebracht voor de bedrijfscontinuïteit en informatieveiligheid. Via voorlichting aan medewerkers wordt binnen de organisatie aandacht gegeven aan het belang van een goede informatiehuishouding.

6. Digitale dienstverlening

Online shoppen en dingen regelen zijn inmiddels de normaalste zaak van de wereld. Inwoners en bedrijven verwachten dan ook dat zij een vergunning online kunnen aanvragen of andere diensten van HDSR online kunnen afnemen. HDSR biedt al veel informatie en diensten digitaal aan, maar men verwacht méér: nóg makkelijker, nóg sneller en nóg transparanter. Ook de wet stelt eisen aan de (veiligheid van) digitale dienstverlening van overheidsinstanties. Bijvoorbeeld in de Wet digitale overheid (Wdo) of het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO), Wet open overheid (Woo), Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv).

In 2024 werd tranche 1 van de Wet open overheid (Woo) wettelijk verplicht. HDSR voldoet aan deze tranche en ook de verdere implementatie van de Woo verloopt conform projectplanning en ligt op schema.

De implementatie van Wet modernisering elektronisch verkeer (Wmebv) hebben we in 2024 afgerond. Daarmee voldoen we nu volledig aan deze wetgeving. Diverse werkprocessen voor onze producten en diensten zijn verbeterd en software werd aangeschaft (Datamask, Documenten generator). Zo zetten wij verder in op de basis op orde. Onze score op het landelijke dashboard Digitoegankelijkheid verbeterde. De waterschapverordening werd geactualiseerd zodat de werking in het DSO verbeterde.

5.2 Reguliere taken

5.2.1 Dierenwelzijn

Er is gestart met een inventarisatie en een werkproces dat in 2025 moet uitmonden in beleid en een actieprogramma voor dierenwelzijn. In het huidige beheer en onderhoud van de primaire watergangen zien we dat er veel meer focus is op duurzaam waterbeheer, inclusief de biodiversiteit. Dit heeft er ook voor gezorgd dat er meer aandacht is voor de ecologie en het welzijn van dieren.

Het waterschap werkt binnen de Visstand Beheer Commissie (VBC) goed en intensief samen met de hengelsportverenigingen. In overleg met de VBC is in 2024 het Vissen in Nood protocol herzien. Het geactualiseerde protocol is zowel intern als bij de hengelsportverenigingen onder de aandacht gebracht. Ook heeft op diverse locaties visstand monitoring plaatsgevonden.

5.2.2 Communicatie en educatie

De toenemende complexiteit van onze opgaven en omgeving vraagt om een steeds strategischere aanpak van ons werk. Dit geldt ook voor het communicatieveld, dat een essentiële rol speelt in het realiseren van onze organisatiedoelstellingen.

In 2024 hebben we verder gebouwd aan de professionalisering van onze integrale, strategische communicatiedienstverlening. We hebben op verschillende fronten belangrijke stappen gezet om communicatie structureel en toekomstbestendig in te richten.

- *Strategische communicatie*: we hebben gewerkt aan de ontwikkeling van een meerjarenstrategie communicatie voor HDSR. Dit strategische kader helpt HDSR de komende jaren om communicatie duurzaam te verbinden aan onze organisatieprioriteiten en ontwikkelingen in de maatschappij (onze buitenwereld). De meerjarenstrategie wordt in 2025 vastgesteld.
- *Strategische woordvoering*: we hebben structureel ruimte gemaakt voor strategische woordvoering. Hierdoor maken we steeds beter gebruik van kansen - en anticiperen we beter op de uitdagingen - in de media. Een voorbeeld is de uitgebreide media-aandacht voor de uitbetaling van de eeuwigdurende obligaties.
- *Interne communicatie*: met behulp van een interne communicatieadviseur gaan we vanaf 2025 een stevige impuls geven aan onze interne informatievoorziening. Dit zal bijdragen aan transparante, efficiënte communicatie en verbinding binnen de organisatie.
- *Redactie*: door doorontwikkeling van onze omgevingsanalyse, halen we geluiden uit de (online) buitenwereld steeds beter binnen. Ook maken we meer gebruik van onze onlinekanalen waardoor het werk van het waterschap zichtbaarder is voor de maatschappij. We hebben de basis gelegd voor het verbeteren van de digitale toegankelijkheid van onze communicatiemiddelen en zijn voorbereidingen getroffen voor de vernieuwing van onze online portals in 2025.
- *Professionalisering van het team*: een aanbestedingstraject is afgerond voor een meerjarig opleidingstraject voor het communicatieteam. Dit traject, dat in 2025 van start gaat, zal vaardigheden en competenties binnen het team versterken en bijdragen aan het behalen van de strategische communicatiedoelen en het communicatiever maken van de organisatie.

Met deze ontwikkelingen versterken we onze communicatieve slagkracht, zodat we optimaal bijdragen aan bewustzijn, interactie, draagvlak en vertrouwen tussen ons waterschap en de maatschappij.

Educatie

Educatie kende in 2024 een vliegende start met aan het begin van het jaar de gastlessenserie 'Gaaf de Lekdijk na 400 jaar weer doorbreken?'. Tien klassen in de onderbouw van het VMBO verdiepten zich in het thema hoogwaterveiligheid en het voorbereid zijn op een mogelijke overstroming. Bestuurders en ambtenaren van ons waterschap gaven de lessen, waarmee zij het onderwerp vanuit hun expertise tot leven brachten. Eén van deze lessen, verzorgd door Hoogheemraad Willem van der Steeg, werd door RTV Utrecht vastgelegd en is te zien in de documentaire 'Toen de Lekdijk doorbrak'. DocU - [Toen de Lekdijk doorbrak - RTV Utrecht](#).

Ons educatieprogramma bereikte in 2024 meer dan 1600 leerlingen, een aantal dat bijna gelijk is aan 2023. Opvallend was de stijging van 65% in het bereik binnen het voortgezet onderwijs, mede dankzij de gastlessenserie in het kader van het herdenkingsjaar van de dijkdoorbraak van de Lekdijk in 1624. Voor het tweede jaar op rij zien we dat aanbod gerichte educatiestrategie effectief bijdraagt aan het vergroten van ons kwantitatieve bereik onder jongeren. Dit biedt een stevige basis om deze werkwijze een prominente plek te geven in de meerjarenplanning voor de komende jaren.

Begin 2024 hebben we een eerste Educatievisie ontwikkeld, waarin doelen, doelgroepen en speerpunten zijn vastgelegd. Deze visie vormt de basis voor de meerjarenplanning 2025-2027, die begin 2025 wordt vastgesteld.

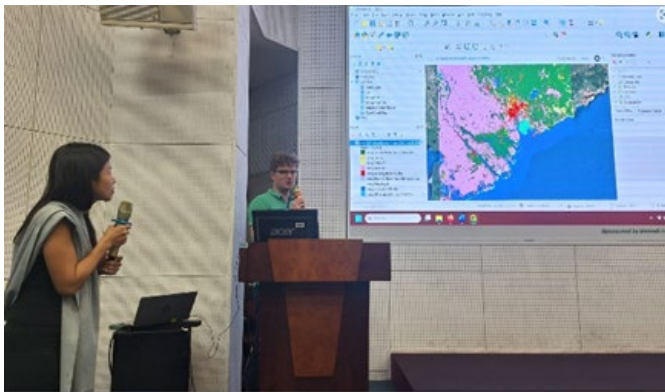
Daarbij sluiten we aan bij de landelijke Educatiestrategie van de waterschappen en de thema's die daarin centraal staan.

5.2.3 Internationale samenwerking

In 2024 heeft ons waterschap buiten de grenzen van Nederland samengewerkt met organisaties waar wij kennis kunnen brengen en van wie wij kennis kunnen opdoen. Met Blue Deal-partners of met Europese samenwerkingspartners.

Blue Deal

In 2024 zijn meerdere medewerkers één of twee keer op werkbezoek geweest naar Blue Deal-projecten in Colombia, Kenia en Vietnam. Vanuit Nederland is verder gewerkt aan de Blue Deal-projecten in Zuid-Afrika en Ethiopië. Het doel van de Blue Deal-projecten is om tot 2030 20 miljoen mensen te helpen aan schoon, voldoende en 'veilig' water. In het kader is te lezen welke kennis we in welk land gebracht hebben. Door onze deelname in deze projecten leren we op het gebied van burgerparticipatie, crisiscommunicatie, zelfredzaamheid en omgaan met extreme weersituaties. Daarnaast heeft het bijgedragen aan de ontwikkeling en betrokkenheid van onze medewerkers.

Figuur 28: foto GIS-training Vietnam november 2024

Figuur 27: foto deelnemers modelleertraining Kenia

Wat hebben HDSR-medewerkers in 2024 gedaan?

- Colombia: kennisuitwisseling en oefenen op het gebied van crisisbeheersing en het organiseren van de samenwerking in de regio Huila (gebiedstrekker);
- Ethiopië: een projectleider van ons waterschap heeft verder gewerkt aan kennisuitwisseling op het gebied van databeheer;
- Kenia: het verzorgen van een training in het modelleren van watersystemen met het oog op de verdeling van water in het geval van schaarste;
- Vietnam: de samenwerking met Vietnam is nieuw voor ons waterschap. Twee medewerkers hebben bijgedragen aan een training voor het gebruik van een Geografisch Informatiesysteem (GIS);
- Zuid-Afrika: het Klimaat- en Innovatieprogramma Waterschappen Internationaal (KIWI) van het NWB Fonds is afgerond. Voor deze tweejarige leer- en werkplek was een medewerker gekoppeld aan het Blue Deal-project in Zuid-Afrika. In dit kader is een klimaatscan uitgevoerd en is gewerkt aan de uitwisseling van informatie via een digitaal platform.

Europese samenwerking

In Europees verband heeft HDSR intensief kennis uitgewisseld op het gebied van crisisbeheersing: via het Interregproject Flash Flood Breaker en het CrisisexperTeamWaterkeringen (CTW). Binnen de Europese samenwerking leren we van andere landen, bijvoorbeeld over de inzet van concrete noodmaatregelen zoals mobiele keringen in het geval van een crisissituatie. In het kader is een toelichting op deze samenwerking te lezen. Eind 2024 heeft het algemeen bestuur ingestemd met een verdubbeling van onze inzet voor internationale samenwerking vanaf 2025: van 1500 naar 3000 uur per jaar.

Toelichting op Europese samenwerking:

- Binnen het Interreg-project Flash Flood Breaker vindt kennisuitwisseling plaats met België, Duitsland, Engeland, Frankrijk en Luxemburg op het gebied van crisisbeheersing. Concreet wordt bijvoorbeeld kennis gedeeld over early warning, samenwerking bij crisis met defensie en burgers, mobiele keringen en vierde laag meerlaagsveiligheid (herstel na overstroming). In 2025 start een tweede Interreg-project: Bonsai. Bij beide projecten is de crisiscoördinator van ons waterschap betrokken.
- De crisiscoördinator van ons waterschap is ook coördinator van het CrisisexpertTeamWaterkeringen (CTW), dat nationaal en internationaal advies geeft over waterveiligheid. Bij dit kennisuitwisselingsproject is naast Engeland ook de Verenigde Staten betrokken. De opgedane leerervaringen worden nationaal (Deltacongres bijvoorbeeld) en bij ons waterschap met collega's gedeeld.

Figuur 29: drie foto's die een impressie geven van de CTW-samenwerking

5.2.4 Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving

De uitvoer van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) stond 2024 in het teken van Omgevingswet, die op 1 januari in werking is getreden. Dankzij jarenlange voorbereiding hierop, is de implementatie relatief soepel verlopen. Er zijn nog veel verbeterpunten en er blijft ontwikkeling aan de kerninstrumenten en werkwijze.

In 2024 is er gestart met het beheer van de Waterschapsverordening (WSV), de beleidsneutrale omzetting van de Keur. Het WSV-team is gestart met het verbeteren en vereenvoudigen. Het projectbesluit is nog volop in ontwikkeling met 'werk in uitvoering'. In maart 2024 is het Participatiebeleid en de participatieverordening vastgesteld. Ook het werken met het nieuw juridisch kader en het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) brengt uitdagingen met zich mee voor zowel burgers en bedrijven, als medewerkers. Dit is bijvoorbeeld terug te zien in het hoge aantal vergunningaanvragen voor niet vergunningplichtige activiteiten.

Op het gebied van dienstverlening en preventieve communicatie valt nog winst te behalen. Het vereenvoudigen en verbeteren van de waterschapsverordening draagt hieraan bij. Het aantal afgehandelde vergunningsaanvragen binnen de gestelde termijn is gestegen van 86% in 2023 naar 90% in 2024. In 2025 zetten we deze stijging door en wordt extra capaciteit op preventieve communicatie ingevuld.

Met de extra capaciteit uit de begroting van 2024 voor toezicht en handhaving zijn extra grondwatercontroles uitgevoerd en zijn bronnen van verontreiniging van oppervlaktewater opgespoord, waaronder olie, gewasbeschermingsmiddelen en PFAS/PFOA.

Bij de dijkschouw op de primaire kering is in 2024 extra aandacht besteed aan het onderhoud van wegbermen en rondom afrasteringen. Een gevolg hiervan is een toename in het aantal aanschrijvingen en handhavingstrajecten, die grotendeels doorlopen in 2025.

Bij de nieuwe schouw op onderhoud van peilscheidende kunstwerken (dammen, stuwen en stuwende duikers), zijn 3652 objecten gecontroleerd. Lekkages die daarbij zijn geconstateerd, worden vooral veroorzaakt door slijtage of graverij, onder andere door rivierkreeften. Vanuit nautisch toezicht lijkt naleving te zijn verbeterd en zijn surveillances gecombineerd met toezicht op directe lozingen, illegale visserij en afgelegen agrarische percelen.

Voor uitgebreide verantwoording op de VTH-taken verwijzen we naar het Jaarverslag VTH-2024.

Figuur 30: foto nautisch toezicht op de Grecht

5.2.5 Toekomstbestendig begroten

Het programma Toekomstbestendig Begroten heeft als doel de financiële voorspelbaarheid van de organisatie te verbeteren. Dit wordt bereikt door een goede meerjarenbegroting te maken en door zowel de organisatie als het bestuur in staat te stellen flexibel en anticiperend bij te sturen. Dit is noodzakelijk vanwege de veranderende omgeving van de HDSR-organisatie.

In 2024 is verdergegaan met het onderzoeken op welke wijze het begrotingsproces verder kan worden geautomatiseerd, zoals door de aanschaf van een begrotingsmodule. Dit staat gepland voor 2026.

Sturingsproces en financieel beleid

De planning en control-cyclus (P&C-cyclus) is herzien en beschreven in een werkwijze P&C. Hierbij zijn directe linken gelegd naar geldende financiële regelgeving en is de rolverdeling vastgelegd in een taken- en verantwoordelijkheden-matrix. Diverse vormen van regelgeving, waaronder de BBV-W, het belastingstelsel en de regelgeving over rechtmatigheidsverantwoording, zijn aangepast en deze aanpassingen zijn meegenomen in de planning en control-cyclus.

Viermaandelijke rapportage

In 2024 is de werkwijze van de viermaandelijke rapportage geëvalueerd door het algemeen bestuur. Besluitvorming over voortzetting vindt plaats in 2025.

Gebiedsgericht werken

Gebiedsgericht werken wordt steeds belangrijker om aan te sluiten bij externe ontwikkelingen zoals UPLG. Dit vraagt om andere sturing en sturingsinformatie. De komende periode wordt de impact van gebiedsgericht werken op budget- en kredietopbouw en verantwoording verkend.

5.2.6 Toekomstbestendige organisatie

Een toekomstbestendige organisatie betekent voor ons een organisatie die zowel in financiële als personele zin haar zaken op orde heeft. In financiële zin gaat het letterlijk om het in control zijn en kunnen voldoen aan de

vereisten die aan onze organisatie worden gesteld op het gebied van rechtmatigheid, verantwoording en governance.

Aan de HR-kant betekent het ervoor zorgen dat erin zowel kwalitatieve (prestatie, willen, kennen en kunnen) als kwantitatieve zin (aantallen) een optimale personeelsbezetting is. Dit vertaalt zich naar het beheersen van de volledige HR-cyclus van in- door- en uitstroom. Op een krappe arbeidsmarkt wordt het belangrijker om juist aandacht te hebben voor de al in de organisatie aanwezige medewerkers: hoe kunnen we hen in hun loopbaan zowel in kwalitatief als fysiek en psychisch opzicht gezond en betrokken houden en ongewenste uitstroom voorkomen?

Op beide terreinen is in 2024 opnieuw vooruitgang geboekt waar wij als organisatie trots op mogen zijn.

Finance

Rechtmatigheidsverantwoording

De nieuwe Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW), oftewel de regels voor het opstellen van de begroting en jaarstukken, en de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording zijn per 1 januari 2025 van kracht. Nadat bij de begroting van 2024 de eerste wijzigingen in het kader van de nieuwe BBVW zijn doorgevoerd is de Begroting 2025 daar volledig op aangepast. Daarmee voldoet de begroting aan de BBVW. Als voorbereiding op de rechtmatigheidsverantwoording zijn in 2024 kaders vastgesteld door het algemeen bestuur. Daarnaast worden er intern voorbereidingen getroffen zodat het dagelijks bestuur over het verslagjaar 2025 zelf een rechtmatigheidsverantwoording kan afgeven.

Nieuw belastingstelsel

Per 1-1-2026 wordt het nieuwe belastingstelsel van kracht. Belangrijkste wijziging is een nieuwe methode van kostentoedeling voor de watersysteemheffing. Hierin wordt de waarde als verdeelsleutel vervangen door gebiedskenmerken. In 2024 zijn de nodige voorbereidingen getroffen voor de implementatie van het nieuwe belastingstelsel. Het gaat dan met name om deelname aan consultatiebijeenkomsten vanuit de Unie van Waterschappen voor de diverse handreikingen en het voorbereiden van ons college en algemeen bestuur op de bestuurlijke keuzes die gemaakt kunnen worden in het nieuwe belastingstelsel.

Reflectie op het sturingsproces en financieel beleid

De organisatie heeft in 2024 de focus gelegd op het vastleggen van processchema's binnen de planning en control-cyclus (P&C-cyclus). Hiermee zijn reeds een aantal werkwijzen verduidelijkt, met heldere rol- en taakverdelingen. Dit biedt een stevige basis voor verdere professionalisering en consistentie in het financieel beleid.

Human Resources

Strategische personeelsplanning (SPP)

Vanaf juni 2024 is de ambtelijke organisatie gestart met het doorlopen van een SPP-cyclus om tot een actueel strategisch personeelsplan te komen. Dit is het vervolg op het SPP-traject uit 2020/2021 en zal elke twee á drie jaar herhaald worden.

Aan de hand van 4 kernthema's (Verdelingsvraagstukken/schaarste, De verander(en)de rol van het waterschap, Technologie & data en Veranderende werkrelaties en ontwikkelingen op de arbeidsmarkt) hebben we de voor ons personeel van belang zijnde interne en externe ontwikkelingen in beeld gebracht.

Veel van de ontwikkelingen wijzen erop dat leren en ontwikkelen een nog belangrijker onderwerp wordt. De toekomst vraagt, naast vakinhoudelijk bijblijven, een houding en vaardigheden gericht op samenwerking, verandervermogen en omgevingsbewustzijn. Vakmanschap en professionaliteit komen samen. Met de groei van de organisatie neemt ook de behoefte toe aan meer standaardisering van processen en aanvullende kaders/instrumentarium ter ondersteuning van management en medewerkers. Daarnaast zijn demografische

ontwikkelingen zoals vergrijzing, ontgroening en het diverse karakter van onze samenleving vraagstukken om als organisatie op voorbereid te zijn.

Per afdeling is men bezig een plan van aanpak op te stellen om hierop de komende jaren in te spelen en voorbereid te zijn. Afdeling overstijgende zaken worden enerzijds via een HR-agenda of via de reguliere prioritering en besluitvorming binnen het MT opgepakt.

In 2024 is de laatste groep leidinggevendenden onder begeleiding van een extern bureau aan de slag gegaan met zijn/haar (persoonlijk) leiderschap. Een belangrijk doel hiervan is dat leidinggevendenden leren reflecteren op hoe zij invulling geven aan de sturingsfilosofie: werken met ziel & zakelijkheid. Daarnaast zijn de voorbereidingen getroffen om in 2025 persoonlijk leiderschap bij alle medewerkers aan te wakkeren. Vanwege het strategisch belang van L&O is binnen HR een expertiseteam ingericht dat zich onder andere bezig heeft gehouden met het ontwikkelen van een visie en strategie op dit onderwerp.

Belangrijke ondersteunend instrument voor Leren en Ontwikkelen is het Leerportaal. Zoals beoogd heeft de ontwikkeling daarvan in 2024 een vlucht genomen. Niet alleen worden nu alle veiligheidstrainingen aangeboden, maar ook een scala aan andere leeractiviteiten zijn in de loop van 2024 via het Leerportaal beschikbaar gesteld. Denk dan aan leeractiviteiten op het gebied van Vitaliteit, Informatieveiligheid & Privacy, Integriteit en Bestuurlijke Sensitiviteit. Deze nieuwe leeractiviteiten zijn bij elkaar al ruim 1200 keer gevolgd. Ook is gewerkt aan enkele kaders ten behoeve van de verdere inrichting van het Leerportaal, onder meer op het gebied van verplichte trainingen, externen en het PBB. Komend jaar wordt voor iedere functie een profiel (met verplichte leeractiviteiten) vastgesteld en ingericht. Tot slot is een visie op Leren en Ontwikkelen gemaakt die in 2025 wordt verspreid en werken we aan het inrichten van een L&O cyclus om leerbehoeften op een structurele wijze in kaart te brengen en hierop te acteren.

Cis Apeldoorn: “Het werk van het waterschap wordt steeds relevanter en urgenter. Daarmee staat ook de organisatie voortdurend voor uitdagingen om het werk georganiseerd en uitgevoerd te krijgen.

Dat is geen eenvoudige opgave, waarvoor elke HDSR-collega zich dag in en dag uit vol bezieling en zakelijkheid zich in het afgelopen jaar heeft ingezet.”

Ruimte voor hybride werken

Om hybride werken zo goed mogelijk te faciliteren, is de inrichting van ons kantoorpand afgelopen jaren gewijzigd en zijn nieuwe functionaliteiten toegevoegd, zoals belcellen, videobelcellen en aanlandwerkplekken. We werken op kantoor binnen de beschikbare ruimte die we hebben. Dit kan voor uitdagingen zorgen op het gebied van werkplekken en beschikbare vergaderruimtes. In het derde kwartaal van 2024 is een projectgroep aangevuld met externe expertise gestart om het hybride werken binnen de huidige ruimte te optimaliseren.

Om op te halen bij de medewerkers hoe zij het hybride werken ervaren, is een enquête uitgezet onder medewerkers (met een hoge respons). De inventarisatie is gereed en zal komend jaar verder worden opgepakt om een dynamische, veilige en efficiënte werkomgeving waar iedereen zich thuis voelt en optimaal kan presteren binnen de beschikbare ruimte te creëren. Een huisvestingsstrategie wordt opgesteld om meerjarig te kijken naar de ontwikkelingen.

Aantrekkelijk werkgeverschap

Met onze arbeidsmarktcampagne “Wat-er...” en de kernboodschap die is opgebouwd uit de elementen nabijheid, expertise en urgentie hebben we ons in de kijker gespeeld. We worden gezien als een aantrekkelijke werkgever waar het kunnen bijdragen aan maatschappelijk relevante taken en het hebben van oog voor duurzaamheid voor veel mensen een pre is.

In 2024 zijn belangrijke stappen gezet om onze medewerkers (nog) beter van dienst te zijn: personeelsdossiers zijn gedigitaliseerd en beschikbaar voor manager en medewerker, HR-processen gestroomlijnd en documenten waar mogelijk gestandaardiseerd.

Diversiteit, inclusie & gelijkwaardigheid

Op 15 november 2023 is in het algemeen bestuur een motie over diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid aangenomen. In deze motie is verzocht om ook in 2024 aandacht te blijven schenken aan dit thema en er serieus werk van te (blijven) maken. Begin 2024 heeft het MT HDSR een aftrap gehad met 'Onbeperkte Denkers' en is gekozen om de focus op het thema inclusie te leggen.

Er is op programmatische wijze invulling gegeven aan dit thema, waarbij er verschillende activiteiten zijn georganiseerd om de bewustwording binnen HDSR te vergroten. Hiervoor is een agenda opgesteld en die gedeeld is met het bestuur. Van de agenda hebben we 80% gerealiseerd. De overige activiteiten schuiven door naar 2025. Specifieke resultaten zijn dat vacatureteksten inclusiever worden opgesteld en dat er meer aandacht is voor het onderwerp neurodiversiteit.

In 2025 komt de nadruk op het verbeteren van de informatievoorziening rondom het thema Inclusie en op het uitzetten van een 0-meting in de organisatie. Door een (meer) inclusieve organisatie te zijn, waarin iedereen zichzelf kan zijn, hoopt HDSR de deur ook open te zetten voor een grotere diversiteit.

Integriteit

Aandacht voor integriteit en de bijzondere rol van ambtenaar binnen de overheid is cruciaal. Een workshop over het hanteren van morele dilemma's is een standaard onderdeel van ons introductieprogramma voor nieuwe medewerkers. Bij de aflegging van de ambtseed staan de dijkgraaf en secretaris-directeur stil bij de verwachtingen die wij als organisatie stellen aan integer werken en de gedragscode die voor ambtenaren geldt.

In 2024 waren er 15 medewerkers van HDSR die bij de vertrouwenspersonen een gesprek hebben gevraagd om te spreken over een situatie waarin (vermeend) sociale onveiligheid aanwezig was. Dat zijn er 5 meer dan in 2023. De vertrouwenspersoon geeft aan dat de aandacht die er binnen HDSR is voor de aanwezigheid van de vertrouwenspersoon en de landelijke aandacht die er is voor het bespreken van sociale onveiligheid, van invloed kan zijn geweest op deze toename. Hij heeft in zijn rapportage meer uitleg gegeven over de aard van de meldingen en de wijze waarop daar een vervolg aan is gegeven.

Integriteit speelt uiteraard ook binnen het politiek-bestuurlijke deel van onze organisatie. In 2024 heeft de bestuurlijke werkgroep Samenwerken & Vernieuwen, bestaande uit leden van het algemeen bestuur, verschillende initiatiefvoorstellen ter besluitvorming in het algemeen bestuur gebracht. Eén van deze voorstellen was om een externe vertrouwenspersoon aan te stellen voor het bestuur, waarmee is ingestemd. Deze persoon zal in 2025 geworven worden.

Vergroenen mobiliteit

HDSR wil haar personenmobiliteit verduurzamen. We hebben stappen gezet om onze vervoersmobiliteit te vergroenen. We hebben met bewustwordingsacties, enquêtes en concrete maatregelen zoals het leasefietsenplan onze CO2 -uitstoot beïnvloed.

Vanuit het A&O fonds van de waterschappen een sectorbrede 'Groen op weg Challenge' gehouden. De uitkomsten hiervan worden onder andere meegenomen in de Cao-onderhandelingen. Daarnaast is onderzocht hoe duurzaam ons woon-werkverkeer, zakelijk verkeer en wagenpark nu is. Op basis van de input van onze medewerkers en de resultaten van de 'Groen op weg Challenge' zijn mogelijke maatregelen opgesteld om onze mobiliteit verder te verduurzamen. In de eerste helft van 2025 onderzoeken we de haalbaarheid en wenselijkheid van deze mogelijke maatregelen zodat we daarna onze ambities op het gebied van duurzame mobiliteit kunnen bepalen.

Social return

Sinds 2012 is social return onderdeel van ons inkoop- en aanbestedingsbeleid. Bij aanbestedingen boven de ton stellen we de voorwaarde dat de opdrachtnemer mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt betreft bij de opdracht - Social Return on Investment (SROI). De werkgeversservicepunten en sociale partners uit de regio adviseren over en controleren onze opdrachtnemers op de manier waarop zij invulling geven aan deze opgave.

In 2024 is een totaalbedrag van € 1,4 miljoen gerealiseerd. In dit bedrag is niet het aandeel van de innovatiepartnerschap (IPS) partners van de Sterke Lekdijk realisatiefase meegenomen. Voor het deeltraject Salmsteke is ruim € 125.000 aan social return verplichting ingevuld. De invullingen zijn onder andere gedaan door inzet van medewerkers: waaronder stageplaatsen voor leerlingen van de BOL (beroeps opleidende leerweg en BBL (beroeps begeleidende leerweg) en inzet van een medewerker(s) uit de WW en 50+, sociaal inkopen, hulp/steun en kennis bieden aan een sociaal initiatief, en delen van kennis, expertise en middelen met de doelgroep voor SROI. Al met al een mooi resultaat waar we trots op mogen zijn.

Wel zien we dat het voor opdrachtnemers door schaarste op de arbeidsmarkt en de lege kaartenbakken van de werkgeversservicepunten moeilijk is om de SR (social return) verplichting ingevuld te krijgen. Het samen zoeken naar creatieve en nieuwe mogelijkheden hierin geeft nieuwe uitdagingen.

Veiligheid

Als werkgever hebben we de zorgplicht om veilig werken te waarborgen. Dit was ook afgelopen jaar een belangrijk aandachtspunt. Zo is er beleid voor publieksagressie opgesteld en daarnaast geïmplementeerd in de veiligheidsactiviteiten van HDSR.

In 2024 waren er 76 meldingen van gevaarlijke situaties, (bijna) ongevallen en publieksagressie, bijna een verdubbeling ten opzichte van 2023 (40 meldingen). Deze stijging komt niet door onveiliger werken, maar meer waarschijnlijk door toegenomen bewustwording en meldingsbereidheid. De stijging is met name te zien in het gemelde aantal bijna ongevallen en gevaarlijke situaties.

Door de aandacht voor publieksagressie is het bewustzijn voor veilig werken ook op dit thema gegroeid.

Medezeggenschap

In maart 2024 hebben er nieuwe verkiezingen plaatsgevonden. Hiermee zijn 13 collega's gekozen om zitting te nemen in de Ondernemingsraad (OR) van HDSR. De nieuwe OR is direct van start gegaan met een kennismaking en overdracht vanuit de vorige OR. Het tweede dat de OR heeft gedaan, is een tweedaagse heisessie inclusief teambuilding en stoomcursus Wet op de ondernemingsraden (WOR). De speerpunten die de OR daar heeft opgehaald, heeft de OR direct in praktijk gebracht.

1. Samen - Met collega's en met de organisatie
2. In balans - Vitaliteit, werk-privé, goed in je vel zitten
3. Zichtbaarheid - Van ons als OR, maar ook transparant in onze werkwijze
4. Kwaliteit - Niet altijd méér doen, maar wat we doen vooral goed doen.

Zo zoekt de OR actief het gesprek met het management, maar haalt ook op van de werkvloer wat er speelt. Hierbij hebben we aandacht voor de persoon achter de functie. De OR kijkt dan ook terug op fijne kennismakingen met de teams en mooie en constructieve vergaderingen met elkaar en de WOR-bestuurder. Dit helpt ons en HDSR enorm in het weten wat er speelt en vertalen in concrete adviezen. Mede hierdoor heeft de OR een goed advies kunnen neerleggen over o.a. losse functies binnen de afdeling bedrijfsvoering, herwaardering FuWater, persoonsgebonden budget (PBB), Publieksagressie en de voordracht herbenoemen Dijkgraaf tweede termijn. Naast deze adviezen is de OR ook bij de verschillende thema's zoals hybride werken, veiligheid, gezondheid en welzijn, strategische personeelsplanning, FuWater en gebied gericht werken

betrokken. Hiermee kan de OR met tevredenheid de eerste 8 maanden van onze zitting afsluiten en de focus leggen op alles wat op HDSR af gaat komen in 2025.

Omvang van de organisatie

Opnieuw is onze organisatie gegroeid. Op 31 december 2024 waren er 757 medewerkers in dienst. Een groei van 47 personen ten opzichte van een jaar eerder (2023, 710). In fte's was de bezetting aan het einde van het jaar 712,6 fte, een toename van 43,4 fte.

Deze toename ontstaat enerzijds door uitbreiding van de toegestane formatie en anderzijds door het omzetten van inhuur- en inleenovereenkomsten naar arbeidsovereenkomsten. Eind 2024 waren 95 personen via een inhuurconstructie aan HDSR verbonden. Een afname van 4 ten opzichte van een jaar eerder.

De groei van de organisatie hangt samen met de ambities die HDSR heeft en de verdergaande professionalisering.

Figuur 31: Grafiek met groei aantal medewerkers (exclusief inhuur)

Personeel in beweging

In 2024 zijn er in totaal 113 nieuwe medewerkers op basis van een arbeidsovereenkomst ingestroomd bij HDSR (2023: 121). De totale instroom van vast en inhuur in 2024 bedraagt 181 nieuwe collega's.

68 medewerkers met een arbeidsovereenkomst hebben in 2024 HDSR verlaten (2023: 51). Het aandeel vertrekkende medewerkers dat op eigen verzoek de organisatie verlaat is gestegen van 35% naar 59%. Via een exit-analyse wil HR analyseren hoe deze stijging te verklaren is. Het verloopcijfer is ten opzichte van 2023 gestegen en is nu (op basis van de Schlüter-formule) 7,82% (2023: 6,09%).

Vacatures

Het recruitmentteam van HR is er in 2024, ondanks de schaarste op de arbeidsmarkt, in geslaagd 213 vacatures te vervullen. Dit betreft de som van interne vacatures, reguliere externe vacatures en inhuur-uitvragen.

Gemiddelde leeftijd

We blijven inzetten op het aantrekken van jonge professionals. De gemiddelde leeftijd van HDSR is opnieuw licht gedaald van 46,8 (2022) via 45,95 (2023) naar 45,41 jaar. In 2024 is het aandeel medewerker ouder dan 55 afgenomen van 29% naar 26% van ons personeelsbestand.

Ziekteverzuim

Het totale verzuimpercentage in 2024 was 5,90%. Na een daling in 2023 (5,37%) is er opnieuw sprake van een stijging. Met name het langdurig verzuim (> 6 weken) is toegenomen en maakt inmiddels 4,25 procentpunt van het totale verzuim uit. Daarmee zitten we weer op het niveau van 2022. De meldingsfrequentie (het aantal ziekmeldingen per medewerker in een jaar is) ook toegenomen van 1,09 naar 1,14.

Gebruik opleidingsgelden en thuiswerkbudget

Het voor 2024 begrote opleidingsbudget is grotendeels benut. Verder hebben meer dan 350 medewerkers (ruim 45%) van HDSR gebruik gemaakt van het (persoonlijke) opleidingsbudget. Dat is opnieuw hoger dan vorige jaren (2023: 30%).

Ook het bedrag dat besteed is vanuit het PBB is ten opzichte van 2023 met bijna 200k gestegen.

Uitgaven opleidingen 2024	
Werkelijke uitgaven collectief opleidingsbudget	€ 293.893
Begrote uitgaven collectief opleidingsbudget	€ 315.369
Aantal personen dat PBB heeft aangewend	359
Besteed bedrag aan PBB in 2024	€ 538.079

Tabel 14: Uitgaven opleidingen 2024

In 2024 hebben 47 medewerkers gebruik gemaakt van het thuiswerkbudget voor de inrichting van een ergonomische werkplek.

Financiële verantwoording

6. 2024 in Cijfers

6.1 Exploitatieresultaat 2024

Het exploitatieresultaat 2024, het verschil tussen de netto baten en de netto lasten, bedraagt € 8,391 miljoen negatief. Dit tekort wordt onttrokken aan de tarief egaliseringsreserves. Er was een onttrekking van € 10,871 miljoen begroot na begrotingswijziging. Het tekort is daarmee € 2,480 miljoen lager dan begroot.

Het verschil van € 525.000 op de netto baten, dus de netto belastingontvangsten, wordt in meer detail toegelicht bij het onderdeel 'Belastingen' op pagina 87. De verschillen bij de netto lasten, dus het saldo van de kosten en de overige opbrengsten, van € 5,885 miljoen vóór de mutaties in de bestemmingsreserves en het verschil in mutaties in de bestemmingsreserves van € 2,880 miljoen wordt in meer detail en per programma toegelicht in bijlage 1, pagina 117.

Hoofdpijnen exploitatieresultaat 2024	Begroting 2024 Initieel	Begroting 2024 na BW	Realisatie 2024	Vershil
Netto baten	157.378	156.678	156.153	-525
Netto lasten	171.535	170.735	164.850	5.885
Vershil voor mutatie Bestemmingsreserves	-14.157	-14.057	-8.697	5.360
Mutaties Bestemmingsreserves	2.365	3.186	306	-2.880
Exploitatieresultaat	-11.792	-10.871	-8.391	2.480

Tabel 15: Exploitatieresultaat 2024 (bedragen zijn in duizenden euro's, BW = begrotingswijziging)

Algemeen

De netto baten (netto belastingopbrengsten) € 525.000 nadeel.

Dit bedrag is het saldo van een voordeel van bij de watersysteemheffing (€ 148.000) en een nadeel van bij de zuiveringsheffing (€ 673.000). Zie pagina 88 voor uitgebreide toelichting.

De netto lasten (€ 5,885 miljoen) zijn lager dan begroot.

De netto lasten (€ 5,885 miljoen) zijn lager dan begroot. Dit bedrag is een saldo van:

1. lagere netto personeelslasten,
2. lagere overige kosten,
3. lagere rentekosten,
4. hogere afschrijvingskosten
5. hogere overige opbrengsten

ad 1. Lagere netto personeelslasten (€ 1,002 miljoen), saldo van lagere lasten en lagere opbrengsten:

Netto personeelslasten	Begroting na BW	Realisatie	Resultaat
Salariskosten vast personeel	73.169	62.906	10.263
Salariskosten Inhuur	6.479	10.766	-4.288
Totaal personeelskosten	79.647	73.672	5.975
Personeelsopbrengsten	-21.491	-16.517	-4.973
Netto personeelslasten	58.157	57.155	1.002

De lagere personeelskosten (€ 5,975 miljoen) worden veroorzaakt door niet ingevulde vacatures. Dit is het gevolg van de krappe arbeidsmarkt. Een deel van de vacatures is tijdelijk ingevuld met inhuurkrachten. Hierdoor is meer uitgegeven aan inhuurkosten dan begroot.

Lagere geactiveerde personeelslasten (€ 4,973 miljoen). De vacatures leiden er ook toe dat er minder personeelskosten zijn doorbelast aan projecten. Hierdoor is minder dekking gegenereerd. Dit betreft een incidentele en exogene overschrijding.

Ad. 2 Lagere overige kosten (€ 3,342 miljoen). Dit voordeel bestaat in hoofdlijnen uit:

- minder inzet van diensten van derden en minder uitgaven aan externe adviezen (€ 2,523 miljoen), een incidentele en endogene overschrijding,
- lagere kosten voor baggeren (€ 1,242 miljoen) als gevolg van het doorschuiven van werkzaamheden naar 2025, een incidentele en exogene overschrijding,
- lagere kosten voor elektra wegens de teruggave van energiebelasting over 2023 en 2024 (€ 0,800 miljoen), een incidentele en exogene overschrijding,
- en daartegenover meer kosten voor werkzaamheden voor derden in het kader van de Groen/Blauwe diensten (€ 380.000), een incidentele en exogene overschrijding,
- en meer effluentheffing in het kader van de Wet verontreiniging oppervlaktewater (WVO) aan waterschap Amstel Gooi en Vechtstreek (AGV), een structurele en exogene overschrijding,
- en tenslotte zijn overige personeelslasten hoger (€ 338.000), onder andere door hogere toevoeging aan voorziening personeel (exogeen en structureel) en meer inzet op preventie ziekteverzuim (endogeen en structureel).

Ad 3. Lagere rentekosten (€ 197.000) worden veroorzaakt door de lagere rente die de Europese Centrale Bank (ECB) heeft doorgevoerd op kortlopende krediet. Het rentepercentage is afgenomen tot 3,0 % tegen het eind van het jaar, en in januari 2025 zelfs naar 2,75% terwijl in de begroting 2024 rekening was gehouden met 3,50% voor het hele jaar. Dit betreft een incidentele en exogene overschrijding.

Ad. 4 Hogere afschrijvingskosten (€ 16.000) wordt veroorzaakt door twee ontwikkelingen met een tegengesteld effect, namelijk enerzijds minder gereed gemelde projecten, waardoor de afschrijvingstermijn naar 2025 is verschoven, met

€ 89.000 lagere afschrijvingskosten tot gevolg en anderzijds een inhaalafschrijving van € 105.000 die niet begroot was. Dit betreft in beide gevallen een incidentele en exogene afwijking.

Ad. 5 Hogere overige opbrengsten (exclusief loonsom) (€ 1,359 miljoen) worden veroorzaakt door meer geactiveerde bouwrente, omdat er minder projecten gereed zijn gemeld dan begroot, detachering van personeel, (een incidentele en exogene overschrijding) en meer opbrengsten uit grensoverschrijdend afvalwater en meer dividend van de Nederlandse Waterschapsbank (structurele en endogene overschrijdingen).

Verschil mutatie bestemmingsreserves (€ 2,880 miljoen, nadeel)

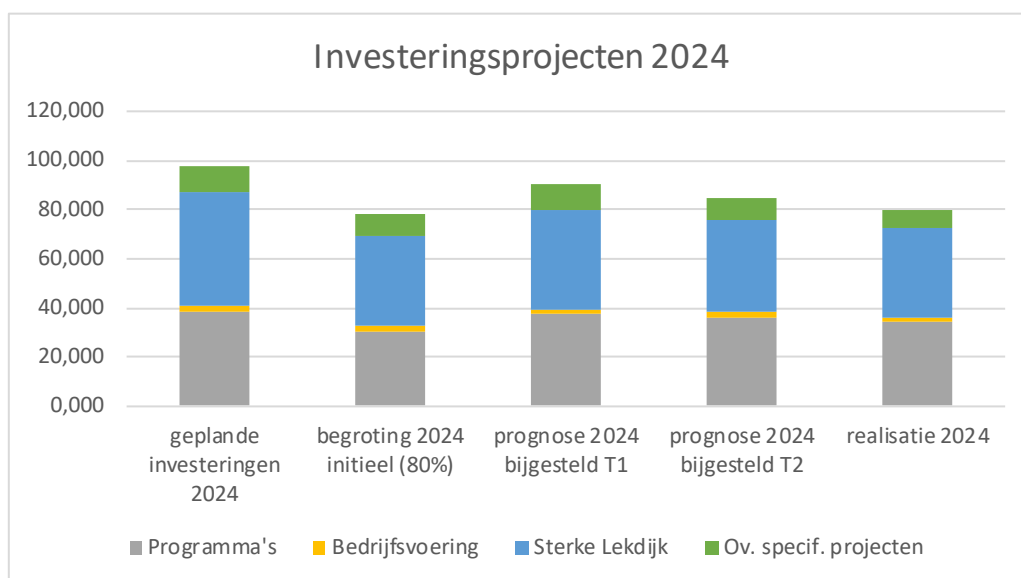
Per saldo wordt het exploitatieresultaat met € 2,880 miljoen verlaagd doordat er minder aan de bestemmingsreserves is onttrokken dan begroot (€ 2,244 miljoen) en er meer aan de bestemmingsreserves is toegevoegd dan begroot (€ 0,637 miljoen). Een onttrekking aan een bestemmingsreserve wordt zichtbaar in het exploitatieresultaat aan de opbrengstenkant. Als er minder wordt onttrokken aan een bestemmingsreserve, zijn er minder opbrengsten en verlaagt dat het exploitatieresultaat. Een toevoeging aan een bestemmingsreserve wordt zichtbaar aan de kostenkant. Als er meer aan een bestemmingsreserve wordt toegevoegd, verlaagt dat het exploitatieresultaat.

De lagere onttrekking aan een aantal bestemmingsreserves zijn hoofdzakelijk incidenteel van aard. De onttrekking aan de bestemmingsreserve voor de Impulsregeling Water in de Leefomgeving is € 1,296 miljoen lager dan begroot. Veel projecten van gemeenten die vanuit de Impulsregeling worden gefinancierd lopen uit naar volgend jaar doordat bewonersparticipatie trager verloopt en door tegenvallers in de uitvoering. De onttrekking aan de bestemmingsreserve Transitie is lager dan begroot (€ 0,640 miljoen) omdat de afdelingen zelf voldoende ruimte in hun loonsombudget hadden om de claims op te vangen die waren begroot. De onttrekking aan de bestemmingsreserve Baggeren was lager dan begroot (€ 0,819 miljoen), door lagere kosten als gevolg van verschuiving van werkzaamheden naar 2025. De hogere toevoeging betreft een toevoeging aan de bestemmingsreserve voor de Gekanaliseerde Hollandse IJssel, als gevolg van een vertraagde en niet begrote ontvangst van een KWA-subsidie na definitieve vaststelling.

6.2 Investerings

Algemeen

In onderstaande figuur treft u de investeringsuitgaven aan, zoals begroot en gerealiseerd in de jaarschijf 2024. In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan de investeringen die op een projectmatige manier worden gerealiseerd en die tot toekomstige afschrijvingskosten leiden.⁷

Figuur 32: Overzicht investeringsplanning en -uitgaven 2024

Het figuur laat zien dat de realisatie van alle projecten samen iets lager (€ 5,0 miljoen) is uitgekomen dan de bijgestelde tweede tertaal-prognose (viermaands-prognose).

Tabel 16 laat nog eens cijfermatig de realisatie per programma over 2024 zien en het realisatiepercentage ten opzichte van de vastgestelde begroting (na afslag voor over programmering). Het merendeel van de programma's realiseert rond of tegen 80%, met als uitschieters Zuiveringsbeheer en Bestuur, Middelen en Maatschappij (ICT).

⁷ Andere uitgaven zijn niet in deze selectie meegenomen, zoals bijvoorbeeld het buiten gebruik stellen van oude activa (waaronder sloop), kleinere niet-projectmatige inspanningen (zoals periodiek onderhoud aan het kantoorpand) en aan- en verkopen waar niet op wordt afgeschreven (gronden, met uitzondering van aankopen t.b.v. Sterke Lekdijk, vanwege de omvang). Dit betekent dat deze selectie een andere is dan de selectie die wordt gebruikt voor de weergave van de investeringen in de jaarrekening bij de staat van de materiële vaste activa (pagina 11).

Overzicht investeringsprojecten 2024
(bedragen x € 1.000,-)

Programma/ thema/ doelstelling/ project	Begroting 2024, initieel	Prognose 2024 T1	Prognose 2024 T2	Mutatie prognose	Vershil real. - T2 prognose	Prognose '24, bijgesteld	Realisatie 2024 t/m dec.	Vershil Real. t.o.v. T2	Real. '24 (% van initieel)
Zuiveringsbeheer	9.318	11.749	11.928	-259	-259	11.669	11.669	-259	125%
Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair	9.318	11.749	11.928	-259	-259	11.669	11.669	-259	125%
Watersysteembeheer	28.950	25.658	24.301	-1.745	-1.745	22.556	22.556	-1.745	78%
Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied	19.450	16.306	16.650	214	214	16.864	16.864	214	87%
Waterveilige leef- en werkomgeving	9.500	9.352	7.650	-1.959	-1.959	5.692	5.692	-1.959	60%
Totaal investeringsniveau programma's	38.268	37.407	36.228	-2.004	-2.004	34.225	34.225	-2.004	89%
Bestuur & Organisatie	2.750	1.830	1.907	-454	-454	1.452	1.452	-454	53%
Bestuur, Middelen en Maatschappij	2.750	1.830	1.907	-454	-454	1.452	1.452	-454	53%
Totaal bedrijfsvoeringsinvesteringen	2.750	1.830	1.907	-454	-454	1.452	1.452	-454	53%
Specifieke projecten									
rwzi Utrecht	2.500	2.546	2.546	-581	-581	1.965	1.965	-581	79%
GHIJ	1.256	1.347	1.347	-255	-255	1.092	1.092	-255	87%
KWA+ fase 1	7.200	6.100	5.519	-1.145	-1.145	4.374	4.374	-1.145	61%
Lekdijk	45.827	42.509	37.278	-560	-560	36.718	36.718	-560	80%
Totaal specifieke projecten	56.783	52.503	46.690	-2.542	-2.542	44.149	44.149	-2.542	78%
Overige projecten en overloop van vorig jaar	-	29	38	4	4	42	42	4	-
Totaal investeringen alle projecten	97.801	91.769	84.863	-4.996	-4.996	79.868	79.868	-4.996	82%
Begroting	78.241								
	(=80%)								
27. Grondaankopen Sterke Lekdijk*	9.303	1.500	1.500	4	4	1.504	1.504		16%
* Grondaankopen zijn geen investering. Vanwege de verbondenheid met project Sterke Lekdijk, wordt dit specifieke project toch getoond.									
Totaal subsidies en ontvangsten	31.338	34.558	31.021	16.113	16.113	47.134	47.134	16.113	150%

Tabel 16: Overzicht investeringsplanning en -uitgaven 2024

Toelichting:

Algemeen

Voor de begroting zijn projecten voor een bedrag van € 97,801 miljoen opgegeven. Dit is inclusief de grote projecten (Gekanaliseerde Hollandsche IJssel, Klimaatbestendige Water Aanvoervoorzieningen en Sterke Lekdijk). Over heel 2024 is voor € 79,868 miljoen aan investeringsuitgaven gerealiseerd, dit is 82% van de initiële begroting.

Als we rekening houden met de 20% afslag in verband met over programmering, is in de begroting een (norm- en taakstellend) investeringsvolume van € 78,241 miljoen vastgesteld. Dit komt overeen met een realisatie van 102% ten opzichte van de vastgestelde begroting.

Met overprogrammering wordt het volgende bedoeld. Op basis van ervaring, lukt het in de meeste jaren niet om de volledige investeringsbegroting te realiseren. Tijdens de 'Leerkring Realisatiegraad Investeringsprojecten' van de Unie van Waterschappen, bleek dit bij de meeste waterschappen het geval te zijn. Eén van de adviezen uit die Leerkring is deze 'overprogrammering' expliciet te maken. Dit doet HDSR door de cumulatieve investeringsbegroting van alle projecten, op totaalniveau, te verlagen met 20%. Zo blijft de doelstelling/ prognose van elk individueel project inzichtelijk, maar wordt op totaalniveau een realistischer begroting vastgesteld. Het effect hiervan is dat de liquiditeitsbegroting realistischer wordt, zodat HDSR niet teveel middelen aantrekt op de kapitaalmarkt. Op de belastingtarieven heeft het geen effect, omdat die worden gebaseerd op de kapitaallasten, die ontstaan na oplevering van de projecten.

De stijging van de prognose einde jaar bij de eerste tertaal rapportage (de viermaands voortgangsrapportage) is vooral toe te schrijven aan Sterke Lekdijk: de prognoses zijn verhoogd naar aanleiding van de recente kostenindexering, toevoeging bouwrente, hogere raming voor WAM. De verlaging van de prognose einde jaar bij de tweede tertaal rapportage komt ook primair voor rekening van Sterke Lekdijk: Sterke Lekdijk heeft de aanbevelingen uit van de KWINK-evaluatie doorgevoerd zoals het prioriteren en selecteren van de ambities, temporiseren en het creëren van duidelijkheid in de programma-organisatie.

Overprogrammering / bandbreedte van de ramingen

Zoals reeds in eerdere rapportages opgemerkt, de resultaten per thema/programma lopen veel minder uiteen dan in eerdere jaren en komen het afgelopen jaar 2% uit boven de vastgestelde begroting. Dit laat zien dat het percentage over programmering (20%) nog steeds realistisch is.

Realisatie 2024 per thema

De realisatie van de uitgaven overall is met 82% in lijn met de vastgestelde begroting. De realisatie bij de tweede tertaal rapportage over alle projecten bedroeg 57%, de ervaring dat de realisatie in het laatste tertaal van een jaar flink bijtrekt is opnieuw bewaarheid.

Overall beeld van de voortgang en uitgaven

De uitgaven voor Zuiveringsbeheer vallen relatief hoger uit doordat projecten duurder uitvallen en door aanpak van extra achterstallig onderhoud.

De relatief lage uitgaven voor Waterbeheer bij aan het einde van de zomer (door vertragingen in de realisatie van projecten en het doorschuiven van uitgaven naar 2025 onder invloed van externe factoren/omgeving) is ingelopen, de begroting is voor 2024 is vrijwel geheel gerealiseerd.

Het programma Duurzaamheid bevindt zich in een krachtenveld tussen ambities en zich snel ontwikkelende technische mogelijkheden, beschikbare fysieke ruimte en acceptatie door de omgeving, resp. economische haalbaarheid en betaalbaarheid. Het programma moet hierin nog een weg vinden en afwegingen maken. Enkele projecten (zonneparken, cellulose terugwinning) verlopen naar wens, andere zitten in de onderzoeksfase, lopen soms vertraging op of blijken niet haalbaar. De uitgaven blijven daardoor nog wel achter.

Om toekomstbestendig, technisch betrouwbaar en veilig te blijven is ICT is in 2023 overgegaan op 2 nieuwe, eigen datacenters. Daarna is dit jaar de gefaseerde vervanging van ICT-hardware en de inrichting van de nieuwe cloud-infrastructuur in gang gezet. De periodieke vervanging van verouderende centrale hardware en van devices voor ICT-gebruikers blijkt niet alleen in 2024, maar gespreid over 2024-2025 plaats te vinden. Daarnaast is dit jaar is vooral geïnvesteerd in datacenter infrastructuur om dit op het minimaal benodigde niveau voor VDI Next Generation te brengen. Door de gefaseerde vervanging bedragen de uitgaven de helft van de begroting.

Externe invloeden

Ook het afgelopen jaar bleven de prijzen op een hoog niveau. De financiële consequenties voor HDSR op dit moment lijken nog steeds vrij beperkt te zijn. De grootste prijsstijgingen lijken achter de rug te zijn en zijn inmiddels in projectramingen verwerkt. De prijzen blijven op een hoog niveau, prijsdalingen doen zich (nog) niet voor. Het primaire langere termijneffect bestaat dan ook uit hogere kapitaallasten door afschrijving van hogere kredieten.

Daarnaast zien we al langere tijd dat projecten met meer externe aspecten dan andere projecten te maken krijgen met vertragingen en daardoor verschuivingen van uitgaven. Deze externe aspecten bestaan uit omgevingsinvloeden (omwonenden en andere belanghebbenden), vergunningstrajecten die langer dan verwacht lopen waardoor planningen lastig zijn te halen, weersinvloeden etc. Dit geldt voor bepaalde projecten meer dan voor andere maar in de praktijk worden Waterbeheer, Sterke Lekdijk en duurzaamheidsprojecten met een externe oriëntatie hier meer mee geconfronteerd dan andere domeinen. Vaak geldt dat dit niet zozeer leidt tot hogere kosten maar tot verschuivingen in de uitgaven naar latere jaren. Ook in 2024 zien we dit zich voordoen.

Sterke Lekdijk

Voor het project Sterke Lekdijk was 2024 een bijzonder jaar. Enerzijds in december de oplevering en overdracht van de asset Salmsteke conform planning en binnen het krediet. Een mooi resultaat voor het pilotproject van Sterke Lekdijk. Anderzijds het uitvoeren van de aanbevelingen uit de KWINK-evaluatie van december 2023. De aanbevelingen betreffen onder andere het prioriteren en selecteren van de ambities, temporiseren en het creëren van duidelijkheid in de programma-organisatie. Dit heeft geleid tot scherpe keuzes die het directieteam Sterke Lekdijk heeft gemaakt met betrekking tot een aantal deelprojecten. Omdat de afgelopen

tijd is gebleken dat voor een aantal deelprojecten de scope met betrekking tot waterveiligheid significant is teruggelopen, heeft het directieteam besloten om de oorspronkelijke deelprojecten Culemborgse veer - Beatrix sluis (CUB), Irenesluis – Culemborgse veer (ICU) en een deel van Jaarsveld – Vreeswijk (JAV)/Jaarsveld Klaphek (JAK) samen te voegen tot één nieuw deelproject. Dit deelproject gaat vanaf de realisatiefase verder onder de naam Nieuwegein - Eiland van Schalkwijk (NES). Door dit besluitvormingsproces en de uitwerking hiervan in projectplannen hebben de betrokken deelprojecten vertraging opgelopen en dit jaar minder uitgegeven. Het gaat hier dus om een verschuiving van de uitgaven. Verder blijken planuitwerkingen (de fase waar de meeste deelprojecten zich nu in bevinden) meer tijd te kosten waardoor de realisatiefases opschuiven. Oorzaken zijn noodzakelijk extra onderzoek en ontwerp, tijd om ramingen binnen de taakstellende kredieten te brengen en langere doorlooptijden van procedures door onvoldoende capaciteit bij het bevoegd gezag.

Totaal investeringsniveau taken

De in het volgende vermelde percentages zijn die ten opzichte van de vastgestelde begroting, dus in inclusief de afslag voor over programmering van 20%. Om een overvloed aan cijfers te vermijden zijn vooral afwijkingen en bijzonderheden verklaard en is ervan afgezien bij elk project concrete realisatiecijfers te vermelden. De cijfers zijn opgenomen in bijlage 1 Overzicht investeringsprojecten 2024.

Thema Zuiveringsbeheer

Programma Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair

Het programma heeft 125% van de vastgestelde jaarschijf gerealiseerd.

Doelstelling Bouw en verwerving, onderhoud en beheer van RWZI's

Het grootste project binnen dit programma is het voortrollend GOP Zuiver. De kosten van enkele projecten zijn dit jaar wat hoger uitgevallen dan verwacht en er is extra achterstallig onderhoud aangepakt. Concreet gaat het om de procesautomatisering van RWZI Woerden (prijsstijgingen in de markt voor procesautomatisering), restwerkzaamheden die niet uitgesteld konden worden bij RWZI Zeist, sliboptimalisatie bij RWZI Leidsche Rijn. Daardoor is de jaarschijf overschreden. Opgeleverd zijn de uitbreiding van de geurbehandeling bij RWZI Nieuwegein, groot onderhoud RWZI Rhenen, rioolgemaal Rhenen en rioolgemaal Cothen. De prijsstijgingen kunnen binnen de post onvoorzien worden opgevangen, naar verwachting wordt het krediet niet overschreden.

Het project Medicijnresten uit water voor RWZI Woerden heeft vertraging opgelopen in verband met een heroverweging op de toe te passen techniek en de publicatie van een nieuwe EU-richtlijn stedelijk afvalwater. Ook de voorbereiding op de bouwteamfase heeft meer tijd gekost. De aanbesteding voor de bouwteam- en realisatiefase is inmiddels gegund zodat er meer voortgang kan worden gemaakt. Bij de tertiaire rapportages is de prognose voor dit jaar al aanzienlijk bijgesteld, de realisatie is door de vertragingen heel laag. De huidige planningen en ramingen worden mede met input van kennis van de bouwteampartner aangescherpt.

De voorbereiding voor de renovatie/nieuwbouw van RWZI Zeist daarentegen heeft het uitwerken van het VO door het innovatieve en iteratieve proces veel meer inzet gekost dan gepland. Er is ook werk naar voren gehaald om vóór eind 2027 te voldoen aan de aangescherpte eisen voor de KRW-richtlijn. De uitgaven komen ruim boven het dubbele van de jaarschijf uit, maar de prognose einde werk blijft binnen het krediet.

De vernieuwing van de RWZI Nieuwegein is/wordt een ambitieus, complex en omvangrijk project. Een goede voorbereiding is essentieel, er is daarom extra tijd genomen om de project/programma-organisatie, aansturing, etc. goed in te richten. Daarom zijn er nog geen uitgaven gedaan.

Doelstelling Duurzaamheid

Met betrekking tot duurzaamheid zijn 2 projecten actief: Zonneparken resp. Cellulose terugwinning en opwerking.

Zonneparken: Het onderzoek op RWZI Driebergen is afgerond en kan worden vertaald naar een aanvraag voor een voorbereidingskrediet. Voor RWZI Lopik is een korte studie gedaan, waaruit een kansrijk project naar voren is gekomen. De uitgaven zijn lager uitgevallen dan begroot.

Cellulose terugwinning: De installatie voor Cellulose terugwinning en opwerking is gebouwd en getest. In de uitgebreide aanloopperiode zijn diverse knelpunten in de installatie verholpen, waaronder het wegnemen van geur- en geluidsoverlast. In december is de installatie weer gestart, de Prestatie Garantie Test is doorgeschoven naar begin 2025.

Thema Watersysteembeheer

Programma Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied

Het programma heeft 87% van de vastgestelde jaarschijf gerealiseerd.

Doelstelling Instandhouden

Veruit het grootste project hier is GOP Watersystemen. In 2024 moesten binnen een groot deel van de renovatie opdrachten de kosten naar boven bijgesteld worden door hogere kostprijzen en onvoorzien meerwerk. Illustratief hiervoor is de renovatie Brug en Sluis Bodegraven met een significantie (maar deels project specifieke) kostenverhoging. Deze verhogingen in uitgaven komen veelal door inflatie, een inhaalslag van werkzaamheden en noodzakelijke projectscope uitbreiding. In samenwerking met assetmanagement is het aantal renovatieprojecten teruggebracht en wordt achterstallig onderhoud vaker via regulier onderhoud aangepakt.

Ter vervanging van Groot materieel WB zouden 3 noodpompen worden aangeschaft. Deze aanschaf is vooruitgeschoven omdat nut en noodzaak van deze noodpompen in samenspraak met de Calamiteitenorganisatie nader wordt beoordeeld.

Het project Huisvesting buitendiensten is vertraagd door aanpassingen in het ontwerp als gevolg van te hoge kosten en onderhandeling met de aannemer hierover.

Doelstelling Verbeteren/Vernieuwen

Voor Gebiedsplannen Oost ging in 2024 primair de aandacht uit naar heroriëntatie en besluitvorming over het vervolg van maatregelen op het Eiland van Schalkwijk. Het AB heeft eind 2024 besloten van het project Spoorloot af te zien vanwege te grote risico's en de bypass en verbreding van de Marckenburgerwetering 'on hold' te zetten in verband met de fors toegenomen raming en vraagtekens bij nut en noodzaak. Als gevolg hiervan zijn de uitgaven laag.

Bij Gebiedsplannen West daarentegen zijn de uitgaven in 2024 flink hoger dan begroot. Binnen deelproject Bodegraven Noord is extra capaciteit ingezet op het bruggen project en zijn meer bruggen vervangen dan was voorzien. Dit betreft werk dat eerder dan gepland is uitgevoerd. De Prognose Einde Werk (2026) komt op basis van de laatste inzichten lager uit dan het beschikbare krediet. Binnen RWP De Tol worden minder maatregelen uitgevoerd dan was voorzien en binnen RWP Bodegraven zorgt de eigen bijdrage van de bruceigenaren voor de onderschrijding.

Doelstelling Beperking gevolgen klimaatverandering

Hieraan wordt invulling gegeven door de projecten Toekomstbestendig watersysteem en Inlaatwerk KR VRAM. Voor Toekomst bestendig watersysteem wordt het project 'Waterberging en -doorvoer Willeskop' in samenwerking met Staatsbosbeheer en gemeenten uitgevoerd. De werkzaamheden zijn iets vertraagd en facturatie door de aannemer loopt achter, de uitgaven verschuiven daardoor voor een flink deel door naar 2025.

Inlaatwerk KR VRAM (KR VRAM: Kromme Rijngebied Verbeterde Rivier Aanvoer Mogelijkheid) heeft als doel verbeteren van de waterinlaat naar de Kromme Rijn. De verkenningsfase is afgerond. De aanbesteding en gunning voor de aannemer voor de nu volgende planfase als bouwteam is succesvol afgerond.

Doelstelling Waterkwaliteit

Het project KRW Synergie LG is inhoudelijk gereed en financieel afgewikkeld. Het opvolgende project KRW 3^e planperiode 2022-2027 heeft dit jaar nieuwe vispassages gerealiseerd bij Gemaal Galecop, bij gemaal Rapijnen en bij het nieuw ingerichte natuurgebied Willeskop. Tevens zijn bij Willeskop en langs de Lange Vliet natuurvriendelijke oevers gerealiseerd. Er is dit jaar iets meer uitgegeven dan begroot, m.n. door prijsstijgingen van vispassages, het project blijft naar verwachting binnen het krediet.

Programma waterveilige leef- en werkomgeving

Het programma heeft 60% van de vastgestelde jaarschijf gerealiseerd.

Doelstelling Waterkeringen voldoen aan de normen

GOP Regionale waterkeringen (GOP RWK) is binnen dit programma het omvangrijkste project. Project Willeskop heeft vertraging opgelopen van enkele maanden vanwege een klachtenprocedure in het aanbestedingstraject. Hierdoor verschuift een deel van de uitgaven van 2024 naar 2025. Daarnaast wordt door meevallers in de projecten Korenmolenvliet-(Dwars)damweg en project Lopikerweteringkade wordt minder uitgegeven. Per saldo is als gevolg hiervan maar de helft van de jaarschijf uitgegeven. Berekeningen hebben uitgewezen dat de scope van het nog uit te voeren project IJsselkade kan vervallen, daardoor valt de prognose einde werk lager uit. Dit 'oude' GOP kan dan in 2026 worden afgesloten.

Het Voortrollend GOP RWK v.a. 2023 volgt het GOP RWK wordt op termijn op. Het Voortrollend GOP RWK is vooral bezig met de voorbereiding van projecten: de tweede toetsronde waterveiligheid is in 2024 afgerond. Aan de hand van de uitkomsten hiervan is de scope geactualiseerd en is de planning op basis van urgentie (waterveiligheidsrisico's) aangepast. Binnen het Voortrollend GOP RWK is project voorboezemkade gemaal Benschop in uitvoering. Daarnaast loopt de voorbereiding van project Hollandse Kade. Het project Bodegraafse deel van de Meijkade wordt in samenwerking met de gemeente Bodegraven gerealiseerd. De gemeente heeft besloten het project door te schuiven naar 2025, hierdoor schuiven ook de werkzaamheden en uitgaven van HDSR door naar 2025. Ook hier is maar de helft van de jaarschijf uitgegeven, de prognose einde werk blijft ongewijzigd.

GOP Primaire waterkeringen wordt uitgevoerd onder regie van project Sterke Lekdijk (zie aldaar). De aldaar gerealiseerde kosten worden aan dit project doorbelast. In 2024 is de waterpoort in de coupure in de Beermuur in Wijk bij Duurstede gerenoveerd. De laatste uitgaven van dit project vinden naar verwachting plaats in 2025, het betreft de werkzaamheden samen met Sterke Lekdijk voor deelproject WAM.

Dijkverbetering Gekanaliseerde Hollandsche IJssel-Noord: als aanloop naar de realisatiefase is het integraal vergunningenontwerp opgesteld en is de marktbenadering strategie voor de realisatiefase uitgewerkt. Na consultatie heeft de commissie SKK geadviseerd om een deel van de synergiekansen verder uit te werken in het ontwerp.

Bestuur en Organisatie

Programma Bestuur, middelen en maatschappij

Het gerealiseerde investeringsniveau is van het programma op 53% uitgekomen. De onderschrijding wordt hieronder toegelicht.

Doelstelling Routine investering bedrijfsvoering

ICT vervanging hardware: er zijn nieuwe servers aangeschaft om de datacenter infrastructuur op het minimaal benodigde niveau voor VDI Next Generation te krijgen. Vervanging van grafische kaarten t.b.v. de ArcGIS-update is uitgesteld in afwachting van de performance van de nieuwe VDI. De uitgaven schuiven daarom voor de helft door naar 2025.

Hoofdgebouw inrichting: de vervanging van de audiovisuele middelen in de AB-zaal is afgerond en het project is opgeleverd. Het krediet voor het vervangen van meubilair is door het college vrijgegeven en wordt niet meer dit jaar maar in 2025 besteed.

Totaal investeringsniveau specifieke projecten

De specifieke projecten samen hebben 78% van de vastgestelde jaarschijf gerealiseerd.

RWZI Utrecht

Herinrichting RWZI Utrecht: dit jaar is de bouw van het zonnepark is voor zo'n 3/4e deel gerealiseerd, begin 2025 zal het project worden afgerond. In overeenstemming met het plantseizoen wordt het ecologisch deel

van het project in de eerste helft van 2025 afgerond. Door een meevallende aanbesteding kan het project zelfs zo'n € 0,7 miljoen lager dan het krediet worden afgesloten. De realisatie bedraagt 79%.

Gekanaliseerde Hollandsche IJssel

Gekanaliseerde Hollandsche IJssel Oevers: voor de oeveropgave bij Park Oudegein is planfase nagenoeg afgerond en wordt binnenkort de aanbestedingsprocedure gestart. Voor de oeveropgave in Hekendorp loopt nu de planfase. In het najaar van 2024 is een nieuwe kredietaanvraag (€ 12,875 miljoen) toegekend voor achterstallig onderhoud aan de oevers van de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel. De realisatie in 2024 bedraagt 87% van de jaarschijf.

Klimaatbestendige Water Aanvoorzieningen (KWA+)

Het laatste project binnen KWA+ is Lopikerwaard. Polsbroek is daarin het laatste traject: de werkzaamheden zijn vrijwel geheel uitgevoerd. Door de natte omstandigheden in het najaar heeft het project werkzaamheden moeten uitstellen, de laatste werkzaamheden worden begin 2025 uitgevoerd. Hierna kan het project worden afgerond en opgeleverd. De realisatie in 2024 bedraagt 61% van de jaarschijf, het project wordt ruim binnen het krediet gerealiseerd.

Sterke Lekdijk

De overall financiële realisatie voor het project Sterke Lekdijk over 2024 bedraagt 80%. De scope van Sterke Lekdijk is dit jaar verder verlaagd naar 37,7 km (van de oorspronkelijke 54,9 km). Op dit moment voldoet dus 17,2 km (31%) aan de waterveiligheidsnormen. De ramingen en de Prognose Einde Werk (PEW) voor het gehele project zijn dit jaar bijgesteld met ramingen voor indexatie en bouwrente. Ook na deze bijstelling is er aanhoudende opwaartse druk op de PEW.

Voor een aantal deelprojecten van Sterke Lekdijk geldt dat in 2024 gewerkt is aan zowel de planfase als de (voorbereiding van de) realisatiefase. Daarbij is in een aantal gevallen in de planfase reeds gewerkt aan en kosten gemaakt voor de realisatiefase. De kosten die in de planfase ten behoeve van de realisatiefase zijn gemaakt, zullen worden overgeboekt maar dat kan pas na afronding van de planfase. Omdat er in deze gevallen een geleidelijke overgang tussen de fases is, worden deze gezamenlijk toegelicht en wordt er geen realisatiepercentage per deelproject of fase vermeld.

Amerongen – Wijk bij Duurstede (realisatiefase)

De planfase is afgerond, er zijn alleen nog nagekomen facturen geboekt. Er wordt nu gewerkt aan de voorbereiding van de realisatiefase, de start is om verschillende redenen (onder andere challenges en inzet van een expert team om tot de noodzakelijke verlaging van de raming voor de realisatie te komen) vertraagd. Daarnaast zijn verschillende aanvullende onderzoeken uitgevoerd op het gebied van verkeer en ecologie. Als gevolg hiervan is maar iets meer dan de helft van de jaarschijf uitgegeven. HWBP heeft de subsidie voor de realisatiefase verstrekt.

Salmsteke (realisatiefase)

Salmsterke heeft als eerste project van Sterke Lekdijk in december 2024 z'n 2 km veilige dijk conform planning opgeleverd en overgedragen. Het project is € 0,46 miljoen lager dan het krediet opgeleverd als gevolg van een meevaller in betaalde bouwrente.

Culemborgse Veer – Beatrixsluis (planfase en realisatiefase)

Door het directieteam Sterke Lekdijk is besloten deelproject CUB samen te voegen met NIC en ICU, de planfase van CUB ligt hiermee stil totdat NIC en ICU op gelijk ontwerp-niveau zijn gekomen. Deze 3 projecten gaan samen in de realisatie verder onder de naam Nieuwegein - Eiland van Schalkwijk (NES).

Salmsteke – Schoonhoven (planfase en realisatiefase)

In de planfase zijn wijzigingen in het ontwerp zijn per dijktraject besproken met de bewoners. Door strakkere sturing op de planning door HWBP zijn mogelijkheden voor versnellingsopties beoordeeld waardoor de subsidie aanvraag tijdig kan worden ingediend. De planfase loopt door tot in 2027, na afronding van de planfase start de realisatiefase. De kosten die nu binnen de realisatiefase worden gemaakt hebben betrekking

op innovatie. De veldproef die binnen Salmsteke is uitgevoerd voor de doorontwikkeling van de innovatie Prolock wordt in de realisatiefase van SAS toegepast.

Jaarsveld – Klaphek (planfase)

De subsidie voor de planfase is door het HWBP verstrekt en uitgekeerd. Het concept ontwerp projectbesluit en MER zijn afgerond en gedeeld met bevoegd gezag voor review. De review van de conceptring van het vergunningenontwerp heeft tot kritische beschouwing van de ontwerpkeuzes geleid. Het verwachte eindjaar voor JAK is gewijzigd in verband met aanpassing van de programmering Sterke Lekdijk.

Irenesluizen – Culemborgse Veer (planfase)

Door samenvoeging van de projecten NIE, ICU en CUB is het projectteam opnieuw samengesteld en opgestart. Daardoor is de planfase later dan gepland begonnen. Als gevolg hiervan bedragen de uitgaven de helft van wat gepland was. Ook voor ICU heeft HWBP de subsidie voor de planfase beschikt.

Innovatie

Op Salmsteke en WAM is een maakbaarheidsproef gedaan voor langere kunststof damwanden. De resultaten waren positief, dit vergroot de mogelijkheden van landelijke toepassing. Er is positieve besluitvorming voor Mixed In Place onderweg, voor Grof Zand Barrière (GZB) is subsidie aangevraagd en voor de innovatie Bentonietmat is een positief besluit genomen voor toepassing. Onderzoeken met betrekking tot SoSeal zijn stopgezet. Met betrekking tot het HWBP-platform Kennis en Innovatie (KIA) heeft het directieteam besloten niet het gehele ontwikkelplan voor GZB maar alleen het KIA-deel uit te voeren. De subsidie-aanvraag hiervoor is ingediend.

Programma Team

De uitgaven zijn in lijn met de jaarschijf. Het is ook dit jaar niet gelukt om met HWBP tot afspraken te komen over verdere subsidiëring van het programma team: sterker nog, de subsidiabiliteit van het programma-team staat bij HWBP ter discussie. Wel lijkt de samenwerking met HWBP beter te verlopen.

GOP Primaire keringen 2023-2029

GOP Primaire keringen wordt uitgevoerd onder regie van project Sterke Lekdijk. De opgave voor GOP Primaire keringen is toegenomen als gevolg van de neerwaartse bijstelling van de veiligheidsopgave van Sterke Lekdijk. Maar omdat de grotere scope het beschikbare krediet ruim overstijgt is de scope aan het beschikbare krediet aangepast. De uitgaven zijn dit jaar lager uitgevallen als gevolg van vertraging in de planuitwerking van WAM.

Grondverwerving

De voortgang in de grondverwerving is volgend op de voortgang in de planfasen van de deelprojecten van Sterke Lekdijk. Voor WAM en CUB lopen de gesprekken met eigenaren zowel waar wel als waar geen waterveiligheidsopgave is. De overleggen zijn erop gericht om minnelijke overeenstemming te bereiken. Voor JAK en SAS zijn het ruimtebeslag en de maatregelen bepaald en is de grondverwerving gestart. Bij deeltraject NIC is de grondverwerving administratief in voorbereiding. Bij deeltraject ICU vinden gesprekken met een aantal grondeigenaren plaats op initiatief van deze eigenaren, vooruitlopend op de geplande keukentafel-gesprekken. Door de aangepaste planning van SAS en JAK is de grondverwerving hiervoor ook opgeschoven. Daarnaast is het passeren van een aantal akten op verzoek van de betreffende grondeigenaren doorgeschoven naar 2025. De uitgaven voor grondverwerving zijn dit jaar dan ook fors lager dan gepland.

Subsidies en ontvangsten

In 2024 is voor ca. € 16 miljoen meer aan subsidies ontvangen dan voor het jaar is begroot. Dit kan verklaard worden door subsidie ontvangsten voor project Sterke Lekdijk die in de praktijk een afwijkende fasering kende dan verwacht. Het bedrag is op hoofdlijnen een saldo van enerzijds vertraagde uitkering van subsidies uit 2023 die in 2024 vielen en anderzijds delen van subsidies die in 2025 werden verwacht maar al in 2024 werden uitgekeerd.

Kredietoverschrijdingen

Overzicht (dreigende) kredietoverschrijdingen ultimo 2024

(bedragen x € 1.000,-)

Project	Krediet	Gerealiseerde overschrijding	Prognose (€) uiteindelijke overschrijding	Prognose (%) uiteindelijke overschrijding	Prognose T2 2024
1. GOP Zuiver	50.991	-	-	0,0%	3,4%
7. GOP Watersystemen	68.414	-	-	0,0%	5,2%
x. Oevers KRW 2016-2021	1.590	-	(67)	-4,2%	-4,2%
x. Vispassage KRW 2016-2021	2.575		(15)	-0,6%	-0,6%
x. Syn. LG KRW 2016-2021	1.110		114	10,2%	9,8%
19. GHIJ Noord & Waaiersluis	10.070	-	109	1,1%	0,0%
22. Herinrichting rwzi Utrecht	5.100	-	-	0,0%	38,5%
23. GHIJ Oevers	21.125	-	-	0,0%	0,1%
Vidente: voorspellende monitoringstool watersysteem	275	-	-	0,0%	3,4%

Tabel 17: Overzicht (dreigende) kredietoverschrijdingen ultimo 2024

Toelichting

- GOP Zuiver: Bij de jaarlijkse bijstelling van het krediet is de (dreigende) kredietoverschrijding meegenomen.
- GOP watersystemen: Bij de jaarlijkse bijstelling van het krediet is de (dreigende) kredietoverschrijding meegenomen.
- Synergie LG 2016-2022: in november 2022 heeft het AB ingestemd met een kredietoverschrijding van €140.000 op het cumulatieve KRW-project 2016-2021. De huidige prognose van €114.000 overschrijding past hierbinnen.
- Gekanaliseerde Hollandsche IJssel Noord & Waaiersluis: Het betreft hogere kosten voor het opstellen van het vergunningenontwerp. De prognose is een relatief kleine overschrijding. Nadere uitwerking vindt plaats en indien nodig zal separate besluitvorming worden voorbereid.
- Herinrichting RWZI Utrecht: bij de T2-rapportage is een foutieve veel te hoge prognose einde werk opgegeven. Dit is nu hersteld.
- Gekanaliseerde Hollandsche IJssel Oevers: eind 2024 is aanvullend krediet toegekend. De (minimale) dreigende kredietoverschrijding door inflatiecorrectie is hierin meegenomen.
- Vidente: dit project is afgeboekt ten laste van de exploitatie.

Overzicht investeringsprojecten 2024
(bedragen x € 1.000,-)

Programma/ thema/ doelstelling/ project	Begroting 2024, initieel	Prognose 2024 T1	Prognose 2024 T2	Mutatie prognose	Prognose '24, bijgesteld	Realisatie 2024 t/m dec.	Vershil real. - T2 prognose	Vershil Real. t.o.v. T2	Real. '24 (% van initeel)
Zuiveringsbeheer	9.318	11.749	11.928	-259	11.669	11.669	-259	-259	125%
Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair	9.318	11.749	11.928	-259	11.669	11.669	-259	-259	125%
<i>Bouw en verwerving, onderhoud en beheer van rwzi's</i>									
1. GOP Zuiver	6.725	7.542	8.200	-528	7.672	7.672	-528	-528	114%
2. Medicijnresten uit water Woerden	493	170	71	-31	39	39	-31	-31	8%
3. Renovatie/ Nieuwbouw rwzi Zeist	1.300	2.650	2.650	723	3.374	3.374	723	723	260%
4. Aanpassing/ uitbreiding rwzi Nieuwegein	500	100	30	-30	-	-	-30	-30	0%
<i>Duurzaamheid</i>									
5. Zonneparken	100	53	48	1	48	48	1	1	48%
x. Cellulose terugwinning en opwerking	-	1.034	929	-439	490	490	-439	-439	-
6. Hoofdgebouw duurzaam	200	-	-	-	-	-	-	-	0%
x. Duurz. Renov. Bedrijfsgebouwen Zuiver	-	200	-	46	46	46	46	46	-
Watersysteembeheer	28.950	25.658	24.301	-1.745	22.556	22.556	-1.745	-1.745	78%
Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied	19.450	16.306	16.650	214	16.864	16.864	214	214	87%
<i>Instandhouden</i>									
7. GOP Watersystemen	6.000	5.800	6.666	755	7.421	7.421	755	755	124%
8. Vervanging groot materieel UV	200	0	150	-150	0	0	-150	-150	0%
9. Huisvesting buitendiensten	3.456	750	749	-184	565	565	-184	-184	16%
<i>Verbeteren</i>									
10. Gebiedsplannen Oost (cumulatief)	800	808	370	-144	226	226	-144	-144	28%
11. Gebiedsplannen West (cumulatief)	2.000	3.000	2.500	1.078	3.578	3.578	1.078	1.078	179%
12. Gebiedsgerichte projecten	1.000	150	50	-50	-	-	-50	-50	0%
<i>Beperking gevolgen klimaatverandering</i>									
13. Toekomstbestendig Watersysteem	3.800	3.500	3.000	-791	2.209	2.209	-791	-791	58%
14. Inlaatwerk KR VRAM	500	461	463	24	487	487	24	24	97%
<i>Waterkwaliteit</i>									
x. Syn. LG KRW 2016-2021	-	144	118	4	122	122	4	4	-
15. KRW 3e planperiode 2022-2027	1.694	1.693	2.584	-329	2.255	2.255	-329	-329	133%
Watervrije leef- en werkomgeving	9.500	9.352	7.650	-1.959	5.692	5.692	-1.959	-1.959	60%
<i>Waterkeringen voldoen aan de normen (wettelijk/ provinciaal/ HDSR)</i>									
16. GOP regionale waterkeringen	7.000	7.000	5.200	-1.702	3.498	3.498	-1.702	-1.702	50%
17. Voortrollend GOP RWK va 2023	900	750	750	-300	450	450	-300	-300	50%
18. GOP Primaire waterkeringen	100	100	200	-65	135	135	-65	-65	135%
19. GHJ Noord & Waaiersluis	1.500	1.502	1.500	109	1.609	1.609	109	109	107%
Totaal investeringsniveau programma's	38.268	37.407	36.228	-2.004	34.225	34.225	-2.004	-2.004	89%
Bestuur & Organisatie	2.750	1.830	1.907	-454	1.452	1.452	-454	-454	53%
Bestuur, Middelen en Maatschappij	2.750	1.830	1.907	-454	1.452	1.452	-454	-454	53%
<i>Routine - investering Bedrijfsvoering</i>									
20. ICT Hardware	2.400	1.263	1.340	-107	1.233	1.233	-107	-107	51%
21. Hoofdgebouw inrichting	350	567	567	-347	219	219	-347	-347	63%
Totaal bedrijfsvoeringsinvesteringen	2.750	1.830	1.907	-454	1.452	1.452	-454	-454	53%
Totaal investeringen (excl. specifieke projecten)	41.018	39.238	38.135	-2.458	35.677	35.677	-2.458	-2.458	87%
Programma/ thema/ doelstelling/ project	Begroting 2024, initieel	Prognose 2024 T1	Prognose 2024 T2	Mutatie prognose	Prognose '24, bijgesteld	Realisatie 2024 t/m dec.	Vershil real. - T2 prognose	Vershil Real. t.o.v. T2	Real. '24 (% van initeel)
Specifieke projecten									
<i>rwzi Utrecht</i>	2.500	2.546	2.546	-581	1.965	1.965	-581	-581	79%
22. Herinrichting rwzi Utrecht	2.500	2.546	2.546	-581	1.965	1.965	-581	-581	79%
<i>GHJ</i>	1.256	1.347	1.347	-255	1.092	1.092	-255	-255	87%
23. GHJ Oevers	1.256	1.347	1.347	-255	1.092	1.092	-255	-255	87%
<i>KWA+ fase 1</i>	7.200	6.100	5.519	-1.145	4.374	4.374	-1.145	-1.145	61%
24. KWA stap 1	7.200	6.100	5.519	-1.145	4.374	4.374	-1.145	-1.145	61%
<i>Lekdijk</i>	45.827	42.509	37.278	-560	36.718	36.718	-560	-560	80%
25. Project Sterke Lekdijk	42.427	41.105	35.875	-939	34.936	34.936	-939	-939	82%
<i>25a. Amerongen - Wijk bij Duurstede</i>	8.200	3.848	3.814	1.501	5.316	5.316	1.501	1.501	65%
<i>25b. Salmsteke</i>	9.313	9.933	9.911	130	10.041	10.041	130	130	108%
<i>25c. Culemborgse Veer - Beatrixsluis</i>	5.928	8.465	6.457	-328	6.129	6.129	-328	-328	103%
<i>25d. Salmsteke - Schoonhoven</i>	6.746	5.039	4.146	-481	3.665	3.665	-481	-481	54%
<i>25e. Jaarsveld - Klaphek</i>	5.000	5.789	5.433	-322	5.110	5.110	-322	-322	102%
<i>25f. Nieuwegein - Irenesluizen - Culemborgse Veer</i>	4.125	4.533	2.614	-556	2.058	2.058	-556	-556	50%
<i>25g. Programmteam</i>	3.115	3.500	3.500	-882	2.618	2.618	-882	-882	84%
26. Nieuw GOP PWK va 2022	3.400	1.404	1.404	379	1.782	1.782	379	379	52%
Totaal specifieke projecten	56.783	52.503	46.690	-2.542	44.149	44.149	-2.542	-2.542	78%
<i>Overige projecten en overloop van vorig jaar</i>	-	29	38	4	42	42	4	4	-
Totaal investeringen alle projecten	97.801	91.769	84.863	-4.996	79.868	79.868	-4.996	-4.996	82%
<i>Bedragen zijn in duizenden Euro's</i>	80% = 78.241	bijgesteld							
27. Grondaankopen Sterke Lekdijk*	9.303	1.500	1.500	4	1.504	1.504	4	4	16%
* Grondaankopen zijn geen investering. Vanwege de verbondenheid met project Sterke Lekdijk, wordt dit specifieke project toch getoond.									
Totaal subsidies en ontvangsten	31.338	34.558	31.021	16.113	47.134	47.134	16.113	16.113	150%

Tabel 18: Overzicht investeringsprojecten 2024

6.3 Belastingen

Watersysteemheffing Ingezetenen

Tabel: Netto bijdrage per belastingcategorie					
Belastingopbrengsten	Begroting 2024	Begroting 2024 na BW	Realisatie 2024	Resultaat 2024	
Watersysteemheffing Ingezetenen	37.093	37.293	37.236	-56	N
Watersysteemheffing Gebouwd	45.283	45.783	45.846	63	V
Watersysteemheffing Overig ongebouwd	6.698	6.898	6.985	87	V
Watersysteemheffing Natuur	83	83	86	3	V
Verontreinigingsheffing	220	220	270	51	V
Subtotaal Watersysteemheffing en Verontreinigingsheffing	89.376	90.276	90.424	148	V
Subtotaal Zuiveringsheffing	68.002	66.402	65.729	-673	N
Totaal netto bijdrage	157.378	156.678	156.153	-525	N

Tabel 19: Netto bijdrage per belastingcategorie

Bedragen zijn in € 1.000 (V = voordelig, N = nadelig).

* De belastingopbrengsten Verontreinigingsheffing dienen als dekking van kosten van de watersysteemheffing.

Toelichting

Algemeen

Voor de heffing en invordering van de waterschapsbelasting neemt HDSR deel aan de belastingsamenwerking BghU.

Het resultaat op de belastingopbrengsten is het verschil tussen de gerealiseerde belastingopbrengsten en de begrote belastingopbrengsten na de 2^e Begrotingswijziging. Zowel op basis van de eerste voortgangsrapportage van BghU (t/m mei) als de 2^e voortgangsrapportage (t/m augustus) zijn, als onderdeel van de 1^e en 2^e Begrotingswijzigingen, bijstelling van de begrote belastingopbrengsten gedaan. Bij het verklaren van de afwijkingen speelt dit mee omdat in deze jaarrekening de verschillen ten opzichte van de gewijzigde begroting worden toegelicht.

Watersysteemheffing (€ 148.000 voordeel t.o.v. de gewijzigde begroting)

De totale netto-belastingopbrengsten voor de watersysteemheffing zijn € 1,048 miljoen hoger dan initieel begroot. Op basis van de rapportages van BghU zijn de belastingopbrengsten bij de 1^e en 2^e Begrotingswijziging in totaal al met € 0,9 miljoen verhoogd: zowel voor Ongebouwd als voor Ingezetenen was de verhoging € 200.000 en voor Gebouwd is een verhoging van € 0,5 miljoen doorgevoerd.

Uit de jaarcijfers van BghU blijkt dat de uiteindelijk gerealiseerde belastingopbrengsten nog eens € 148.000 hoger zijn dan de gewijzigde begroting. Voor Ingezetenen is het voordeel € 56.000 lager uitgevallen dan op basis van de rapportages was ingeschat maar voor de overige categorieën is het voordeel groter dan was voorzien. Onderstaand worden per belastingcategorie de afwijkingen ten opzichte van de gewijzigde begroting toegelicht:

Categorie:	Verklaring(en)
Ingezetenen	Hogere kwijtscheldingen over het jaar 2023.
Gebouwd	Hogere stijging van de WOZ-waarde.
Overig Ongebouwd	Een voordeel op de afwikkeling van oude jaren en dit voordeel werkt ook door in het belastingjaar 2024.
Natuur	Niet begrote opbrengsten uit oude jaren.
Verontreinigingsheffing	Door meer bouwactiviteiten, zowel woningen als bedrijven en wegenbouw, zijn er meer lozingen op het oppervlaktewater(bronbemalingen) waarvoor verontreinigings-heffing in rekening wordt gebracht.

Zuiveringsheffing (€ 673.000 nadeel t.o.v. de gewijzigde begroting)

Ook voor de zuiveringsheffing is in 2024 een begrotingswijziging doorgevoerd: een verlaging van de belastingopbrengst van € 1,6 miljoen: € 1,5 miljoen voor woningen en € 100.000 voor bedrijven. De totale netto-belastingopbrengsten voor de zuiveringsheffing zijn uiteindelijk € 2,273 miljoen lager dan initieel begroot. Ten opzichte van de gewijzigde begroting bedraagt het nadeel derhalve nog eens € 0,673 miljoen.

Op het onderdeel bedrijven is de gerealiseerde belastingopbrengst € 0,875 miljoen lager dan de gewijzigde begroting. Dit nadeel bestaat voor het grootste deel uit tegenvallende opbrengsten op de belastingjaren 2023 en 2024, vooral opbrengsten bij grote meetbedrijven. Voor deze bedrijven geldt dat aan het eind van het jaar de meetgegevens nog niet volledig zijn en dat er een inschatting moet worden gemaakt van het aantal af te rekenen vervuilingseenheden. Voor het belastingjaar 2023 bleek het aantal vervuilingseenheden dat in rekening kon worden gebracht veel lager dan bij het opstellen van de jaarrekening van 2023 werd ingeschat. Deze constatering is ook meegenomen in de prognose voor het aantal vervuilingseenheden dat nog over 2024 is op te leggen. Het opstellen van prognoses voor deze bedrijven is de laatste jaren lastig gebleken omdat het waterverbruik en de hoeveelheid aangeleverde vervuiling sterk is beïnvloed door de coronamaatregelen in 2020 tot en met 2022. Daardoor ontbraken betrouwbare historische gegevens om prognoses op te baseren.

Voor het onderdeel zuiveringsheffing woningen is er sprake van een voordeel ten opzichte van de gewijzigde begroting. Er is € 185.000 meer aan belastingopbrengsten gerealiseerd dan op basis van de tussentijdse rapportages van BghU werd verwacht. De belastingjaren 2023 en ouder zijn conform de eerdere prognose afgewikkeld. Het voordeel heeft dan ook betrekking op belastingjaar 2024. Dit voordeel ten opzichte van de gewijzigde begroting bestaat uit een kleinere verwachte doorwerking van de lagere belastingopbrengsten uit 2023 in het belastingjaar 2024.

Conclusie:

De afwijking op de belastingopbrengsten is gering en bedraagt in totaal 0,3% van de begrote opbrengsten na wijziging, zie onderstaande tabel:

Netto belastingopbrengst	Begroting	Begroting	Werkelijk	Vershil	Vershil
per categorie	2024	2024 na BW	2024	begroting na BW/ rekening	begroting na BW/ rekening
Totaal Watersysteemheffing	89.376	90.276	90.424	148	0,2%
Totaal Zuiveringsheffing	68.002	66.402	65.729	-673	-1,0%
Totaal netto belastingopbrengsten	157.378	156.678	156.153	-525	-0,3%

Bedragen in duizenden euro's

6.4 Paragrafen

6.4.1 Overzicht van aangenomen moties in 2024

Titel	Status	Indiener(s)
2024-33 Motie vreemd aan de orde van de dag_Generatietoets	In uitvoering	Water Natuurlijk PvdA
2024 32 Motie terugdringen overstorten Utrecht	In uitvoering	Water Natuurlijk Partij voor de Dieren
025-2024 Motie Realisatie KRW	In uitvoering	CDA Algemene Waterschapspartij
024-2024 Motie duurzame financiële huishouding voor de lange termijn	In uitvoering	CDA VVD
198-2024 Motie vreemd aan de orde van de dag Noodkreet voor PFAS-verbod	In uitvoering	Algemene Waterschapspartij CDA Partij voor de Dieren Water Natuurlijk PvdA
023 2024 Motie de meeste broeikasgasreductie voor het minste geld	In uitvoering	Water Natuurlijk Partij voor de Dieren PvdA Algemene Waterschapspartij Fractie Natuur & landbouw
020-2024 Hoe houden we voeten droog	In uitvoering	BBB Water Natuurlijk PvdA CDA Fractie Natuur & landbouw ChristenUnie
018-2024 Door de Stichtse Rijnlanden loopt de Leidse Rijn	In uitvoering	Water Natuurlijk PvdA Algemene Waterschapspartij
015-2024 Effectieve doelen voor waterkwaliteit en overige wateren	In uitvoering	Water Natuurlijk Fractie Natuur & landbouw Algemene Waterschapspartij
011-2024 Water en bodem sturend	In uitvoering	Water Natuurlijk Algemene Waterschapspartij
010-2024 Periodieke evaluaties vastgestelde verordeningen	Afgerond	Water Natuurlijk CDA
006-2024 Betrokkenheid AB-leden bij UvW	In uitvoering	Water Natuurlijk
005-2024 Verbeteren van waterkwaliteit	In uitvoering	BBB SGP
003-2024 Een veilige mooie natuurvriendelijke en beheersbare Lekdijk waar we trots op kunnen zijn	In uitvoering	Water Natuurlijk PvdA Fractie Natuur & landbouw

Tabel 20: Overzicht aangenomen moties 2024

6.4.2 Incidentele baten en lasten

Incidentele baten

Niet van toepassing

Incidentele lasten

Incidentele last: afboeking op project Vidente met een omvang van € 285.000. In 2019 tot en met 2021 is door het college in drie stappen totaal € 275.000 krediet toegekend om een BeslissingsOndersteunend Systeem (BOS) te ontwikkelen. Uit dit krediet zijn de afgelopen jaren de ontwikkelkosten van Vidente betaald. In totaal is ongeveer € 285.000 aan de bouw van het model uitgegeven. Normaliter leiden investeringsuitgaven tot een 'duurzaam productiemiddel met toekomstig nut' waarvan de kosten via afschrijvingen naar de toekomst worden gebracht. Omdat het project Vidente niet tot het gewenste resultaat heeft geleid, is er geen sprake van een systeem dat de komende jaren voor het beoogde doel kan worden gebruikt. Zonder dit toekomstige nut is het niet toegestaan om dit via afschrijvingen als kosten naar toekomst toe te brengen. Daarom zijn de investeringsuitgaven van € 285.000 in 2024 volledig ten laste van het resultaat gebracht.

6.4.3 Reserves en voorzieningen

Voor een toelichting op de reserve en de voorzieningen, zie de jaarrekening 2024 op pagina 15 en verder.

6.4.4 Weerstandsvermogen

Inleiding

Onder weerstandsvermogen wordt verstaan:

Het weerstandsvermogen is de mate waarin een waterschap in staat is om financiële tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat de normale bedrijfsvoering wordt aangetast.

Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio.

Aandacht voor het weerstandsvermogen kan voorkomen dat elke grote financiële tegenvaller die niet opgevangen kan worden, zich direct vertaalt in een extra tariefstijging.

Risicomanagementbeleid

Het beleid dat het waterschap voert ten aanzien van risicomanagement is vastgelegd in de "Beleidsnota Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2024-2027". In deze nota is de werkwijze vastgelegd en zijn de uitgangspunten bepaald ten aanzien van weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen. Op basis van dit beleidsstuk is de paragraaf weerstandsvermogen opgesteld.

HDSR acht het noodzakelijk om risico's inzichtelijk te hebben. Door inzicht in de risico's wordt de organisatie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat de risico's van nu en gerelateerd aan toekomstige investeringen, in verhouding staan tot de vermogenspositie van de organisatie. Om inzicht in de risico's van HDSR te verkrijgen, wordt twee keer per jaar een risico-inventarisatie uitgevoerd. Dit resulteert in een actueel risicoprofiel.

Dit risicoprofiel is tot stand gekomen met behulp van interviews waarbij gebruik is gemaakt van het softwareprogramma NARIS® (Nederlands Adviesbureau Risicomanagement-Informatie Systeem) waarmee risico's systematisch in kaart worden gebracht en beoordeeld. Op hoofdlijnen zijn de risico's op drie manieren te clusteren. Deze clustering is als volgt:

1) Strategische/ tactische risico's	Dit betreffen de risico's die het bestuur raken, oftewel de risico's die met de lange termijn doelstellingen van het waterschap te maken hebben. Dit zijn zowel interne als externe risico's. Grote proces- en projectrisico's vallen hier ook onder.
2) Compliance- en verslaggevings-	Dit betreffen de risico's die samenhangen met het voldoen aan de wet- en regelgeving en de risico's die samenhangen met het tijdig en juist rapporteren aan interne en externe belanghebbenden.

3) Operationele risico's

Deze zijn onder te verdelen in

- Projectrisico's: alleen de grote risico's die mogelijk niet binnen het project opgevangen kunnen worden zijn bestuurlijk relevant.
- Procesrisico's: deze risico's vloeien voort uit de reguliere bedrijfsvoering. Alleen de grote risico's zijn bestuurlijk relevant.
- Veiligheidsrisico's: het waterschap bestaat om veiligheidsrisico's die te maken hebben met de missie weg te nemen. Hiervoor is een apart calamiteitenplan.

In totaal zijn 56 risico's in beeld gebracht en gekwantificeerd door de afdelingen. Aan de hand van de gegevens hierover is een risicosimulatie uitgevoerd. De grootste risico's van HDSR liggen in de projectensfeer bij Sterke Lekdijk voor een hogere projectgebonden eigen bijdrage, de werkelijke kosten van de planuitwerkingen en realisatie zijn hoger dan de subsidie beschikt door HWBP, GOP Regionale Keringen voor project overstijgende risico's, claims a.g.v. schade (bijv. aan oevers) door onze activiteiten (bijv. baggeren). De grootste operationele risico's liggen bij ICT (cybercrime, virus, datalek van persoonsgegevens) en bij de crisis organisatie in het geval van een grote calamiteit en de gevolgen daarvan.

Benodigde weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de omvang van de middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken waarmee tegenvallers eventueel bekostigd kunnen worden. De benodigde weerstandscapaciteit is het bedrag dat nodig is om alle risico's financieel af te dekken. Het gaat dan om de (rest)risico's waarvoor binnen de projecten of programma's geen (kostenefficiënte) maatregelen zijn of kunnen worden getroffen. De laatste actualisatie van het risicoprofiel is uitgevoerd in januari 2025. Daaruit volgt dat het voor 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt voor een bedrag van € 6,771 miljoen.

De benodigde weerstandscapaciteit is ten opzichte van de jaarrekening 2023 met € 0,37 miljoen toegenomen (was € 6,303 miljoen). Sinds de begroting 2024 zijn veruit de meeste risico's gelijk gebleven. Verminderd zijn de risico's met betrekking tot Aquon (het nieuwe hoofdkantoor is gereed) en het risico van datalekken van persoonsgegevens (er zijn maatregelen genomen). Gestegen zijn de risico's van kosten als gevolg van wateroverlast (WB), bij de crisis organisatie in het geval van een grote calamiteit en de gevolgen daarvan, en tot slot een lagere voorspelbaarheid van ontwikkelingen als gevolg van mondiale ontwikkelingen. Een nieuw risico betreft ICT Operationele Techniek. Het al reeds lang opgenomen risico van uitval van ICT-IT omvat bedrijfsapplicaties als ons intranet/internet, telefonie, financieel systeem, geo-applicaties etc. Er is nu meer focus op ICT Operationele Techniek (OT). Hieronder vallen risico's met betrekking tot de IT-aansturing van gemalen, sluizen, etc. Ook op dit vlak zijn de risico's aanzienlijk en nemen toe. Daarom is er een separaat risico voor ICT-OT opgenomen.

	2024	2023
Benodigde weerstandscapaciteit	€ 6,771 miljoen	€ 6,303 miljoen

Tabel 21: Benodigde weerstandscapaciteit in 2024 ten opzichte van 2023

Beschikbare weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de omvang van de middelen (en de mogelijkheden om deze te genereren) waarover het waterschap beschikt of kan beschikken, waarmee tegenvallers eventueel bekostigd kunnen worden. De algemene reserves (watersysteem- en zuiveringsheffing) vormen het beschikbare weerstandsvermogen.

Onttrekkingen van en toevoegingen aan de algemene reserves vinden plaats als:

1. de ratio van het weerstandsvermogen na de uitvoering van de risico-inventarisatie buiten de bandbreedte van minimaal 1,4 en maximaal 2,0 uitkomt. De risico-inventarisatie wordt tweemaal per jaar uitgevoerd. Eénmaal in het voorjaar. De uitkomst wordt gebruikt bij bepaling van de omvang van het weerstandsvermogen in de jaarrekening. En éénmaal in juli/augustus, deze uitkomst wordt gebruikt bij de bepaling van de omvang van het weerstandsvermogen in de begroting.
2. Onttrekking aan de algemene reserves vindt plaats als een risico waarvoor de algemene reserves is ingesteld, zich heeft voorgedaan.

Naast deze toevoegingen en onttrekkingen, kunnen vrije bestedingen vanuit een deel van de algemene reserves plaats vinden. Dit betreft het deel van de reserve boven de weerstandsratio van 2. De omvang van dit bedrag wordt bij zowel de begroting als de jaarrekening in beeld gebracht. Het staat het algemeen bestuur vrij hierover als beleidsruimte te beschikken. Bij deze beslissing dienen ook risico's in de nabije toekomst in ogenschouw te worden genomen. Indien besloten wordt (een deel van) dit bedrag vrij te laten vallen richting de tariefsegalisatiereserves, dient dit bedrag volgens de vastgelegde kostenverdeling verdeeld te worden.

Voor 2024 bedraagt de beschikbare weerstandscapaciteit: € 12,280 miljoen (zie ook paragraaf 2.2.2, onderdeel G op pagina 15 e.v. van de jaarrekening 2024).

Algemene reserves Beschikbare Weerstandsvermogen	Stand Ultimo 2024	Stand Ultimo 2023
Watersysteemheffing	5.436	5.436
Zuiveringsheffing	6.844	6.844
Totaal Algemene reserves	12.280	12.280

Tabel 22: Beschikbare weerstandscapaciteit in 2024 ten opzichte van 2023 (bedragen in duizenden euro's)

Ratio weerstandsvermogen: relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Het weerstandsvermogen is de mate waarin de organisatie in staat is middelen vrij te maken (weerstandscapaciteit) om onverwachte financiële tegenvallers (risico's) op te vangen. De ratio weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de benodigde en de beschikbare weerstandscapaciteit.

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, leggen wij de relatie tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van de berekening vormt het weerstandsvermogen. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

Omvang en beoordeling van de ratio weerstandsvermogen 2024

Conform de Beleidsnota "Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2024 -2027" mag de ratio van het weerstandsvermogen zich bevinden tussen 1,4 en 2,0. Indien de weerstandsratio groter is dan 2,0 of kleiner dan 1,4, wordt de beschikbare weerstandscapaciteit gemuteerd. Dit gebeurt via een toevoeging (als de weerstandsratio groter is dan 2,0) of onttrekking (als de weerstandsratio kleiner is dan 1,4) aan de tariefsegalisatiereserves.

Bij de jaarrekening worden de volgende stappen gevolgd met betrekking tot de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves:

1. Goedgekeurde onttrekkingen en dotaties aan de bestemmingsreserves worden uitgevoerd;
2. Vormen van eventueel nieuwe bestemmingsreserves en doteren aan bestaande bestemmingsreserves;
3. Het saldo vanuit de opbrengstenkant en de kostenkant (per categorie) wordt verrekend met de tariefsegalisatiereserves;
4. Weerstandsvermogen wordt (indien nodig, bij een weerstandsratio >2,0 of <1,4) op peil gebracht, via een toevoeging of een onttrekking aan de tariefsegalisatiereserves als de risico-inventarisatie daartoe aanleiding geeft.

Na uitvoering van stap 1 t/m 3 resulteert een beschikbare weerstandscapaciteit van € 12,280 miljoen (saldo algemene reserves). Afgezet tegen de benodigde weerstandscapaciteit van € 6,771 miljoen levert dit een ratio weerstandsvermogen op van 1,81 en bevindt zich daarmee binnen de afgesproken bandbreedte. De beschikbare weerstandscapaciteit hoeft niet verder gemuteerd te worden (zie onderstaande tabel):

	Ratio weerstandsvermogen 2024	Ratio weerstandsvermogen 2023
Benodigde weerstandscapaciteit	€ 6,711 miljoen	€ 6,303 miljoen
Beschikbare weerstandscapaciteit	€ 12,280 miljoen	€ 12,280 miljoen
Ratio weerstandsvermogen	1,81	1,95

Tabel 23: Ratio weerstandscapaciteit

In de “Beleidsnota Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2024-2027” is vastgesteld dat de uitkomst van de berekening wordt gewaardeerd conform onderstaande normtabel. Deze is ontwikkeld door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement in samenwerking met de Universiteit Twente. Het waterschap stuurt op een ruim voldoende weerstandsvermogen (een ratio weerstandsvermogen tussen 1,4 en 2,0). Hierbij is 1,4 het minimum en 2,0 de bovengrens.

Weerstand velden		
Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	> 2.0	Uitstekend
B	1.4 – 2.0	Ruim voldoende
C	1.0 – 1.4	Voldoende
D	0.8 – 1.0	Matig
E	0.6 – 0.8	Onvoldoende
F	< 0.6	Ruim onvoldoende

Tabel 24: Normtabel weerstandsvermogen

Op basis van de vastgestelde norm blijkt dat de Ratio Weerstandsvermogen van HDSR op dit moment ruim voldoende is.

6.4.5 Financiering

Wet- en regelgeving

Het wettelijk kader wordt gevormd door de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) en de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (regeling Ruddo). De Wet Fido verplicht de waterschappen tot het vaststellen van een treasurystatuut en het opnemen van een financieringsparagraaf in de begroting en jaarverslag.

De wijze waarop binnen HDSR-financieringsactiviteiten plaatsvinden, is vastgelegd in het treasurystatuut. Het statuut beoogt hiermee het financieringsbeleid transparant te maken, waarbij de risico's zo goed mogelijk worden beheerst binnen de vastgestelde kaders. Het financieringsbeleid is met name gericht op het minimaliseren van toekomstige financiële risico's.

Rentevisie

Door middel van de rentevisie geeft HDSR aan hoe wordt verwacht dat de rente zich in de toekomst gaat ontwikkelen.

In ons treasurystatuut is vastgesteld dat de rentevisie van HDSR in principe wordt gebaseerd op de rentevisie van minimaal twee financiële instellingen. De visie wordt minimaal éénmaal per jaar, ten tijde van het opstellen van de begroting, vastgesteld. Daarnaast adviseert Thésor ons over relevante ontwikkelingen.

Ontwikkelingen geld- en kapitaalmarkt

Vanaf juni 2024 is de ECB de beleidsrente stapsgewijs gaan verlagen van 4,00% tot 3,00% in december. Na deze dalingen in 2024 heeft de ECB op 30 januari 2025 opnieuw de beleidsrente met 0,25% verlaagd tot de huidige beleidsrente van 2,75%. Er worden ook voor de komende vergaderingen verlagingen ingeprijsd, wat de rente voor geldmarkt gerelateerde leningen laat dalen. Het volgende moment is op 6 maart 2025, de consensus is dat de ECB weer een verlaging van 0,25% doorvoert. Er ontstaat wel steeds meer onzekerheid en verdeeldheid over volgende renteaanpassingen van de ECB in verband met de huidige geopolitieke onzekerheid. De inflatie in Europa bedraagt momenteel 2,5% (januari 2025), terwijl deze in Amerika 3,0% bedraagt. De inflatie in Nederland bedroeg 3,8% (weliswaar CPI februari 2025).

De 10-jaars swaprente (benchmark voor de lange rente) heeft in 2024 bewogen binnen een bandbreedte van 2,30% - 2,95%. De opslag voor 10-jaars geborgde financiering (borging door een overheid, zoals waterschappen) is in 2024 opgelopen van 0,35% tot ongeveer 0,65%. Eind 2023 bedroeg het rentetarief voor waterschappen op de kapitaalmarkt voor een lening met een rentevaste periode (fixe) van 30 jaar ongeveer 3,00%. Eind 2024 is deze zelfde rente stabiel gebleken, waarbij wel vermeld dient te worden dat liquiditeitsopslagen, als onderdeel van dit rentetarief, met 0,3% zijn opgelopen.

Kijkend naar de forwardcurves en analistenverwachtingen prijst de markt tot eind 2025 meerdere renteverlagingen in voor de korte rente tot een beleidsrente rond de 2,00%. Afhankelijk van inflatie- en diverse macro-economische ontwikkelingen zal de markt haar verwachtingen voortdurend bijstellen. Mede ook gezien het huidige volatiele geopolitieke klimaat

Ontwikkelingen HDSR

HDSR beoordeelt aan de hand van een meerjaren liquiditeitsprognose vooraf of, en zo ja, wanneer sprake is van een financieringsbehoefte. In 2024 is in totaal voor € 75 miljoen langlopende financiering aangetrokken. Hiervan waren twee langlopende leningen van € 10 miljoen al in 2023 afgesloten als uitvloeisel van het meerjaren financieringsplan voor 2024 t/m 2027. Deze financieringen zijn met uitgestelde opnamedatum opgenomen om de renterisico's te verminderen door spreiding. In januari is, volgens begroting, een langlopende lening van € 25 miljoen opgenomen en in november is aanvullend nog € 30 miljoen aan langlopende leningen opgenomen. Deze laatste € 30 miljoen was in de Begroting 2024 nog voorzien om in 2025 pas af te sluiten. Echter de liquiditeitsontwikkeling en -prognose gevoegd bij de marktomstandigheden maakten dat deze langlopende leningen eerder zijn aangetrokken. De liquiditeitspositie was op dat moment lager dan begroot, met name doordat subsidies voor Sterke Lekdijk projecten doorschoven in de tijd en onzeker waren. Daarnaast zijn er grote investeringsuitgaven gepland komende jaren en wordt een groter deel van de exploitatiekosten gedekt vanuit bestemmingsreserves. In december werden uiteindelijk meer subsidies voor Sterke Lekdijk projecten ontvangen dan eerder ingeschat en is het jaar afgesloten met een tijdelijk liquiditeitsoverschot van € 36,627 miljoen. Met dit risico was rekening gehouden en met de nog altijd hoge kortlopende rentevergoeding op schatkistbankieren (gekoppeld aan de ECB-beleidsrente) is dit financieel neutraal tot licht positief.

We streven een gelijkmatige financieringsportefeuille na die is afgestemd op de looptijd van onze activa maar die vooral passend is bij de duur van de voorziene financieringsbehoefte. De looptijden van de nieuwe leningen zijn daarop afgestemd en om de renterisico's te minimaliseren wordt een vaste rente gedurende de looptijd overeengekomen.

Kortlopende financiering

Gemiddeld genomen is het saldo van de rekening courant structureel negatief. Dit is een gevolg van het schatkistbankieren. Wanneer het negatieve saldo te hoog wordt, wordt het saldo aangevuld door middel van een overboeking van de bankrekening van het schatkistbankieren of wordt financiering aangetrokken indien nodig.

Een tijdelijk liquiditeitstekort boven ons reguliere rekening courant krediet van € 30 miljoen kan worden opgevangen door het opnemen van kasgeldleningen binnen de beschikbare kasgeldlimiet. In 2024 is alleen in januari een kortlopende kasgeldlening opgenomen om tijdelijke liquiditeitstekorten te overbruggen. De inzet van kasgeld was nodig vanwege later dan verwachte ontvangst van subsidiestromen voor de Sterke Lekdijk projecten. Daarnaast maakt het seizoenspatroon in belastingontvangsten het soms nodig kortlopend kasgeld aan te trekken.

Langlopende financiering

Zoals hierboven vermeld is in 2024 voor € 75 miljoen nieuwe geldleningen aangetrokken. Er zijn geen extra aflossingen gedaan. Het gaat om de volgende nieuw opgenomen geldleningen:

Maand	Bedrag (€)	Looptijd	Rente %	Aflossing
Januari	25 miljoen	30 jaar	3,083%	Lineair
April	10 miljoen	26 jaar	3,255%	Bullet
Juni	10 miljoen	27 jaar	3,210%	Bullet
November	10 miljoen	32 jaar	2,806%	Bullet
November	10 miljoen	38 jaar	2,755%	Bullet
November	10 miljoen	41 jaar	2,735%	Bullet
Totaal	75 miljoen			

Tabel 25: Nieuw opgenomen geldleningen in 2024

De leningen die in april en juni zijn gestort waren onderdeel van het meerjarenfinancieringsplan voor 2024 t/m 2027 en in 2023 reeds vastgelegd. In de Begroting 2024 was rekening gehouden met een rentepercentage van 3,5% voor nieuwe financieringen. In de praktijk zijn de rentepercentages lager uitgekomen. Onderstaand wordt het verloop van de langlopende financieringsportefeuille weergegeven.

Stand 1 januari 2024		€ 287,1
Reguliere aflossingen		€ 11,0
Aangetrokken leningen		€ 75,0
Stand 31 december 2024		€ 351,1

Tabel 26: Stand van de langlopende leningen (Bedragen in miljoenen euro's)

Rentelasten

De rentekosten zijn € 0,198 miljoen lager dan primair begroot. Dit is voornamelijk een gevolg van lagere rente dan begroot op de nieuw aangetrokken langlopende financieringen. Daarnaast is ook de rente op onze rekening courant, die gekoppeld is aan de beleidsrente van de ECB, afgenomen. De nog altijd hoge beleidsrente van de ECB heeft er ook voor gezorgd dat de rentevergoeding op schatkistbankieren hoger lag dan de nieuw aangetrokken financieringen.

Schatkistbankieren

Sinds eind 2013 gelden de regels voor het Schatkistbankieren. Dit heeft tot gevolg dat alle provincies, gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen hun tegoeden groter dan het drempelbedrag, moeten aanhouden in de Nederlandse schatkist, het zogenoemde Schatkistbankieren.

Het drempelbedrag is 2% van het begrotingstotaal waardoor het drempelbedrag in 2024 € 4,402 miljoen bedraagt. In 2024 is een aantal keer sprake geweest van een positief saldo op de Rekening Courant en daardoor afoming naar de schatkist. Het saldo op de bankrekening van het schatkistbankieren is in 2024 uitgekomen op € 35 miljoen. Dit is een tijdelijk hoge stand als gevolg van hoge subsidieontvangsten in december 2024.

Interne en externe toetsing

De administratieve organisatie en de gevoerde treasury-activiteiten zijn in 2024 onderwerp van onderzoek geweest bij de interne rechtmatigheidscontrole. Er zijn geen onrechtmatigheden geconstateerd.

De provincie Utrecht is ingevolge de Wet Fido aangewezen als toezichthouder. Zij toetst of het waterschap voldoet aan de normen zoals vastgesteld in deze wet. Hierbij zijn twee wettelijke normen te onderscheiden, de renterisiconorm en de kasgeldlimiet. Het doel van deze twee normen is de renterisico's van lagere overheden binnen de perken te houden en te beheersen. Beide normen worden hierna toegelicht.

Toetsing renterisiconorm

Uitgangspunt van de renterisiconorm is het streven naar een spreiding van looptijden van geldleningen met het oog op een beperking van renterisico's.

De renterisiconorm is een percentage van het begrotingstotaal. Voor waterschappen is het percentage bepaald op maximaal 30% van het begrotingstotaal per 1 januari van het betreffende begrotingsjaar. Dit betekent dat in 2024 niet meer dan € 64 miljoen aan lening volume rentegevoelig mag zijn door aflossing of renteherziening. Het werkelijke renterisico van HDSR bedraagt in 2024 € 11 miljoen (5,1%) en voldoet daarmee ruim aan de norm. Ook de komende jaren wordt op basis van de vervalkalender van de leningenportefeuille voldaan aan deze wettelijke norm.

	Bedrag	%	Toelichting
Begrotingstotaal	213,4		Primaire begroting
1. renterisiconorm	64,0	30,0	% van het begrotingstotaal
2. renterisico werkelijk	11,0	5,1	% van het begrotingstotaal
3. ruimte renterisiconorm (1-2)	53,0	24,9	% van het begrotingstotaal

Tabel 27: Renterisiconorm
Bedragen in miljoenen euro's

Toetsing kasgeldlimiet

De wettelijke kasgeldlimiet bepaalt hoeveel maximaal met kort geld (rekening-courantkrediet/kasgeldleningen) mag worden gefinancierd. De kasgeldlimiet wordt berekend als een percentage van het begrotingstotaal per 1 januari van het betreffende begrotingsjaar. Voor waterschappen is de kasgeldlimiet vastgesteld op 23%.

Deze kasgeldlimiet bedraagt voor 2024 € 49,083 miljoen. De kasgeldlimiet wordt afgezet tegen de gemiddelde liquiditeitspositie per kwartaal (gemiddelde van de drie maand ultimo standen). Als de gemiddelde liquiditeitspositie van drie achtereenvolgende kwartalen de kasgeldlimiet overschrijdt, dan dient een plan om weer te gaan voldoen aan toezichthouder te worden voorgelegd. In 2024 is de gemiddelde liquiditeitspositie per kwartaal niet boven de kasgeldlimiet uitgekomen. Hiermee is de kasgeldlimiet in 2024 niet overschreden.

6.4.6 Verbonden Partijen

HDSR heeft met veel participanten een relatie, het is dan ook niet de bedoeling om over elk van hen te rapporteren. We beperken ons tot de bestaande verbonden partijen. Het betreft de partijen die in de hieronder weergegeven tabel zijn opgenomen.

Naam	Rechtsvorm
1. Nederlandse Waterschapsbank (NWB).	Naamloze vennootschap
2. Muskusrattenbeheer West- en Midden-Nederland	Regeling voor gemene rekening
3. Belastingssamenwerking gemeenten en hoogheemraadschap Utrecht (BghU)	Gemeenschappelijke regeling
4. Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard	Gemeenschappelijke regeling
5. Netwerk Water en Klimaat	Regeling voor gemene rekening
6. AQUON	Gemeenschappelijke regeling
7. Het Waterschapshuis (HWH)	Gemeenschappelijke regeling
8. Unie van Waterschappen (UvW)	Vereniging
9. Vereniging werken voor waterschappen	Vereniging
10. AquaMinerals B.V.	Besloten vennootschap
11. Slibverwerking Noord Brabant (SNB)	Naamloze vennootschap

Ad 1. Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB)

Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap	
Ingangsdatum	1954	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB Bank) is een financiële dienstverlener die zich met haar diensten exclusief richt op de Nederlandse publieke sector. De klanten van de NWB Bank zijn decentrale overheden (waterschappen, gemeenten en provincies) en instellingen onder garantie van (decentrale) overheden. Dit betreft voornamelijk instellingen voor sociale volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en activiteiten op het gebied van water en milieu.	
Financieel belang HDSR	De deelneming van HDSR in deze AAA- bank bedraagt € 31.165,- opgebouwd uit 224 (van de 50.478) aandelen A van nominaal € 115 en 47 (van de 8.511) aandelen B van nominaal €460 (waarvan 25% volgestort) van de NWB. De afgelopen 8 jaren heeft de NWB geen dividend uitgekeerd, vanwege de toezichthoudregels van de ECB. In 2019 is de dividenduitkering hervat.	
Bestuurlijk belang HDSR	Het recht bestaat de algemene vergadering van aandeelhouders te bezoeken.	
Financiële kerncijfers (x € 1 mln):	31/12/2023	31/12/2024
- Eigen vermogen	€ 2.060	€ 2.094
- Vreemd vermogen	€ 73.523	€ 76.347
- Achtergestelde schulden	€ 326	€ 327
- Jaarresultaat	€ 126	€ 94
Relatie met programma	Algemene dekkingsmiddelen	
Risico's	Gering.	
Overige informatie	Geen.	

Ad 2. Muskusrattenbeheer West- en Midden-Nederland (MRB)

Vestigingsplaats	Houten
Rechtsvorm	Overeenkomst van kosten voor gemene rekening
Ingangsdatum	1 januari 2012
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het beschermen van de waterstaatswerken tegen schade veroorzaakt door woel- en graafwerk van muskus- en beverratten. Deze taak is vastgelegd in de gewijzigde Waterwet die op 1 juli 2011 is ingegaan. Muskusrattenbeheer West- en Midden-Nederland voert deze taak uit voor de waterschappen: Hollands Noorderkwartier, Amstel, Gooi en Vecht, Rijnland, Delfland, Schieland en de Krimpenerwaard, De Stichtse Rijnlanden.
Financieel belang HDSR	De bijdrage aan de dienstverlening door MRB (aandeel 24,6%) bedraagt voor het waterschap in 2024 € 3,065 miljoen. De bijdrage is voor 2025 begroot op € 3,445 miljoen (2023: € 2,869 miljoen).
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting in het Bestuurlijk Overleg van MRB met twee deelnemers uit het college van dijkgraaf en heemraden. De dijkgraaf van HDSR is voorzitter van het Bestuurlijk Overleg en één van de heemraden vertegenwoordigt HDSR als lid van het Bestuurlijk Overleg.
Financiële kerncijfers in euro's:	
-Eigen vermogen	31-12-2023 0 31-12-2024 0
-Vreemd vermogen	0 0
-Jaarresultaat	N € 137.097 V € 84.121
Relatie met programma	Veiligheid
Risico's	Uittreden van één of meer deelnemers is van invloed op de kostenverdeling.
Overige informatie	HDSR is penvoerder van de Gemeenschappelijke Regeling MRB-WMNL en het personeel is bij HDSR in dienst.

Ad 3. Belastingssamenwerking gemeenten en hoogheemraadschap Utrecht (BghU)

Vestigingsplaats	Utrecht	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Ingangsdatum	1 januari 2014	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Samenwerken bij de beleidsvoorbereiding, heffing en invordering van waterschapsbelastingen en gemeentelijke belastingen, alsmede bij de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken en het beheer en de uitvoering van vastgoedinformatie. Doel is verbeteren van kwaliteit, continuïteit en efficiency.	
Financieel belang HDSR	De bijdrage aan de dienstverlening door BghU voor het waterschap in 2024 bedraagt € 2,963 miljoen (2023: € 2,895 miljoen).	
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting in het Algemeen Bestuur van BghU met twee deelnemers uit het college van dijkgraaf en heemraden. Eén van deze twee deelnemers is statutair voorzitter, op dit moment de dijkgraaf.	
Financiële kerncijfers in euro's:	31-12-2023	31-12-2024
-Eigen vermogen	€ 1.731.294	€ 940.870
-Vreemd vermogen	€ 8.823.080	€ 8.866.025
-Jaarresultaat	€ 746.522	€ 28.755
Relatie met programma	Lastendruk	
Risico's	Uittreden van een deelnemer kan invloed hebben op het productievolume, het kostenniveau en de kostenverdeling.	
Overige informatie		

Ad 4. Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard (RHC)

Vestigingsplaats	Woerden
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Ingangsdatum	1 april 2008
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het gezamenlijk beheren van de archiefbewaarplaats door een bevoegd archivaris. Deelnemende gemeenten naast HDSR zijn: Bodegraven-Reeuwijk, Lopik, Montfoort, Oudewater, Woerden, IJsselstein.
Financieel belang HDSR in euro's	De bijdrage aan de dienstverlening door RHC Begrote bijdrage 2024: € 225.000 Werkelijke bijdrage 2024: € 224.135 Begrote bijdrage 2025: € 229.066
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting met één vertegenwoordiger uit het college in de Archiefcommissie (incl. plaatsvervanger). De vertegenwoordigers leggen verantwoording af over het door de Archiefcommissie gevoerde beleid aan het college dat hen heeft aangewezen.
Relatie met programma	Bestuur en organisatie
Risico's	Beperkt

Ad 5. Netwerk Water en Klimaat (voorheen Winnet en Coalitie Ruimtelijke Adaptatie)

Vestigingsplaats	Houten		
Rechtsvorm	Overeenkomst van kosten voor gemene rekening		
Ingangsdatum	1 januari 2020, looptijd 4 jaar		
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De voorlopers van deze brede samenwerking zijn de Coalitie Ruimtelijke Adaptatie (CRA, samenwerking op het gebied van ruimtelijke adaptatie sinds 2016) en Winnet (samenwerking op het gebied van de afvalwaterketen sinds 2012). Deze samenwerkingsverbanden zijn samengevoegd in een nieuwe samenwerking Netwerk Water & Klimaat. De opgaven voor ruimtelijke adaptatie en de (afval)waterketen zoals die zijn verwoord in het deltaplan ruimtelijke adaptatie/Bestuursakkoord Klimaatadaptatie (BAKA) en het Bestuursakkoord Water (BAW), inclusief het bijbehorende addendum, zijn leidend in de doelstelling. De partners richten zich specifiek op een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van onze regio. Hierbij vindt een intensivering van de (netwerk)samenwerking binnen de (afval)waterketen en klimaatadaptatie plaats. De bewustwording van de gevolgen en de effecten van klimaatverandering, bij zowel interne organisaties als bij de omgeving, worden vergroot. Tevens worden waterveiligheid en de digitale dreigingen rondom waterassets zoveel mogelijk gezamenlijk aangepakt. De doelstelling is om dit middels slim samen te werken, kansen te benutten, kennis te delen en te innoveren te bereiken. Deze overeenkomst betreft een samenwerkingsverband van een veertiental gemeenten in de regio Utrecht Zuidwest (Bunnik, De Bilt, Houten, Lopik, Montfoort, Nieuwegein, Oudewater, Stichtse Vecht, Utrecht, Utrechtse Heuvelrug, Wijk bij Duurstede, Woerden, IJsselstein en Zeist.), HDSR, de provincie Utrecht en de Veiligheidsregio Utrecht.		
Financieel belang HDSR	In 2024 is een bijdrage betaald van € 49.972 Verwachte bijdrage 2025: € 61.743		
Bestuurlijk belang HDSR	Op de Water & Klimaattafel zijn de bestuurlijke portefeuillehouders vertegenwoordigd van de partners. De bestuurders zijn bepalend in de koers.		
Financiële kerncijfers in euro's: -Eigen vermogen -Vreemd vermogen -Jaarresultaat	31-12-2023 (N) € 26.692* Nvt (N) € 157.336 * saldo is verrekend met de deelnemers	31-12-2024 € 44.810 Nvt € 44.810	
Relatie met programma	Zuiveringsbeheer en Beperking gevolgen klimaatverandering		
Risico's	Beperkt. Uittreden van één of meer deelnemers is van invloed op de kostenverdeling.		
Overige informatie			

Ad 6. AQUON

Vestigingsplaats	Tiel	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Ingangsdatum	1 juli 2011	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	AQUON is het instituut voor wateronderzoek voor negen waterschappen. AQUON levert monsterneming, analyse en rapportage van chemisch, fysisch en biologisch onderzoek naar de eigenschappen van het natte milieu. AQUON verzorgt voor negen deelnemers het waterkwaliteitsonderzoek, dat uitgevoerd moet worden als gevolg van wettelijke verplichtingen (zoals zwemwateronderzoek en KRW-monitoring). Tevens is het, ten behoeve van de uitvoering en evaluatie van het eigen beleid, noodzakelijk kwaliteit- en kwantiteitsmetingen uit te voeren en daarover te rapporteren.	
Financieel belang HDSR	Voor 2024 bedroeg de bijdrage inclusief Covid-bemonstering € 2,962 miljoen Voor 2025 is een bijdrage inclusief Covid-bemonstering begroot van € 3,231 miljoen	
Bestuurlijk belang HDSR	HDSR is met een lid van het college zowel in het college als in het Algemeen bestuur vertegenwoordigd in de GR.	
Financiële kerncijfers in euro's:	31-12-2023	31-12-2024
-Eigen Vermogen	€ 2.718.836	€ 3.511.455
-Vreemd vermogen	€ 46.074.882	€ 51.171.628
-Jaarresultaat	€0	€0
Relatie met programma	Kwaliteit van het oppervlaktewater, zuiveringsbeheer	
Risico's	Uittreden van een deelnemer kan invloed hebben op het productievolume, het kostenniveau en de kostenverdeling.	

Ad 7. Het Waterschapshuis

Vestigingsplaats	Amersfoort	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Ingangsdatum	1 juli 2010	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het Waterschapshuis bevordert samenwerking op ICT-gebied tussen waterschappen en andere overheden die actief zijn in de watersector. Er worden ICT - programma's uitgevoerd voor de waterschappen en er worden applicaties beheerd die door meerdere waterschappen gebruikt worden.	
Financieel belang HDSR	Jaarkosten HDSR bedragen voor 2023 € 1,269 miljoen (incl. BTW). Verwachte bijdrage 2024: € 1,449 miljoen (incl. BTW)	
Bestuurlijk belang HDSR	Eén lid en een plaatsvervangend lid in het algemeen bestuur.	
Financiële kerncijfers in euro's:	31-12-2023	31-12-2024
-Eigen vermogen	€ 0	€ 0
-Vreemd vermogen (totaal vlottende passiva)	€ 11.548.259	€ 15.084.009
-Jaarresultaat	€ 0	€ 0
Relatie met programma	Bestuur en organisatie	
Risico's	Het Waterschapshuis ziet de huidige krapte op de arbeidsmarkt alsmede de toenemende vergrijzing als structureel aandachtspunt voor de voor de capaciteit. Het informatieveiligheid is ook een aandachtspunt, gezien het steeds verder gestegen dreigingsniveau in Nederland. HWH wil op het gebied van informatieveiligheid zo snel mogelijk naar volwassenheidsniveau 4.	
Overige informatie	geen	

Ad 8. Unie van Waterschappen

Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Verenging	
Ingangsdatum	1927	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De Unie van Waterschappen behartigt de belangen van de waterschappen en zorgt voor kennisuitwisseling en samenwerking tussen de waterschappen. De Unie vertegenwoordigt de waterschappen in het nationale en internationale speelveld. De Unie van Waterschappen is de werkgeversorganisatie van ongeveer 11.000 medewerkers bij 21 waterschappen in Nederland. Door de leden van de Unie is een garantiestelling afgegeven voor totaal €2 mln.	
Financieel belang HDSR	Jaarkosten HDSR bedragen voor 2024: € 619.714 Verwachte bijdrage voor 2025: € 632.479	
Bestuurlijk belang HDSR	HDSR is lid van de Unie van Waterschappen	
Financiële kerncijfers in euro's :	31-12-2023	31-12-2024
-Eigen vermogen	€ 2.178.238	€ 2.589.009
-Vreemd vermogen	€ 21.731.403	€ 23.959.487
-Jaarresultaat	(N)€ 519.428	€ 410.771
Relatie met programma	Bestuur en organisatie	
Risico's	Beperkt	
Overige informatie	nvt	

Ad 9. Vereniging werken voor waterschappen

Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Vereniging
Ingangsdatum	2019
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Voor het onderhandelen en afsluiten van een cao-waterschappen is een vereniging nodig. Een vereniging van werkgevers die samen afspraken willen maken over arbeidsvoorwaarden. In onze sector hebben waterschappen en gelieerde organisaties samen deze vereniging opgericht. Een vereniging met het doel een cao afsluiten in haar statuten.
Financieel belang HDSR	€ 19.511 (bijdrage 2024)
Bestuurlijk belang HDSR	HDSR is lid van de Vereniging werken voor waterschappen
Financiële kerncijfers in euro's:	
- Eigen vermogen	N.v.t.
- Vreemd vermogen	N.v.t.
- Jaarresultaat	N.v.t.
Relatie met programma	Bestuur en organisatie
Risico's	Beperkt
Overige informatie	geen

Ad 10. AquaMinerals B.V.

Vestigingsplaats	Nieuwegein	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap	
Ingangsdatum	In 2020 heeft het formele besluit plaatsgevonden over de toetreding van HDSR als vierde waterschap tot het AquaMinerals collectief. Dit is in 2021 door uitgifte van aandelen geformaliseerd.	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	AquaMinerals zoekt bestemmingen voor de stofstromen die vrijkomen bij het zuiveren van water. Hiervoor ontwikkelen zij passende ketens, die vervolgens kwalitatief hoogwaardig worden bediend en/of geëxploiteerd. De organisatie is in eerste instantie opgericht voor alle Nederlandse drinkwaterbedrijven, maar inmiddels zijn zij ook actief voor een Belgisch drinkwaterbedrijf en een aantal Nederlandse waterschappen.	
Financieel belang HDSR	De deelneming van HDSR bedraagt € 48.604 opgebouwd uit 479 (van de 12.300) aandelen van € 45,50 nominaal met een agio van € 48,75 per aandeel.	
Bestuurlijk betrokkenheid HDSR	Volgens de statuten van de vennootschap AquaMinerals zijn de belangrijkste bevoegdheden belegd bij de directeur en de Raad van Commissarissen (RvC). De Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA) benoemt op voordracht van de RvC de commissarissen; de RvC benoemt de directeur. Als aandeelhouder heeft HDSR toegang tot de AVA.	
Financiële kerncijfers in euro's:	31-12-2022	31-12-2023*
- Eigen vermogen (incl. res. boekjaar)	€ 1.700.176	€ 1.775.263
- Vreemd vermogen	€ 3.491.759	€ 4.012.086
- Jaarresultaat voor belasting	€ 48.268	€ 23.094
Relatie met programma	AquaMinerals zoekt bestemmingen voor stofstromen, zoals zand-, zeef- en roostergoed, die bij HDSR voortkomen uit het zuiveringsproces van afvalwater.	
Risico's	Het financiële risico voor HDSR beperkt zich tot de omvang van het aandelenvermogen van € 48.604.	
Overige informatie	Niet van toepassing	

*) De cijfers over 2024 zijn op moment van afronden van samenstellen van het bestuursverslag nog niet bekend.

Ad 11. Slibverwerking Noord-Brabant (SNB)

Vestigingsplaats	Moerdijk
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap; aandelen in handen van deelnemende waterschappen
Ingangsdatum	In 2022 is het formele besluit genomen tot toetreding van HDSR als 14% aandeelhouder van SNB per 1-1-2023.
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	SNB verwerkt zuiveringsslib voor waterschappen. Het is de ambitie van SNB om samen met de waterschappen en ketenpartners een circulaire afvalwater- en slibketen te realiseren.
Financieel belang HDSR	HDSR bezit 14% van de aandelen van SNB. Overige deelnemende partijen zijn: Waterschappen Aa en Maas (24,17%), De Dommel (21,74%), Brabantse Delta (18,53%), Vechtstromen (13,59%), Scheldestromen (7,97%).
Bestuurlijk belang HDSR	Ieder aandeelhoudend waterschap benoemt een vertegenwoordiger die de belangen van het waterschap behartigt (stemrecht) in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AvA). HDSR wordt in de AvA vertegenwoordigd door de portefeuillehouder Zuiver uit het DB. Het geplaatste aandelenkapitaal van de NV bedraagt € 4,443 mln en is volledig volgestort.
Financiële kerncijfers in 1.000 euro's:	
- Eigen vermogen	31-12-2023 € 14.728 31-12-2024 € 13.479
- Vreemd vermogen	€ 34.595 € 37.511
- Jaarresultaat na belasting	(N) € 1.570 (N) € 1.979
Relatie met programma	Zuiveringsbeheer
Risico's	Het gestorte kapitaal in de aandelen, zijnde de nominale waarde (€ 622.000) en agio (€ 1,764 mln) kan bij liquidatie (deels) afgeboekt moeten worden. Garantstelling ter hoogte van maximaal 14% van € 55 mln afhankelijk van de uitstaande geldleningen bij NWB.
Overige informatie	Niet van toepassing.

6.5 Bedrijfsvoering

Tabel 1: Overzicht beschikte subsidie aanvragen 2024 (aantal 13 stuks)		
Naam project	Regeling	Bedrag
Uitrol Agrarische bedrijfsbodem- en waterplannen en slotenplannen	Impulsregeling Deltaplan Agrarisch Waterbeheer 2023-2027	€ 392.250
Optimalisatie 3 sluisvispassages	NSP NPI Niet-Landbouw Zuid-Holland	€ 750.000
Monitoring Oud Kamerik	Subsidieregeling beperking Bodemdaling Utrechtse Veenweiden	€ 98.723
Restauratie Polderhuis te Jaarsveld	Erfgoedparels provincie Utrecht	€ 157.964
Proceskosten transitie landelijk gebied	Subsidieregeling tegemoetkoming proceskosten transitie landelijk gebied 2024-2025 Provincie Utrecht	€ 147.000
Gemaal Kromme Rijn	Deltaprogramma Zoetwater	€ 6.832.468
Innovatieproject 33AR Grofzandbarrière	Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)	€ 1.099.430
Planuitwerkingsfase Project 02H Jaarsveld-Klaphek (JAK) (P1250)	Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)	€ 10.206.879
Realisatiefase Project 02D Wijk bij Duurstede Amerongen (WAM) (P1250)	Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)	€ 81.242.488
Planuitwerkingsfase Project 02L Nieuwegein (P1250)	Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)	€ 4.781.697
Planuitwerkingsfase Project 02I Irenesluizen – Culemborgse Veer (P1250)	Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)	€ 2.995.980
Realisatiefase WAM Voorhavendijken	Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)	€ 8.393.256
Planuitwerkingsfase Nieuwegein NIE	Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)	€ 1.448.951
	Totaal	€ 118.547.086

Tabel 2: Overzicht ingediende subsidie aanvragen 2024 (aantal lopende aanvragen 6 stuks)		
Naam project	Regeling	Bedrag
Watermaatregelen Utrecht	NSP NPI Niet-Landbouw Utrecht	€ 1.726.428
Realisatie en optimalisatie vispassages	NSP NPI Niet-Landbouw Utrecht	€ 828.600
Circell	DEI+ subsidie	€ 192.010
Biodrains Meijepolder	Subsidieregeling Bodemdaling Veenweiden	€ 150.000
Drugsafval Waarder	Subsidieregeling opruiming drugsafval 2021-2024	€ 120.268
Onderhoud Molen Bonrepas	Onderhoudssubsidie Zuid-Holland	€ 26.825
	Totaal	€ 3.044.131

Tabel 3: Overzicht aangepaste subsidie aanvragen in 2024 en/of over vorige jaren 1 stuk

Naam project	Regeling	Beschikking oud	Beschikking nieuw
Planuitwerkingsfase Salmsteke Schoonhoven	Projectsubsidie Provincie Utrecht	€ 220.420	€ 514.761

Tabel 4: afgewikkelde subsidies in 2024 (aantal 10 stuks)

Naam project	Regeling	Beschikking	Vaststelling
Capaciteitstoename KWA stap 1 onderdeel projectbeslissing Pakket A	Deltaprogramma	€ 8.630.573	€ 7.981.395
Restauratie Waaiersluis	BRIM 2016 (SIM)	€ 48.921	€ 48.921
Restauratie Walmuren Oost Wijk bij Duurstede	BRIM 2017 (SIM)	€ 76.230	€ 76.230
Restauratie Walmuren West Wijk bij Duurstede	BRIM 2017 (SIM)	€ 87.120	€ 87.120
Watermaatregelen polder Achttienhoven ten behoeve van Natura 2000 gebied De Haeck	Begroting-projectsubsidie 2016 – 2023 provincie Zuid-Holland	€ 800.000	€ 800.000
Capaciteitstoename KWA+ stap 1 onderdeel Planuitwerking Voorkeursvariant Lopikerwaard	Deltaprogramma	€ 1.780.000	€ 1.776.495
Capaciteitstoename KWA stap 1 onderdeel KWA-baggerwerk gekanaliseerde Hollandse IJssel 2017-2023	Deltaprogramma	€ 3.038.254	€ 3.038.254
TEO Merwedekanaal verantwoord benutten	Uitvoeringsverordening subsidie Energietransitie 2021 provincie Utrecht	€ 50.000	€ 50.000
Planuitwerkingsfase Project O2E Salmsteke P1250	Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)	€ 4.478.340	€ 4.560.993
Planuitwerkingsfase Project O2D Wijk bij Duurstede Amerongen (WAM)	Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)	€ 12.705.060	€ 13.518.903
	Totaal	€ 31.694.498	€ 31.938.311

Bedragen zijn in euro's.

Afkortingen

NSP-NPI:	Nationaal Strategisch Plan Niet Productieve Investerings (Gemeenschappelijk Landbouwbeleid)
DAW:	Deltaplan Agrarisch Waterbeheer
HWBP:	Hoogwaterbeschermingsprogramma
DEI+:	Demonstratie Energie- en Klimaatinnovatie
BRIM/SIM:	Subsidieregeling Instandhouding Monumenten
KWA:	Klimaatbestendige Water Aanvoer
TEO:	Thermische Energie Oppervlaktewater
NPLG:	Nationaal Programma Landelijk Gebied

Toelichting bij relevante afwijkingen

Planuitwerkingsfase Salmsteke Schoonhoven

Het subsidiebedrag voor de Planuitwerkingsfase Salmsteke Schoonhoven is na een wijzigingsverzoek beschikt op € 0, 514 miljoen. De verhoging van € 294.341,- heeft te maken met een uitgebreide scope en het hoger uitvallen de geraamde kosten.

Capaciteitstoename KWA Stap 1 Projectbeslissing pakket A

Bij het KWA Project Capaciteitstoename Stap 1 Projectbeslissing Pakket A is de het subsidiebedrag vastgesteld op €7,981 miljoen. Het vastgestelde bedrag is lager dan het beschikte bedrag van € 8,630 miljoen. Dit heeft te maken met de werkelijke kosten lager zijn uitgevallen dan bij de subsidieverlening verwacht.

Capaciteitstoename KWA+ Stap 1 onderdeel Planuitwerking Voorkeursvariant Lopikerwaard

Bij de Planuitwerking van de Voorkeursvariant Lopikerwaard is de subsidie vastgesteld op €1,776 miljoen. Dit bedrag is lager dan het beschikte bedrag van €1,780 miljoen. Het vastgestelde bedrag komt overeen met de werkelijke kosten die lager zijn uitgevallen dan bij de subsidieverlening verwacht.

Planuitwerkingsfase project 02E Salmsteke P1250

De werkelijke kosten van de planuitwerkingsfase project 02E Salmsteke P1250 zijn vanwege de indexatie € 82.653,- hoger uitgevallen. Hierdoor is de subsidie vastgesteld op €4,560 miljoen.

Planuitwerkingsfase project 02D Wijk bij Duurstede Amerongen

De vaststellingsbeschikking van de planuitwerkingsfase project 02D Wijk bij Duurstede Amerongen (WAM) is € 0,813 , hoger uitgevallen dan de beschikking van 21 september 2021. Hierbij is gebruik gemaakt van de indexering volgens Index Bruto Overheidsinstellingen (IBOI)

6.6 EMU saldo (CONCEPT obv voorlopige jaarcijfers)

Om zicht te hebben op het Economische en Monetaire Unie (EMU) -saldo van de lokale overheid, zijn alle decentrale overheden verplicht de berekening van het EMU-saldo in de begroting en het jaarverslag op te nemen (Wet HOF). Daarnaast is de verplichting de financiële informatie op kwartaalbasis aan het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) te verstrekken.

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven in een jaar van de totale overheid (Rijk en decentrale overheden). De Stichtse Rijnlanden is als decentrale overheid medeverantwoordelijk voor het Nederlandse EMU-saldo. Bij het bepalen van het EMU-tekort wordt een andere boekhoudmethode toegepast. Hierdoor is het goed mogelijk dat bij een sluitende begroting wel een overheidstekort kan bestaan.

Omdat de waterschappen de eigen EMU-referentiewaarde willen opnemen in hun bestuurlijke rapportages over 2024 heeft het Uniebureau indicatieve referentiewaarden berekend op basis van het volgende:

- In het Bestuurlijk Overleg Financiële Verhoudingen wordt het ambtelijk onderhandelingsresultaat voor de EMU-ruimte van de decentrale overheden vastgesteld. Dit onderhandelingsresultaat geeft aan dat de decentrale overheden voor de periode 2024 t/m 2026 een ruimte van 0,5% BBP hebben en waarbij er voor de waterschappen een ruimte van 0,06% BBP is;

De indicatieve referentiewaarde voor De Stichtse Rijnlanden bedraagt € 27,5 miljoen negatief. Een referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een waterschap in de gezamenlijke ruimte voor de decentrale overheden heeft.

Het Rijk stuurt alleen op het EMU-tekort van alle decentrale overheden gezamenlijk. De minister heeft er mee ingestemd dat hogere EMU-tekorten van de ene groep decentrale overheden in een bepaald jaar gecompenseerd kunnen worden door lagere tekorten of overschotten van andere groepen. Op dit moment zijn er geen sancties op een eventuele overschrijding van het toegestane EMU-tekort van de decentrale overheden.

In de primaire begroting 2024 is een EMU-saldo tekort voorzien van € 34,925 miljoen. Het werkelijke EMU-saldo in 2024 is € 20,508 miljoen negatief (zie tabel onder). Hiermee blijft De Stichtse Rijnlanden onder de toegestane referentiewaarde van € 27,5 miljoen negatief. Voor HDSR vraagt dit geen directe actie. Dit wordt door de Unie van Waterschappen op het totaalniveau van alle waterschappen geconsolideerd. Het verschil met het begrote EMU-saldo wordt vooral veroorzaakt door hogere subsidie ontvangsten.

Tabel – opbouw EMU-saldo

Opbouw EMU-saldo	Rekening 2024	Begroting 2024
1. EMU - exploitatiesaldo voor toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	-/- €8,085	-/- €9,777
2. invloed investeringen		
- bruto investeringen minus desinvesteringen	-/- €81,055	-/- €78,241
- Investeringssubsidies en doorbelastingen aan derden	€45,255	€31,338
- afschrijvingen	€29,905	€30,640
3. invloed voorzieningen		
- toevoeging aan voorzieningen	€ 2,020	€1,720
- onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	0	0
- onttrekkingen rechtstreeks uit voorzieningen	-/-€ 1,073	-/- €1,940
4. invloed reserves		
- betalingen uit reserves	-/-€ 7,592	-/-€8,665
5. Deelnemingen en aandelen	€0,117	0,0
Berekend EMU-saldo	-/- € 20,508	-/- €34,925

Bedragen zijn in miljoenen euro's

6.7 Topinkomens 2024

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (= WNT) is per 1 januari 2013 in werking getreden. De WNT regelt naast de openbaarmaking van topinkomens in de publieke en semipublieke sector ook een maximering van de hoogte van de bezoldiging van topfunctionarissen en tevens aan ontslagvergoedingen. Vanuit de WNT dient verantwoording via de jaarrekening plaats te vinden. Hierbij dient de bezoldiging van alle topfunctionarissen verantwoord te worden ook als de norm niet is overschreden.

Inkomensgegevens

De bezoldiging van waterschapsbestuurders ligt vast in het Waterschapsbesluit (ministerie van Binnenlandse Zaken).

Leden van het college van De Stichtse Rijnlanden

De beloning van alle leden van het college vindt plaats binnen de ambtelijke schalen (schaal 18, BBRA) en blijft geheel binnen de WNT-norm. De dijkgraaf ontvangt, in overeenstemming met wettelijke bepalingen, naast het salaris gebaseerd op trede 10 van schaal 18, een bruto ambtstoelage van 6,25% (geen recht voor pensioen, vakantietoelage, en dergelijke). Bij besluit van het algemeen bestuur van 20 juni 2023 is het aantal beschikbare fte's voor het college uitgebreid van 3 naar 4 fte.

De huidige vijf hoogheemraden hebben aanstellingen variërend van 1,0 fte (eenmaal), 0,9 fte (tweemaal) en 0,6 fte (tweemaal) en worden betaald conform trede 3 van schaal 18 van het BBRA. Naast het salaris ontvangen alle leden van het college een vakantietoelage van 8% en een eindejaarsuitkering van 8,3%, zoals die geldt voor rijksambtenaren. De leden van het college zijn geen topfunctionaris zoals verwoord in het kader van de WNT.

Werknemers van De Stichtse Rijnlanden

Werknemers van De Stichtse Rijnlanden zijn aangesteld als ambtenaar en vallen onder de werking van de CAO Werken voor Waterschappen. Voor de groep medewerkers die vanuit de provincie Noord- en Zuid-Holland naar ons waterschap zijn overgekomen is in de loop van 2023 een sociaal akkoord gesloten waarmee zij inmiddels ook vallen onder de CAO Werken voor Waterschappen. De beloningen uit de cao blijft geheel binnen de WNT-norm. Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden heeft geen managers in dienst die buiten de Cao-schalen worden betaald.

Aanstelling secretaris-directeur

In het kader van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) legt ons waterschap jaarlijks in zijn jaarstukken verantwoording af over de beloning van (interim-) topfunctionarissen. Binnen ons waterschap betreft dat de functie van secretaris directeur. Binnen het geldend functiewaarderingssysteem FuWater is die functie gewaardeerd met salarisschaal 17 van de SAW en daarmee onder de WNT-norm.

6.8 Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid

Openbaarheidsparagraaf Jaarverslag 2024 in het kader van de Wet open overheid

De Wet open overheid (Woo) is 1 mei 2022 in werking getreden ter vervanging van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). Met deze op grond van de Woo verplichte openbaarheidsparagraaf wordt verantwoording afgelegd over de uitvoering van de Woo in het verslagjaar 2024. Daarbij wordt onderscheid gemaakt naar zeven thema's.

1. **De actieve openbaarmakingsplicht voor de zeventien verplichte categorieën documenten**

De Woo verplicht overheden om – gefaseerd – actief documenten uit zeventien informatie categorieën te publiceren. Deze verplichting is op 1 november 2024 ingegaan voor informatiecategorieën uit tranche 1. In onderstaande tabel wordt weergegeven welke documenten het waterschap publiceert in 2024 via de verschillende platforms en de landelijke Woo-index. We volgen de landelijke lijn rondom het gefaseerd implementeren van de informatie categorieën.

Nr.	Wetsartikel	Verkorte naam informatiecategorie	Tranche	Aantal documenten	Platform
1	3.3 1a	Wetten en algemeen verbindende voorschriften	1	21	DROP (officielebekendmakingen.nl)
2	3.3 1b	Overige besluiten van algemene strekking	1	27	DROP (officielebekendmakingen.nl)
3	3.3 1c	Ontwerpen van wet- en regelgeving met adviesaanvraag	2	In ontwikkeling*	In ontwikkeling*
4	3.3 1d	Organisatie en werkwijze	1	N.v.t.	Website (hdrs.nl/overhdrs)
5	3.3 1e	Bereikbaarheidsgegevens	1	N.v.t.	Website (hdrs.nl/contact)
6	3.3 2a	Bij vertegenwoordigende organen ingekomen stukken	3	4, in ontwikkeling*	iBabs (hdrs.bestuurlijkeinformatie.nl), in ontwikkeling*
7	3.3 2b	Vergaderstukken Staten-Generaal	1	N.v.t.	N.v.t.
8	3.3 2c	Vergaderstukken decentrale overheden	2	548	iBabs & Notubiz (hdrs.bestuurlijkeinformatie.nl & stichtserijnlanden.waterschapsinformatie.nl)
9	3.3 2d	Agenda's en besluitenlijsten bestuurscolleges	2	37	iBabs (hdrs.bestuurlijkeinformatie.nl)
10	3.3 2e	Adviezen	2	In ontwikkeling*	In ontwikkeling*
11	3.3 2f	Convenanten	3	In ontwikkeling*	In ontwikkeling*
12	3.3 2g	Jaarplannen en jaarverslagen	2	4	Website (hdrs.nl/overhdrs/beleidsacyclus)
13	3.3 2h	Subsidieverplichtingen anders dan met beschikking	3	N.v.t.	N.v.t.
14	3.3 2i	Woo-verzoeken en -besluiten	2	48	Website, in ontwikkeling* (hdrs.nl/zelf-regelen/wet-open-overheid/)
15	3.3 2j	Onderzoeksrapporten	3	In ontwikkeling*	In ontwikkeling*
16	3.3 2k	Beschikkingen	4	1060, in ontwikkeling*	DROP (officielebekendmakingen.nl), in ontwikkeling*
17	3.3 2l	Klachtoordelen	3	In ontwikkeling*	In ontwikkeling*

Tabel 28: Lijst verkorte namen Woo-informatie categorieën vastgesteld op 17 juli 2023 door landelijke Stuurgroep PLOOI. [Verkorte namen Woo-informatie categorieën beschikbaar | Nieuwsbericht | Open Overheid \(open-overheid.nl\)](#)

* 'In ontwikkeling' hangt samen met c.q. sluit aan op het landelijke stapsgewijze tempo van vaststelling werkdefinities informatie categorieën

2. **De inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan de zeventien onder 1. vermelde categorieën;**

In 2024 zijn er ook documenten gepubliceerd op basis van de inspanningsverplichting. Het betreft met name communicatie-inspanningen over de eerste stadia van planvorming in onze gebieden, en voorlichting over droogte, hoogwater en waterkwaliteit.

3. **De passieve openbaarmaking;**

Er zijn in 2024 18 Woo verzoeken gedaan waarbij 103 documenten openbaar zijn gemaakt.

4. **De informatiehuishouding**

In 2024 is een kernregistratie van alle processen opgeleverd en aansluitend is er een kwaliteitszorgsysteem ingekocht om nog beter aan de KPI's te voldoen. Verder is er een toekomstplanning vastgesteld van het applicatie(informatie)landschap gericht op archiefwaardige neerslag en is het handboek vervanging 2024 vastgesteld.

5. **De aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon**

Het waterschap beschikte in 2024 over een Woo-contactpersoon.

6. **Eventuele andere activiteiten om de Woo te implementeren**

Ten behoeve van de implementatie van de Woo zijn verschillende activiteiten ondernomen. Zo is de Woo-index actueel gehouden, anonimiseringssoftware geïmplementeerd, een tijdelijke publicatieoplossing gerealiseerd (voor Woo-verzoeken en -besluiten) en een publicatieoplossing aangeschaft. Daarnaast is er actief kennis gedeeld met andere waterschappen en collega-overheden, onder andere via het Waterschapshuis. Ook is de interne organisatie stapsgewijs geïnformeerd en is de samenwerking geïntensiveerd, o.a. bij de inrichting van processen om te voldoen aan tranche 1.

7. **Besteding subsidie**

De rijksoverheid stelt incidentele en structurele middelen beschikbaar om de Woo te implementeren en om de extra uitvoeringskosten a.g.v. de Woo te dekken. In 2024 heeft het waterschap in totaal €188.199 aan middelen ontvangen. De middelen zijn als volgt ingezet:

- *Beheer en onderhoud*
Er zijn diverse systemen en koppelingen ingericht en/of aangeschaft.
- *Extra kwaliteitsmanagement*
Het extra kwaliteitsmanagement zit in het uitvoeren van interne audits en het creëren van bewustwording. Verschillende informatiecategorieën zijn in samenwerking met informatiehuishouding gespecificeerd en uitgewerkt, waardoor de kwaliteit van de uitvoering is verbeterd en wij ons voorbereiden op het voldoen aan tranche 2 en 3.
- *Formatie management Woo*
Er zijn externe medewerkers ingehuurd om te werken aan de implementatie van de wet, waaronder een projectleider en projectmedewerker.
- *Contactfunctionaris*
Deze functionaris is ook projectleider voor de implementatie van de Woo.
- *Actief openbaar te maken documenten*
Documenten uit informatiecategorieën in tranche 1 zijn openbaar gemaakt. Daarnaast zijn voorbereidingen getroffen voor de openbaarmaking van documenten uit tranche 2 en 3.

Bijlage 1: Kosten en opbrengsten per programma

Afwijkingen boven de €100.000 worden toegelicht.

Programma Watersysteembeheer

Begroting 2024	Begroting	Begroting	Realisatie	Begroting
Programma Watersysteembeheer	INIT	na BW	2024	na BW vs
	2024	2024		Realisatie
Kosten				
Rentekosten	3.816	3.816	3.772	44
Afschrijvingskosten	12.236	12.063	12.130	67-
Personeelskosten	29.668	29.211	28.357	854
Overige kosten	29.638	30.856	28.313	2.544
Toevoeging aan bestemmingsreservess	6.467	6.467	7.072	605-
Bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma	8.800	9.400	9.310	90
Totaal kosten	90.625	91.812	88.953	2.859
Overige opbrengsten				
Overige opbrengsten	14.483-	14.904-	15.925-	1.022
Onttrekking aan bestemmingsreservess	7.980-	8.701-	6.899-	1.802-
Totaal overige opbrengsten	22.462-	23.604-	22.824-	780-
Saldo kosten en opbrengsten en bestemmingsreserves	68.163	68.208	66.129	2.079
Verdeling netto saldo over reguliere taken en dynamische opgaven				
Reguliere taken				
Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied	39.414	38.910	38.069	841
Waterveilige leef- en werkomgeving	20.953	21.465	21.114	351
Totaal netto kosten	60.367	60.375	59.183	1.192
Dynamische opgaven				
Bodemdaling Veenweide	1.761	1.761	1.385	377
Gezond Water	3.599	3.636	3.129	506
Toekomstbestendig Watersysteem	2.436	2.436	2.432	4
Totaal netto kosten	7.796	7.833	6.946	887

Bedragen zijn in duizenden euro's

Toelichting op afwijkingen binnen het Programma Watersysteembeheer.

Personeelskosten (€ 0,854 miljoen lagere kosten), incidenteel en exogeen.

De personeelskosten zijn lager dan begroot als gevolg van openstaande vacatures die moeilijk invulbaar zijn gebleken. De krapte op de arbeidsmarkt is hiervan de oorzaak. Het betreft een incidentele en exogene onderschrijding. De vacatures zijn deels opgevuld met inhuurkrachten. Hierdoor is het personeelskostenbudget voor inhuurkrachten overschreden. Niet alle vacatures zijn op deze manier opgevuld. Per saldo is er daarom sprake van een onderschrijding op de begrote personeelskosten.

Overige kosten (€ 2,544 miljoen lagere kosten), incidenteel en exogeen.

De kosten voor de restauratie van de Woerdersluis zijn lager dan begroot. Een ander deel van de lagere overige kosten (€ 687.000) zijn het gevolg van het doorschuiven van baggerwerkzaamheden Leidsche Rijn. Dit is een incidentele verschuiving. De lagere kosten komen door minder bijdragen aan openbare lichamen vanuit de Impulsregeling Water in de Leefomgeving (€ 1,300 miljoen). Bij de gemeenten die meedoen aan de impulsregeling, hebben zich vertragingen in de voorbereiding en de realisatie van projecten voorgedaan. Hierdoor loopt de realisatie/facturatie gemiddeld een boekjaar achter. Hier staat een lagere onttrekking aan de bestemmingsreserve tegenover; dat effect is terug te zien bij de lagere overige opbrengsten.

Toevoeging aan bestemmingsreserves Gekanaliseerde Hollandsche IJssel (GHIJ) (€ 0,605 miljoen hogere kosten), incidenteel en exogeen.

In 2024 hebben we een bijdrage ontvangen over 2023 voor KWA-maatregelen op het project van de Gekanaliseerde Hollandse IJssel (GHIJ). Dit bedrag was niet begroot. Het ontvangen bedrag wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve en deze toevoeging wordt als zodanig zichtbaar aan de kostenkant van de exploitatie. De ontvangst wordt tevens zichtbaar als hogere opbrengst aan de opbrengstenkant van de exploitatie. Op de omvang van het totaalresultaat over 2024 heeft deze ontvangst dus geen effect.

Overige opbrengsten (€ 1,022 miljoen hogere opbrengsten), incidenteel en exogeen.

Zoals hierboven bij "Toevoeging aan bestemmingsreserves Gekanaliseerde Hollandsche IJssel (GHIJ)" reeds is toegelicht is € 0,605 miljoen van de hogere opbrengsten het gevolg van de ontvangen bijdrage voor de GHIJ, een afrekening over 2023 die niet was begroot. Tevens is een bedrag van € 147.000 ontvangen van de Provincie Utrecht voor de tegemoetkoming in de proceskosten Gebiedsgericht Werken. Tenslotte zijn uitkeringen vanuit het UWV ontvangen voor zwangerschapsverlof en ouderschapsverlof. Deze bedragen worden niet begroot, omdat ze niet voorspelbaar zijn.

Onttrekking aan bestemmingsreserves (€ 1,802 miljoen lagere opbrengsten), incidenteel en exogeen

Als gevolg van lagere uitgaven aan projecten voor de Impulsregeling Leefomgeving en lagere kosten voor baggerwerkzaamheden, zijn de onttrekkingen aan de bestemmingsreserves ook lager dan begroot. Tevens zijn de kosten door de restauratie van de Woerdersluis lager uitgekomen, waardoor minder onttrekking aan de bestemmingsreserve die hiervoor bestaat.

Dynamische opgave Bodemdaling Veenweide (€ 377.000 lagere kosten), incidenteel en exogeen.

HDSR werkt samen met gebiedspartijen, waaronder de provincie, aan een integrale gebiedsgerichte aanpak waarbij bodemdaling wordt gekoppeld aan bredere opgaven zoals waterbeheer, stikstofreductie en natuurinclusieve landbouw. In Oud-Kamerik is een akkoord bereikt over de pilot bodemdaling-wateroverlast, terwijl in Spengen stappen zijn gezet richting een polderplan voor een robuust watersysteem en reductie van bodemdaling, CO₂-uitstoot en stikstof.

Verschillende polders en agrarische initiatieven hebben subsidieaanvragen ingediend binnen de GLB-regeling voor peilbeheer, onderwaterdrainage en extensivering van landbouw. HDSR heeft hierbij inhoudelijke en financiële ondersteuning geboden. Daarnaast zijn initiatieven voor natuurvriendelijke oevers in meerdere polders gefaciliteerd.

De bovenregionale projecten Boer aan het Roer en Klimaatslim Boeren op Veen zijn in 2024 afgerond, waarbij de polderaanpak als waardevol is ervaren. Dit heeft geleid tot het vervolg Klimaatslim Boeren Groene Hart, waarvoor provincies, waterschappen en agrarische collectieven in maart 2025 een intentieovereenkomst ondertekenen. Dit initiatief richt zich op bodemdaling, biodiversiteit en stikstofreductie.

Dynamische opgave Gezond Water (€ 0,506 miljoen lagere kosten), incidenteel en exogeen.

Onderschrijding van de Impulsregeling is de belangrijkste oorzaak van de lagere kosten voor Gezond Water voor Gezond Water. Veel projecten van gemeenten van gemeenten lopen uit naar het volgende jaar door tijdrovende bewonersparticipatie of tegenvallers in de uitvoering. In 2024 is gewerkt aan de KRW-tussenevaluatie en het Actieplan KRW 2025. Het Actieplan biedt een overzicht van (1) de acties die we nu al uitvoeren voor de KRW, (2) extra acties die we vanaf 2025 extra gaan doen binnen huidige capaciteit en budget én (3) extra acties waarvoor extra capaciteit of budget nodig is.

Programma Zuiveringsbeheer

Begroting 2024	Begroting	Begroting	Realisatie	Begroting
Programma Zuiveringsbeheer	INIT	na BW	2024	na BW vs
	2024	2024		Realisatie
Kosten				
Rentekosten	4.746	4.746	4.591	155
Afschrijvingskosten	16.869	16.383	16.365	17
Personeelskosten	6.633	6.578	6.175	403
Overige kosten	31.194	31.294	31.879	585-
Toevoeging aan bestemmingsreservess	75	75	75	-
Totaal kosten	59.518	59.077	59.085	9-
Overige opbrengsten				
Overige opbrengsten	3.614-	3.614-	3.898-	284
Onttrekking aan bestemmingsreservess	350-	450-	530-	80
Totaal overige opbrengsten	3.964-	4.064-	4.428-	364
Saldo kosten en opbrengsten en bestemmingsreserves	55.554	55.012	54.658	355
Verdeling netto saldo over reguliere taken en dynamische opgaven				
Reguliere taken				
Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair	54.742	54.200	53.696	504
Totaal netto kosten	54.742	54.200	53.696	504
Dynamische opgaven				
Circulaire Waterketen (voorheen Zuivere ontwikkeling)	812	812	962	150-
Totaal netto kosten	812	812	962	150-

Bedragen zijn in duizenden euro's

Toelichting op afwijkingen binnen het Programma Zuiveringsbeheer.

Rentekosten (€ 155.000 lagere kosten), incidenteel en exogeen

De lagere rentekosten worden veroorzaakt door de renteverlagingen die de Europese Centrale Bank (ECB) in 2024 heeft doorgevoerd. Daarnaast zijn meer subsidies voor Sterke Lekdijk projecten ontvangen dan begroot. Daardoor was er minder kortlopend financiering nodig dan begroot. Dit alles resulteert in lagere rentekosten;

Personeelskosten (€ 403.000 lagere kosten) incidenteel en exogeen

De lagere personeelskosten zijn het gevolg van een onderbezetting. Door een krappe arbeidsmarkt zijn een aantal vacatures niet ingevuld.

Overige kosten (€ 0,585 miljoen hogere kosten), exogeen

De hogere overige kosten (structureel) wordt onder andere veroorzaakt doordat de kosten voor de WVO-heffing effluent die Zuiver betaalt aan AGV zijn € 318.000 hoger dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door de tariefstijging bij AGV van ongeveer 50% en de vele regenval van afgelopen tijd. Dit is een Tevens zijn de schoonmaakkosten op een aantal RWZI's hoger dan begroot (€ 163.000), onder andere door gesprongen sibleidingen (incidenteel).

Overige opbrengsten (€ 284.000 hogere opbrengsten), endogeen

De grootste invloed op invloed op de hogere opbrengsten is afkomstig van de hogere eindafrekening van grensoverschrijdend afvalwater, er is € 327.000 meer ontvangen dan begroot, als gevolg van een stijging van het aantal vervuilingseenheden en een hoger tarief dat HDSR heeft vastgesteld (structureel). Hier staat een lagere opbrengst tegenover als gevolg van lagere geactiveerde bouwrente. Meer projecten zijn gereed gemeld dan begroot, waardoor de onderhanden werkpositie lager is dan begroot, en daarom minder bouwrente is geactiveerd dan begroot (incidenteel).

Dynamische opgave Circulaire Waterketen, voorheen Zuivere Ontwikkeling (€ 150.000 hogere kosten).

Dit programma geeft invulling aan de realisering van de Zuiveringsvisie 2050. Qua personeelskosten zijn de kosten uitgekomen in lijn met de begroting. Daarnaast is er een overschrijding bij overige kosten (structureel). Dit wordt vrijwel volledig veroorzaakt door de vaste bijdrage aan Kaumera. Deze is hoger uitgevallen, omdat uiteindelijk twee waterschappen niet zijn ingestapt in de Kaumera-coöperatie (in het desbetreffende AB-voorstel was dit risico reeds benoemd). De uitgaven voor studies, onderzoeken en overige bijdragen aan derden zoals De Ultieme Waterfabriek, Aquafarm en de Energie- en Grondstoffenfabriek zijn in lijn met de verwachting.

Programma Bestuur, middelen & maatschappij

Begroting 2024	Begroting	Begroting	Realisatie	Begroting
Programma Bestuur & Organisatie	INIT	na BW	2024	na BW vs
	2024	2024		Realisatie
Kosten				
Rentekosten	208	208	210	2-
Afschrijvingskosten	1.535	1.443	1.410	33
Personeelskosten	30.599	30.354	30.512	158-
Overige kosten	19.587	19.516	17.879	1.637
Toevoeging aan bestemmingsreservess	108	108	139	31-
Totaal kosten	52.038	51.628	50.149	1.479
Overige opbrengsten				
Overige opbrengsten	5.900-	6.616-	6.229-	387-
Onttrekking aan bestemmingsreservess	685-	685-	163-	522-
Totaal overige opbrengsten	6.584-	7.300-	6.392-	908-
Saldo kosten en opbrengsten en bestemmingsreserves	45.453	44.328	43.757	571
Verdeling netto saldo over reguliere taken en dynamische opgaven				
Reguliere taken				
Bestuur, middelen en maatschappij	43.269	42.215	42.065	150
Totaal netto kosten	43.269	42.215	42.065	150
Dynamische opgaven				
Digitale Transformatie	455	455	276	179
Duurzaamheid	1.257	1.257	1.072	184
Waterbewust Leven	473	402	334	68
Toekomst Bestendig Begroten	0-	0-	9	9-
Totaal netto kosten	2.185	2.113	1.692	421

Bedragen zijn in duizenden euro's

Toelichting op afwijkingen binnen het Programma Bestuur en Organisatie

Personeelskosten (€ 158.000 hogere kosten) structureel

De hogere personeelskosten zijn het gevolg van een toevoeging aan de voorziening pensioen bestuursleden (exogeen) en meer inzet op verzuimpreventie (endogeen).

Overige kosten (€ 1,637 miljoen lagere kosten), incidenteel en endogeen.

De budgetten voor externe expertise en ondersteuning zijn minder aangesproken dan begroot o.a. bij de onderdelen Informatisering en Automatisering (€ 0,940 miljoen). Uitgaven aan projecten (Identity en Acces Management (IAM), Security Operations Center (SOC), geografisch informatiesysteem ArcGisPro) lopen achter door onderlinge afhankelijkheid van de geprioriteerde doelen en het leerproces waar de organisatie zich in bevindt. Ook de inhuur van benodigde expertise om deze projecten te realiseren blijft achter op de begroting. De kosten voor licenties waren lager dan begroot (€ 200.000), met name voor Azure (om te kunnen werken in de cloud, in plaats van "on premisis") en Microsoft. Zoals reeds was aangekondigd is afscheid genomen van een softwareleverancier middels afkoop van een contract (€ 0,682 miljoen). Ter dekking van deze kosten is het restant van de bestemmingsreserve ICT ingezet, die mede ter dekking van kosten inzake ICT-transitie was ingesteld (zie ook bij "onttrekking aan bestemmingsreserves"). Tevens zijn de budgetten voor externe expertise en ondersteuning verspreid over de hele organisatie van HDSR minder aangesproken dan begroot, waardoor ruim € 0,670 miljoen niet is uitgegeven. Tenslotte is de stelpost onvoorzien van € 300.000 (verplicht onderdeel van de begroting volgens de BBVW) niet aangesproken.

Overige opbrengsten (€ 387.000 lagere opbrengsten), incidenteel en exogeen.

De overige opbrengsten zijn lager dan begroot, omdat er minder uren aan projecten zijn doorbelast dan begroot. Door vacatures die niet ingevuld zijn op de afdelingen die werken aan projecten, zijn daar minder loonkosten gemaakt. De uren die worden doorbelast aan projecten, worden opgehoogd met een tarief voor dekking van overheadkosten. Maar omdat er minder uren aan projecten zijn doorbelast, is ook minder overheaddekking gegenereerd, waardoor ook deze opbrengst lager is dan begroot.

Onttrekking aan bestemmingsreserves (€ 0,522 miljoen lagere opbrengsten), incidenteel en endogeen.

De onttrekking aan de bestemmingsreserve Transitie was € 0,604 miljoen lager dan begroot. Bij de afdelingen die bij de begroting een claim hebben gedaan op deze bestemmingsreserve, was voldoende ruimte in het eigen afdelingsbudget, zodat in de realisatie een onttrekking aan de bestemmingsreserve niet nodig is gebleken. Tevens is € 122.725 onttrokken aan de bestemmingsreserve ICT, ter dekking van de kosten voor de beëindiging van een softwarecontract. Deze onttrekking was niet in de begroting 2024 opgenomen, omdat de onderhandelingen met de betreffende leverancier bij het opstellen van de begroting nog in een andere fase zaten.

Dynamische Opgave Digitale Transformatie (€ 179.000 lagere kosten), incidenteel en endogeen.

In de begroting is € 455.000 opgenomen voor Informatieveiligheid op orde (IVOO) gerelateerde kosten. Dit betreft o.a. kosten voor het bewustwordingsprogramma, kosten pentesten, voorbereidingskosten voor het project Identity en Acces Management (IAM), en voorbereidingskosten voor het project Applicatielandschap op orde. Het bewustwordingsprogramma loopt, IAM en Applicatielandschap op orde zijn vertraagd.

Dynamische opgave Duurzaamheid (€ 184.000 lagere kosten), incidenteel en exogeen.

Als gevolg van vacatures ontstaan in 2024 die nog niet zijn opgevuld was sprake van onderbezetting op de begrote capaciteit. Met de inzet van de nieuwe aanjager aquathermie is het team bijna weer op sterkte. Het gemis aan de inzet van de praktijkecoloog heeft zich echter gecontinueerd. De middelen die hiervoor waren gereserveerd, zijn deels gebruikt voor de inzet van extra maatregelen voor biodiversiteit en deels door iemand anders ingevuld. Per saldo is sprake van lagere kosten dan begroot.

Bijlage 2: Realisatie en Prognose investeringsprojecten

Overzicht projecten (x € 1.000,-)		JJJJ	€	€	%	€	€	€	%	Indicatoren			
2024 t/m december		Prognose jaartal einde project	Toegek. krediet (actuele opdracht)	Totaal gereel. uitgaven	Realisatie t.o.v. krediet	Prognose uitgaven einde project	Oorspr. Begroting uitg. 2024	Gereel. uitgaven 2024	Realisatie versus progn. B24	Planning	Uitgaven totale project	Uitgaven 2024	Scope
<i>Bouw en verwerving, onderhoud en beheer van rwzi's</i>													
MP901700	GOP Zuiver	n.v.t.	50.991	23.979	47%	50.991	6.725	7.672	114%	O	G	O	G
660231	Medicijnresten uit water Woerden	2025	670	72	11%	670	493	39	8%	G	O	O	G
M810900	Renovatie/ nieuwbouw Zeist	2025	5.950	4.072	68%	5.872	1.300	3.374	260%	G	G	O	G
M610000	Vernieuwing rwzi Nieuwegein	2032	125	0	0%	125	500	0	0%	W	W	W	W
<i>Duurzaamheid</i>													
M901900	Zonneparken	2024	1.000	958	96%	958	100	48	48%	G	G	G	G
M901800	Cellulose terugwinning en opwerking	2025	2.400	1.811	75%	2.400	0	490	-	O	O	O	G
M...	Verduurzamen hoofdgebouwen	2028	0	0	-	0	200	0	-	W	W	W	W
M902400	Duurz. Renov. Bedrijfsgebouwen	2028	1.820	46	3%	1.796	0	46	-	G	O	G	G
<i>Watersysteem: instandhouden</i>													
M411700	GOP Watersystemen	n.v.t.	68.414	33.079	48%	68.165	6.000	7.421	124%	G	G	O	G
M250000	Vervanging groot materieel UV	2025	925	536	58%	908	200	0	0%	G	G	O	G
M241000	Huisvesting buitendienst	2026	13.400	909	7%	13.400	3.456	565	16%	G	G	O	G
<i>Watersysteem: verbeteren</i>													
diverse (M4)	Gebiedsplannen Oost (cumulatief)	2028	9.780	4.896	50%	9.780	800	226	28%	G	O	O	O
diverse (M4)	Gebiedsplannen West (cumulatief)	2026	40.280	33.242	83%	37.242	2.000	3.578	179%	G	G	O	G
M...	Gebiedsgerichte projecten	2035	0	0	-	0	1.000	0	0%	O	W	O	O
<i>Watersysteem: beperking gevolgen klimaatverandering</i>													
M402200	Toekomstbestendig Watersysteem	2025	5.240	3.408	65%	5.240	3.800	2.209	58%	G	G	G	G
M402500	Inlaatwerk KR VRAM	2027	15.000	823	5%	14.973	500	487	97%	G	G	G	G
<i>Watersysteem: waterkwaliteit</i>													
M163000	KRW Synergie LG 2016-2021	2024	1.110	1.224	110%	1.224	0	122	-	G	G	G	G
M164000	KRW 3e planperiode 2022-2027	2028	8.570	2.481	29%	8.570	1.694	2.255	133%	G	G	O	G
<i>Waterkeringen voldoen aan de normen (wettelijk/ provinciaal/ HDSR)</i>													
M421100	GOP Regionale waterkeringen	2026	88.847	77.274	87%	84.274	7.000	3.498	50%	G	G	O	G
M421200	Voortrollend GOP RWK va 2023	n.v.t.	11.075	589	5%	11.075	900	450	50%	G	G	O	G
M451200	GOP Primaire waterkeringen	2025	3.051	2.636	86%	3.051	100	135	135%	G	G	O	G
M422000	GHU-Noord & Waaiersluis	2025	10.070	9.005	89%	10.179	1.500	1.609	107%	G	G	G	G
<i>Routine - investering Bedrijfsvoering</i>													
M5819800	Vervanging ICT hardware 2024	2025	2.600	1.233	47%	2.600	2.400	1.233	51%	G	G	G	G
M510000	Hoofdgebouw inrichting	2025	512	219	43%	464	350	219	63%	G	G	G	G
<i>rwzi Utrecht</i>													
M713000	Herinrichting rwzi Utrecht	2025	5.100	2.080	41%	4.380	2.500	1.965	79%	G	G	G	G
<i>GHIJ</i>													
M401500	GHU oevers	2030	21.125	7.556	36%	21.125	1.256	1.092	87%	G	G	G	G
<i>KWA+ fase 1</i>													
M21000	KWA stap 1	2025	31.857	22.704	71%	24.328	7.200	4.374	61%	G	G	O	G

Sterke Lekdijk			319.515				42.427	34.936	82%				
120111/120	Sterke Lekdijk - W.b.Duurstede-Amerongen (V)	0	5.886	5.348	91%	5.348	0	0	-	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
120121/120	Sterke Lekdijk - W.b.Duurstede-Amerongen (P)	0	14.848	14.822	100%	14.822	0	1.085	-	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
120131/120	Sterke Lekdijk - W.b.Duurstede-Amerongen (R)	2027	12.800	11.682	91%	12.800	8.200	4.230	52%	G	O	G	G
120211/120	Sterke Lekdijk - Salmsteke (V)	0	2.733	2.715	99%	2.715	0	371	-	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
120221/120	Sterke Lekdijk - Salmsteke (P)	0	6.607	6.902	104%	6.902	0	517	-	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
120231/120	Sterke Lekdijk - Salmsteke (R)	2025	35.479	33.785	95%	35.020	9.313	9.153	98%	G	G	G	G
120311/120	Sterke Lekdijk - Cul. Veer - Beatrixsluis (V)	0	8.577	7.214	84%	7.214	0	0	-	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
120321/120	Sterke Lekdijk - Cul. Veer - Beatrixsluis (P)	2025	12.963	12.795	99%	12.820	428	508	119%	O	G	G	G
120331/120	Sterke Lekdijk - Cul. Veer - Beatrixsluis (R)	2029	5.812	5.770	99%	5.811	5.500	5.128	93%	G	G	G	G
120341/120	Sterke Lekdijk - Cul. Veer - Beatrixsluis (Innovatie)	2025	950	494	52%	950	0	494	-	G	G	G	G
120411/120	Sterke Lekdijk - Salmsteke - Schoonhoven (V)	0	6.567	5.999	91%	5.999	0	-19	-	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
120421/120	Sterke Lekdijk - Salmsteke - Schoonhoven (P)	2030	20.458	10.508	51%	18.571	3.562	3.404	96%	G	G	G	G
120431/120	Sterke Lekdijk - Salmsteke - Schoonhoven (R)	2030	1.150	529	46%	1.150	3.184	279	9%	G	G	G	G
120511/120	Sterke Lekdijk - Vreeswijk - Jaarsveld (V)	0	7.521	6.239	83%	6.239	0	-22	-	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
120521/120	Sterke Lekdijk - Jaarsveld - Klaphek (P)	2026	14.259	7.839	55%	14.259	4.000	5.132	128%	G	G	G	G
120531/120	Sterke Lekdijk - Jaarsveld - Klaphek (R)	2029	0	0	-	0	1.000	0	0%	W	W	W	W
120611/120	Sterke Lekdijk - Irenesluizen - Cul. Veer (V)	0	5.521	4.748	86%	4.748	0	115	-	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
120621/120	Sterke Lekdijk - N'gein - Irenesl. - Cul. Veer (P)	2026	11.418	2.508	22%	11.418	4.125	1.943	47%	G	G	O	G
120631/120	Sterke Lekdijk - N'gein - Irenesl. - Cul. Veer (R)	2029	0	0	-	0	0	0	-	W	W	W	W
120901/120	Sterke Lekdijk - Programma Team	0	26.037	24.335	93%	26.037	3.115	2.618	84%	O	O	G	G
M451300	GOP Primaire Waterkeringen 2023-2029	2031	26.450	3.108	12%	26.450	3.400	1.782	52%	G	G	O	G
M130000	Grondverwerving Sterke Lekdijk	2030	30.900	11.059	36%	30.900	9.303	1.504	16%	G	G	O	G
Overige projecten en overloop van vorig jaar							0	42					
div.	Overige projecten	-					0	42	-				

Legenda	
Groen	conform budget / planning / scope
Oranje	wijkt af van budget / planning / scope maar afwijking is beperkt; en-of valt nog bij te sturen
Rood	wijkt significant af van budget / planning / scope; en-of valt niet meer bij te sturen
Wit	(nog) niet bekend of vastgesteld / in voorbereiding
n.v.t.	niet van toepassing

Bijlage 3: Muskusrattenbeheer

De jaarrekening 2024 is de financiële weergave van de activiteiten van MRB WMNL gedurende 2024. Een kwalitatieve duiding op de inhoud van de werkzaamheden kunt u lezen in het jaarverslag over 2024.

De begroting 2024 voor de uitvoering van Muskusrattenbeheer in het gehele bestrijdingsgebied is in het Bestuurlijk Overleg vastgesteld op een bedrag van € 12.462.258 (inclusief 13,5% overhead over de totale netto lasten). De realisatie van de kosten over 2024 komt uit op € 12.378.137.

Het exploitatieresultaat 2024 is uitgekomen op € 84.121 positief.

Het resultaat op de personele lasten is € 222.827 negatief en het resultaat op de overige kosten is € 220.590 positief. Het resultaat op de overige opbrengsten is € 76.352 positief.

Doordat de totale netto lasten € 74.115 lager zijn dan begroot, is ook de bijdrage aan de overhead (een vast percentage van de totale netto lasten) lager dan begroot, namelijk € 10.006.

Tabel: begroting / realisatie jaar 2024

Omschrijving	Begroting 2024	Realisatie 2024	Jaarresultaat
Salaris lasten	8.305.924	8.540.760	-234.836
Overige personele lasten	217.452	205.443	12.009
Netto Personele lasten	8.523.376	8.746.203	-222.827
Netto overige kosten	2.482.017	2.261.427	220.590
Overige opbrengsten	-25.430	-101.782	76.352
Totale netto lasten	10.979.963	10.905.848	74.115
Bijdrage in kosten overhead	1.482.295	1.472.289	10.006
Totale kosten MRB	12.462.258	12.378.137	84.121
Bijdrage partners	12.462.258	12.462.258	0
Netto jaarresultaat	-	84.121	84.121
Mutatie balanssaldo	-	84.121	84.121

De verdeling van de totale kosten over de partners is vastgelegd in de overeenkomst van december 2011 (laatste versie december 2019). De bijdragen van de deelnemers, gelijk aan het bedrag van de uitgaven minus evt. inkomsten, worden op basis van de jaarrekening vastgesteld. De verdeling van bijdrage per deelnemer is te vinden in bijlage 1.

Voorstel verwerking jaarresultaat

Het resultaat over 2024 bedraagt € 84.121 positief. Voorgesteld wordt het resultaat te muteren op het balanssaldo.

Toelichting per kostensoort

Personele lasten

De personele lasten zijn in 2024 € 222.827 hoger dan begroot.

De salariskosten zijn € 234.836 hoger dan begroot. Er is een transitievergoeding betaald van € 60.000. Deze is vergoed door het UWV en is zichtbaar als hogere overige opbrengst. Tevens is voor € 100.000 aan verlof gekocht. Tenslotte is per saldo € 77.000 meer gedoteerd aan de voorziening RVU.

De overige personeelskosten zijn € 12.009 lager dan begroot, door lagere reis- en verblijfskosten, lagere WKR kosten en hogere opleidingskosten.

Overige kosten

De overige kosten zijn in 2024 € 220.590 lager dan begroot.

Onderschrijdingen € 321.000

De belangrijkste onderschrijdingen zijn voor de kosten van leaseauto's van ruim € 237.000. In 2024 zijn 25 nieuwe auto's geleased. Er is tevens gekozen om de leasetermijn van 11 auto's te verlengen. Deze verlenging is ingezet in verband met de uitbreiding van de formatie vanaf 2025. Per saldo zijn er 14 auto's ingeleverd. Deze onderschrijding komt deels door hercalculatie/verlenging van de contracten (€ 88.000). Daarnaast zijn de schadekosten aanzienlijk lager dan voorzien (€ 30.000) en de verzekeringskosten bleken lager dan voorzien (€ 37.000) en tenslotte zijn de brandstofkosten lager door lagere literprijs dan begroot (€71.000). Verder is er een onderschrijding op telefoonkosten van ruim € 15.000. De telefoonkosten zijn lager omdat het bedrag per toestel lager is van begroot.

Ook op aankoop/vervanging van quads en apparatuur is een onderschrijding van bijna € 23.000 te melden. Dit komt omdat in plaats van vier quads zijn er twee duozitters aangeschaft. Deze worden ingezet in de Krimpenerwaard, waar regelmatig twee bestrijders tegelijk in een gebied lopen. Tevens kunnen deze duozitters gebruikt worden bij de opleiding van nieuwe bestrijders. Daarnaast is minder besteed aan de verblijfskosten voor bestrijders van andere waterschappen die in ons beheergebied hebben meegewerkt (€15.000).

Tenslotte is de stelpost voor onvoorziene zaken ad € 5.000 niet aangewend.

Overschrijdingen € 100.000

Aan veiligheidsmateriaal en vangmiddelen is bijna € 77.000 meer uitgegeven. Dit is het gevolg van gestegen prijzen en de aanschaf van aanzienlijk meer vangmateriaal om te anticiperen op de verwachte hogere vangsten.

Voor de rest betreft de overschrijding een aantal kleinere posten, waaronder de brandstofkosten voor de quads en overige materieel.

Overige opbrengsten

De overige opbrengsten zijn € 76.352 hoger dan begroot.

Ruim € 8.000 hiervan komt doordat wij in 2024 toch de 100% inzet uren gerealiseerd hebben om voor de volledige solidariteit bijdrage muskusratten in aanmerking te komen. In de begroting was rekening gehouden met 75 % inzet uren.

Ook is opbrengst van Ziektewet en transitievergoeding ontvangen van € 67.876, dit was niet begroot.

Overhead

De bijdrage aan de overhead van HDSR is een vast percentage (13,5%) van de gerealiseerde netto totale lasten, die in 2024 € 10.905.848 bedroegen. De bijdrage voor overhead bedraagt dan € 1.472.289. Omdat de totale netto lasten lager zijn dan begroot, is ook de bijdrage aan overhead € 10.006 lager dan begroot.

Opbrengsten

De bijdragen van deelnemers Gemene Rekening zijn gefactureerd conform de begroting van 2024 (zie bijlage 1).

Balanssaldo

Het balanssaldo bedroeg per 1-1-2024 € 132.505

Voorgesteld wordt om het netto resultaat toe te voegen aan het balanssaldo. Onderstaand overzicht laat het verloop van het balanssaldo in 2024 zien:

Verloop balanssaldo	2024
Beginstand balanssaldo 1-1-2024	132.505
Mutaties	84.121
Eindstand balanssaldo 31-12-2024	<u>216.626</u>

In het Bestuurlijk Overleg van 10 juni 2021 is afgesproken om een bedrag van minimaal €200.000 en maximaal €500.000 beschikbaar te houden voor inzet bij calamiteiten, zodat direct gehandeld kan worden zonder vertraging van de officiële route langs de verschillende gremia. Derhalve is geen verdere aanvulling noodzakelijk.

Bijlage 1: overzicht bijdrage deelnemers 2024

Begroting bijdrage deelnemers 2024	verdeling in %	verdeling in €
Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier	18,7%	2.330.442
Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht	17,0%	2.118.584
Hoogheemraadschap van Delfland	5,3%	660.500
Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard	12,7%	1.582.707
Hoogheemraadschap van Rijnland	21,7%	2.704.310
Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden	24,6%	<u>3.065.715</u>
Totale bijdrage 2024	100,00%	12.462.258

De totale begroting 2024 (incl. overhead) is vastgesteld op € 12.462.258. Dit bedrag is volgens een vaste verdeelsleutel in rekening gebracht aan de deelnemende waterschappen.